

AMARJA • АМАРДЖА • ამარჯა

Society of unity Georgians.

Общество единства грузин.

გიორგიანთა ერთობის საზოგადოება.

Information sheet

Информационный лист

საინფორმაციო ფურცელი

№3

GAIOZ ERADZE • ГАИОЗ ЭРАДЗЕ • გაიოზ ერადჰე

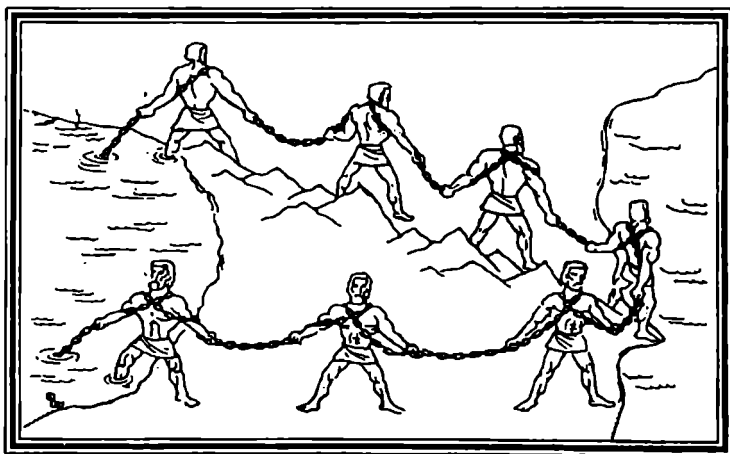
DISENTANGLING ABKHAZ PROBLEM

НАУЧНАЯ РАЗВЯЗКА

АБХАЗСКОЙ ПРОБЛЕМЫ

აფხაზური პრობლემის

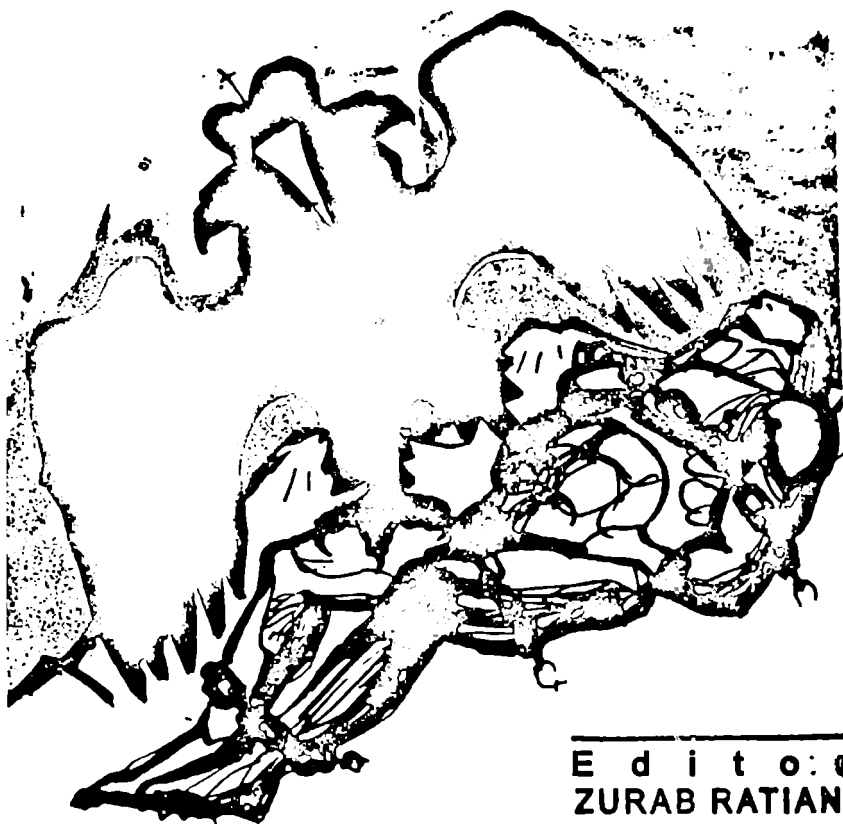
მეცნიერული გადაწყვეტა

TBILISI-2001 • ТБИЛИСИ-2001 • თბილისი-2001

abab e Casokoz

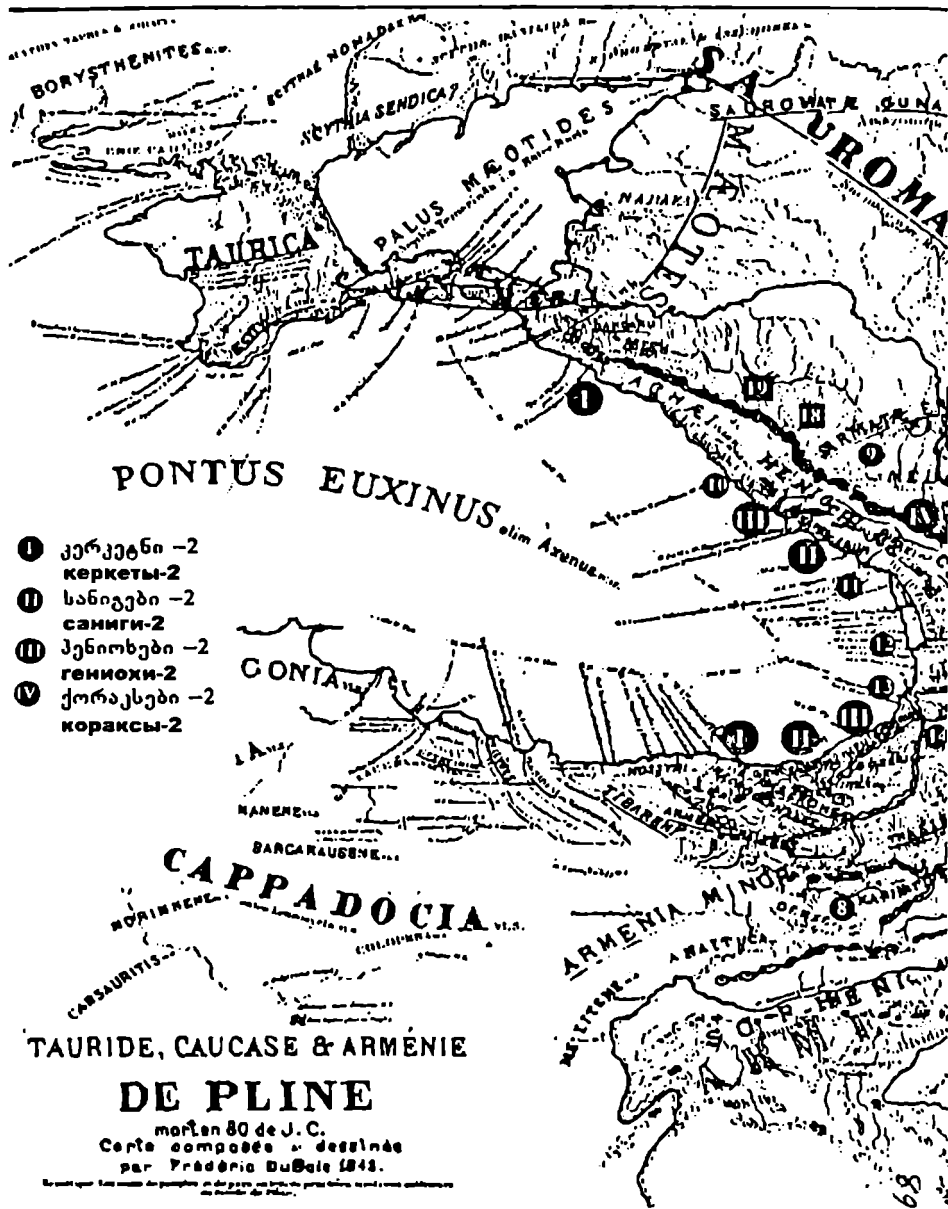

E d i t o r
ZURAB RATIANI

Dr. of historical Sciences

Р е д а к т о р
ЗУРАБ РАТИАНИ
Доктор истор. наук

რ ე ლ ა ქ ტ ი ნ ი
ზ უ რ ა ბ რ ა ტ ი ა ნ ი
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი

- I კერკეთი-2
керкеты-2
- II ხანიგები-2
ханиги-2
- III ჯენოხები-2
генюхи-2
- IV ქორაკსები-2
кораксы-2

**TAURIDE, CAUCASE & ARMENIE
DE PLINE**

morten 80 de J. C.
Carte composée & dessinée
par Frédéric DuBois 1843.

Le tout sur une feuille de papier de dix pages, au format grand in-8, avec un appendice
de Frédéric DuBois.

„ფას-ბას“ სსსრ-ის
 Географическая карта
 Закавказья
 прикавказского
 распространения
 пограничных
 звукокомплексов „фас-бас“

1 ა[ფშ]ერონი
Апшерон	10 ა[ბას]ტეზი
Абазги
2 [ბე]ტა
Бейта	11 ა[ფშ]ილღი
Апшилы
3 [ბას]ბი
Басби	12 მდ. [ფას]ისი
р. Фазис
4 ა[ბშ]თა
Абшоа	13 ა[ფს]აროსი
Апсарос
5 [ფშ]ავი
Пшави	14 ა[ბს]არი
Абсар
6 [ფას]ანაური
Пасанаური	15 ა[ბას]თ უბანი
Абаст убани
7 [ბაშ]ალეთი
Базалети	16 მთები
ГОРЫ
8 [ბას]იანი - 2
Басиани-2	17 [ბაშ]უმის ქე.
Базумский хр.
9 ა[ბაშ]ები
Абазы	18 [ფას]ის მთა
гора Фаси
	19 მწე. [ფშ]იბი
верш. Пшиши
	20 მწე. აშე[ფს]თა
верш. Аменста

The aim of this publication is to inform the bodies participating in the conflict settlement as well as the wide public of the new scholarly approach leading to the settlement of the “Abkazological” problem. The true meaning of the disputed terms (including “Abazgs” and “Apsils”) has been discovered! Professionals have known these terms but that have transformed the scholarly dispute into a conflict.

Цель данной публикации – оповещение структур по урегулированию конфликта, а также широкого круга читателей об обнаружении научного подхода, ведущего к развязке “Абхазологической” проблемы. Известных для любого профессионала документальных источниках выявлены действительные смысловые значения исключительно всех тех спорных терминов (в том числе “Абазги” и “Апсилы”), которые научный спор довели до конфликта!

მოყვანილ ნაშრომთა დანიშნულებაა კონფლიქტის მომწესრიგებელ სტრუქტურებსა თუ ფართო მკითხველს ამცნოს “აფხაზოლოგიაში” მეცნიერული გახადების მიკვლევის შესახებ. უეურადღებოდ დარჩენილი და ყველა პროფესიონალისთვის ცნობილ დოკუმენტურ პირველწყაროებში გამოვლენილია ყველა იმ სადაო სიტყვათა (მათ შორის “აბაზგისა” და “აფსილის”), ჭეშმარიტი, აზრობრივი მნიშვნელობანი, რომელთაც მეცნიერული დაეა კონფლიქტამდე მიიყვანეს.

ავტორი მადლობას უხდის გამომცემის მაცნებას, რომელმაც, დროებით ანონიმად ყოფნა ირჩია.

*Для оппонентов и доброжелателей мои координаты:
кв. 36-13-89, раб. 36-39-96, Моб. 877 42 07 18,*

E-mail: amarja@mail.ge

DISENTANGLING ABKHAZ PROBLEM

“HISTORY IS THE LIE ABOUT WHICH THE MAJORITY OF HISTORIANS COME TO AN AGREEMENT”-VOLTER.

FROM THE AUTHOR

LACK OF AGREEMENT AMONG HISTORIANS CONCERNING THE HISTORY OF ABKHAZIA HAS BECOME THIS CAUSE OF BLOODY TRAGEDY OF THE WORLD. HISTORICAL MEMORY OF THE UNITY OF THE GEORGIANS MUST BE RESTORED!

COMMENT

Author of the present book Gaioz Eradze is not a professional historian, and the propositions, stated by him on the Abkhazology issues completely contradict the positions of an academic historiography. His works contain many interesting findings, on the basis of which original concept is submitted. Whether the professional researchers will agree with it or not is a matter of future. But the only thing is out of doubt - the deep sympathy to the Abkhazian party is felt in the works of Gaioz Eradze.

Prof. Giorgi (George) Anchabadze
Doctor of Historical Sciences

FROM THE EDITOR

This paper refers to only three of the many articles summarizing the academic concept, which Mr Eradze has been arduously working on for many years.

Detailed proofs of the conception are given in the “Abkhaz and Georgia”, 1993 (in Georgian); “The defense system “Caucasos” and Abkhazology” “Ritsa”, 3-4, 1996 (in Georgian); “Who appeared first on the land called Abkhazia?”, 1999 (in Russian).

For years the subject of Abkhazology was regarded as an insurmountable problem among historians. They could find no grounds for giving definitive answers, on the basis of proven historic evidence, to many questions posed

by Abkhazology since this evidence was often mutually exclusive. Therefore, the main focus of the research naturally shifted to the domain of linguistics and this complicated the problem even further.

The highest merit of the author's comprehensive concept is the elaboration of a new, imminent idea concerning the existence the historic "Caucasian defence system" allowing for a completely new interpretation of well known historic data referred to in ancient sources. Here we mean construing meanings of debatable historic terms. It should be noted that it became possible to revive the old "dead" terms using the method of historiography, which makes Mr Eradze's concept even more credible and attractive.

The "strategic phonetic geography" discovered along the perimeter of the places of historic Georgian settlements, also looks very logical. Ample evidence fully excludes any coincidence or chance. The explanation given to the terms spread symmetrically towards the Northeast and Southeast directions from the Black Sea (referred to as ethnonyms by scholars) and used as functional defense settlements for the Kolkhis also seems very logical.

Both of these findings are closely linked to the existence of the "Caucasian Defence System" and serve as the strongest arguments in favour of the concept. There are many other arguments which do not leave any "blank spaces" while discussing the above issue.

While closely examining the concept, it seems that every currently debatable issue of Abkhazology falls into an orderly system and takes its due place in the based on the concept.

As regards extremely negative attitude towards the Georgian linguistic school, regarded by the author as the reason for driving Abkhazology into a dead-end (regrettably, while saying this the author goes beyond academic correctness), I would like to state the following (although I am not a professional in this field): Mr Eradze's statements directed against the Indo-European research (here I mean Eradze's article *Who were the first settlers on Abkhazian soil? or At the source of the Abkhazological politics* concerning the essence of general linguistics and the negative effects of its use at in Abkhazology; G. Eradze. Informative Journal Issue 2, 1999) fully coincide with the views of the Basque scholar Mr Habier Quintana, Professor at the Bilbao University, Academician of the Academy of the Basque language, who is strongly against the use of Indo-European methodology in the research of Basque and Caucasian languages. "We live on both ends of the European continent, between us there are peoples speaking only Indo-European languages."

“What we call linguistics is, in fact, Indo-European linguistics. Its methodology was elaborated while analysing Indo-European and Semitic languages. It gives credible results only while analysing the above languages. I believe that in future, profound research of the Basque-Caucasian and African languages and the languages of American Indians will develop the present methodology and make it more accurate. It may also lead to elaborating a new methodology. So far, we have to continue applying classic, traditional, Indo-European, which, methodology being less effective for our languages, complicates the settlement of crucial issues. Efforts should be made to elaborate emanant methodology to be used in the research of our languages.”

The contours of the methodology I am referring to look vague to me as well, hence any talk about an orderly system is yet premature. However, it is already clear that this method should be comprehensive in its nature. Primarily, a specific working hypothesis should be elaborated (*On Basque-Georgian The Literaturuli Sakartvelo*, 25 September, 1981).

It is noteworthy that Mr Eradze has reached these conclusions through examining the “fatal” errors made in “Linguistic Archaeology”. He went even further and worked out his own complex methodology (including the method of “Linguistic Archaeology.” Using this methodology, Mr. Eradze reached practical results in the Georgian and Apsar languages: the author’s historiographic evidence pertaining to his emanantworking hypothesis (on the existence of the Caucasian Defence System) was proved by linguistic evidence.

What are the practical outcomes of the author’s research? The historic terms that have caused insurmountable problems for “Apkhazology”, have acquired border defence connotation, as regards the Abkhaz proper, (i.e. the Abkhaz, the Apsars or the Apsua) residing along both sides of the North-East direction, they have acquired the historic status of the executors of the defence function, naturally, through common Kolchhis origin in common with all, Georgians.

We can only agree completely with key abkhazological formula of author that “Any apsar (apsua) meyth be consoderead as an abkhaz, but every abkhaz can’t be considered as an apsar.”

THE SIMPLEST SCIENTIFIC SOLUTION TO THE KARTVELO-ABKHAZIAN CONFLICT

/Translated from a Georgian article in Iberia Spectri, # 4-1 0.08.99/

The interested reader can get acquainted with the scientific proof of the problem discussed in the article in the following works by the author: *The Abkhazian and Georgia* (book, 1993); *The Defensive System "Kavkasos" and "Abkhazian" Studies* (*Ritsa*, journal, 1996) and *who Settled First the Land Called Abkhazia?* (*Amarja*, journal, 1999. In Russian).

POSING THE PROBLEM

One often hears the question: What happened in Abkhazia? I would say: **the edifice of the concept of historical unity collapsed.** This mode of thinking (the rejection of historical unity, A.M.) was ultimately shaped after World War II. What caused all of this? In general terms, it was science; but more precisely, the Georgian "Caucaso-Iberian" linguistic school, whose research works were fully trusted by the first generations of historians, blocking thus the way to the Abkhazian *miskhi* (one of us, one's own flesh and blood - Saba) towards Sagiorgiano (Georgia and Georgians, A.M.). The controversy was born when the scientific argument on the ethnic origin of the Abkhazian *miskhi* proceeded from its language origin. It still persists and there is no foreseeable solution to it. The Adigheian "water grinding" in the literary sense of the phrase has been going on for decades! The core of the matter is that a number of hydronames (names of water bodies) spread on the Abkhazian territory, and containing *p^hs-bz-p^hsh*" sound-clusters, required explanation. Scholars posed the question in the following manner: **the ethnos whose language explained the meaning of these clusters would be scientifically recognized as the aboriginal population of Abkhazia.**

Ivane Javakhishvili-Janashia-Chikobava tried to prove that the Adighe language possesses the identical cluster *p^hsi* denoting water! According to these scholars neither the two languages - Georgian and Ap^hsarian (remember this! - G.E) possesses its cognate! As a result, the three complexes created the foundation for the below cited academic Abkhazian model: "There are serious grounds to suppose that during prehistoric times, the Kartvelian tribes were preceded by Adigheians on the whole territory of western Georgia"(?!).

It is here that our concept of historical unity began to crack, both literally and in its figurative meaning!

Foreign sources of the second century mention *Abazgs* and *Ap^hsils* among the inhabitants of the mentioned territory. The sound forms of the names are very close to *Ap^hsua* and *Abaz*, the names used by the Abkhazs in reference to themselves. The sound complexes of the names are *p^hs - bz*. Determining the relationship between the 8th century Georgian term *Abkhazi* and the mentioned sound complexes is the primary issue of modern Abkhazian studies. The *Ap^hsuas* (*Abkhazs*) have no difficulty in identifying themselves in the names! Their stance is substantiated by *The Khartli Chronicles* which uses "the language of the Ap^hsars" recognizing thus, the existence of the Ap^hsar people! In this context it should be emphasized that *Ap^hsari* was a widespread name. E.g. *Ap^hsari* was the name of the Chorokhi River; then there was the city-castle of *Ap^hsaros* erected right at the estuary of the river. The corridor between the sea and the Chaneti mountain range also bore the name of the *Ap^hsari Passage*. In addition, there was a settlement *Ap^hsara* in the upper reaches of the river Chkhalta in the Dali valley and so on. Despite the fact that none of the historical sources, neither old nor new, provides any ethnic pertinence of the names, all the scholars working in this field without a single exception, equated the names as ethnonyms (?!). In light of this assumption it seemed necessary to imply a concrete ethnic group, either Georgian, or Adigheian (because of the Adigheian name of water). Accordingly scholars in Abkhazian studies broke up into two respective groups. The first group developed an academic (learned) version while the second group ("patriot scholars") tells *Abaz-Ap^hsars* (*Ap^hsuas*) without any explanation of the words that they are newcomers unlike *Abazs* and *Ap^hsils*, who belong to the original Georgian tribes. Georgian historians have guarded off this information from their own people with such diligence that mass media has never even probed the problem before.

As the Abkhazian language does not have the mentioned clusters (*p^hs, bz, A.M.*) with the mentioned meaning of water or river, logically, the Abkhazs shouldn't have been involved at all. "In terms of language categories, the language of Ap^hsars is grouped among the so called *Abkhaz-Adigheian* language group (despite the diametrically opposite anthropological data proving the Kartvelian origin of the Abkhazs). This resulted in the penetration of an absolutely empty term of "Abkhaz-Adigheian tribes" into the scientific conception, which, according to our research, does not exist in nature! Since then, the terms *Ap^hsua* or *Abaza* have been revolving like a "wind-mill" in the people's social consciousness, and patriot-historians being obsessed with the term, have desperately but in

vain, fought against them! Thus, the hydro-ethno-linguistic model was introduced creating a wonderful scientific foundation for future phonetic ethnic politics. The river flow of Abkhazian studies stopped flowing and turned into marsh making any salvage impossible without rejecting the model itself! It is well-known that any language devoid of a writing history, fails to leave any reliable information about the genesis of the people who speak it, and thus, the nation is deprived of any in depth knowledge about their own origin. That's why the Abkhazs themselves have a vague idea on the issue. Through oral tradition, the Ap^hsar-s knows that they belong to the "Abaza people" and they are not Adigheians; however, on the contrary, they know that they are Kolkhs!

Equating them (the Ap^hsar-s, A.M.) with the Adigheian tribes is the contribution of the Georgian scholars seeking "historical truth".

To avoid creating the impression that I am totally neglecting Russian ideological diversion, I shall express my idea through a formula: Red Russia incorporated and befriended the Ap^hsars who had been destroyed by White Russia through Muhajirs, the culpable people, the flesh and blood of the Georgians, who had been rejected by Georgian science. Has science been under some pressure? Judge for yourselves: the names of the riverbeds, coastal city-castles and the names of the people inhabiting these areas contain the same p^hs-p^hsh clusters! How can one find a way through this maze if hydronyms are linked with the names of historically demarcating valley territories? To make it even worse, the names are equated with ethnonyms from the very onset. In this case, it is vision, and not knowledge that is needed more! Russia took advantage of the situation (the Ap^hsars being excluded from the Kartvelian genetic field) and painlessly used the error for its benefit.

GEORGIAN-ABKHAZIAN DEAD-END

In order to give the reader a clearer understanding of the issue under discussion, I shall cite the major opinions expressed by different scholars on the subject.

I. The first scholar who paid attention to the meaning of p^hs-bs clusters was Mose Janashvili. In the 1894 Iveria issue #127 he published an article with a very telling title: "Who should the Beses be?" Janashvili does not raise the problem and does not prove his conclusions; he discusses the problem in general terms. He says as follows: "We could admit the identity of Osetians (Osebi), called Opses (Ops) in The Kartli Chronicles and Opses

(Ovsi-Ofsi-Obezi) by Megrels even today, with Obez, Obezis if we did not have the above mentioned information from Plano Kartini's *Volinis Matianos*, or from one of the Russian chronicles that uses Obez or Obezg (to define the Iverians! G.E.).

II. We are already aware of the Javakhishvili-Janashia-Chiko-bava academic views and arguments. Zurab Anchabadze, Edisher Khoshtaria-Brosse, Meri Imnadze and others build their theories on approximately the same criteria.

III. Having thoroughly studied the toponymy of Abkhazia, Pavle Ingorokva reveals their Kartvelian roots, and concludes that the language of the pre-Abkhazian population was Kartuli (Georgian, A.M.). Thus ...based on sources, he declares that the ethnically ambiguous term *Abazgs* (2ndc.) denotes old Kartvels (Georgians, A.M.) bringing into judgement the following linguistic change: Moskhi-Baskhi-Abaskhi. But this contradicts the *Ap^hsars'* (the *Abaza* people) memories concerning their own origin, which is explained by the present sound form of the *Abazgi-Abaza* and *Ap^hsili-Ap^hsua* terms.

A natural obstacle has been erected and the *Ap^hsar=Abaza* people are left with no idea what the words *Abaza* and *Apsua* mean!

From our stance on the whole, even Pavle Ingorokva failed to avoid the hydro-model. He opposes the Kartuli hydro vocabulary including *p^hs-p^hsh* cluster to the model. The scholar says: "It is evident that assuming the Cherkezian origin of *p^hsi-p^hsisi-p^hasi-p^hasisi* words, we have to admit that this territory was once inhabited by Cherkezian tribes, who have left their own traces in the local toponymy"(?!). Then Ingorokva tries to prove that the sound cluster under discussion is an ancient Georgian form denoting water. His primary arguments are as follows:

a. *P^hshani* - *Great P^hsha*, a stream, a river;

b. The Kartuli name of urine *p(a)seli* is of special note because it confirms the lexical meaning of water denoted by the root *p^has-p^hs* (?!).

It should be mentioned that neither *p^hsha* (*p^hshani*) designates a river (*p^hsha* is a stream flowing out from a river, Saba), nor it is very convenient to use the name of urine to decipher the etymology of the word *P^hasisi*! Therefore, historians and academics understood these views as "non-scientific patriotism" from the very start.

IV. Nodar Lomouri's position on this is as follows: "I assume full responsibility in declaring that none of the first hand sources provide the slightest indication about the Georgian (Kartvelian) origin of the *Ap^hsils* and *Ab-*

zgs, and the linguistic analysis of the ethnonims proper *makes the Abkhazian-Adigheian origin of Abazgs un-doubt-ful*" [(?!)] Please, note who the historian relies on, G.E.]. Now it is apparent where the version of the Adigheian origin of Abkhazs comes from, isn't it? From the truthseeking Georgian linguists!!! Now, Nodar Lomouri tries to reconcile the theory of nonaboriginal population of Abkhazia with the existing situation!

V. In Giorgi Melikishvili's view the Abkhazs migrated from Asia Minor, i.e. from the South to North. His conclusion is drawn on the basis of a single word - Kashka-Abeshla.

VI. Tamaz Gamkrelidze separates the term Abazgi from Abaza.

"There is no evidence of the etymological relationship between the ethnonyms Abaza and the Greek Abazg (Gamkrelidze regards the term as "an ethnonim, G.E.); they should represent the terms as historically different from each other (why? - G.E). The Greek form Abazg is the historical equivalent of the ethnonim Abkhaz attested in Georgian, while the name Abaza possesses quite a different meaning (what meaning? G.E.) and is connected with the North-Caucasian Cherkez-Adigheian world". Gamkrelidze does not regard Ap^hsil-Apsua-s to be of our blood. And this is so despite the fact that Vakhusti Bagrationi unambiguously considers the terms "Abaza" and "Abkhaz" as identical. He writes: "When after secession the Greeks conquered it, they called it Abasa, while the Georgians – Abkhazeti"

VII. "One of the original versions of Abkhazian studies" belongs to Teimuraz Gvantseladze. He has recently discovered that the term Abkhazi in The Kartli Chronicles is an interpolation and its true homeland is the River Kubani! Such things also happen!

I presume it should not be devoid of interest to cite a few recent viewpoints put forward by some assiduous "patriot scientists" who argue with their academic colleagues from the same marshland of the hydro-ethnic-model!

VIII. A vivid example of the panic fear in regard to the p^hs cluster is Teimuraz Mibchuanis "studies" on Ap^hsar, an old name of the Chorokhi River entitled "Abkhazs and Ap^hsuas" [Newspaper Sakartvelo (Georgia, A.M.), #7, 9.3.1998].

"The Greek name of the Chorokhi River is "Akamp^hsisi" and Ap^hsaros. Both are Greek and mean "ap^h-saros" (a-p^hsaros; where a is a negative prefix, and p^hsaros denotes fish). Therefore, the word means a river devoid of fish (Pay attention to how easily Mib-chuani has exterminated the fauna in the Chorokhi?!). The Greeks carried the name away with them and the river retained its local (?) name of Chorokhi, which means a place for swallows in Svan (Chuer - swallow) (?). This is typical Svan-regional science!

IX. Finally, I'll present one more illustration from Jemal Gamakharia's 900-page book *Abkhazia* (in Russian, A.M.), which focuses on the most significant problem in Abkhazian studies: the ethnic origin of Ap^ssils-Abazgs.

"There is no real evidence to identify the ethnic names of Ap^ssili and Ap^ssua. Etymologically Ap^ssili derives from Greek *psilos* (naked, bold, without hair) and the negative prefix *a*. Correspondingly, Ap^ssili denotes someone who is not *naked, bold, hairless, without feathers*" (!) - concludes Gamakharia.

Mibchuanis and Gamkharia's personal scientific desire is transparent - to rid the term Ap^ssua of its identically sounding historical term Ap^ssili by all means! It does not matter how people view it tomorrow! In an attempt to give a political commentary, this, as made obvious from the above, turns into (Abkha)-zoological problems. And the method applied is artificial selection!

This is a brief spectrum of the thinking scope of Georgian Abkhazologists. The only professional historian, who viewed the North Caucasian area in a truly scientific way, is Zurab Ratiani.

Imagine for a minute, that you belong to the oppositionists' camp and listen to all this different "scientific truth" from their standpoint. The aforementioned discussion convinces us in only one thing - all confusion is our fault!

We have created a different ethnos from them (Ap^ssuas and Abazgs, A.M.) and we are still deepening the opposition in every possible way, baptizing it by the name of ethnic conflict. *This is why there does not exist an ideological platform for a peaceful solution.*

The refugee "politicians" erect dream castles of peace on a dead scientific foundation. Certain people brandish other people's weapons. It is up to the reader to judge in what condition the segmented social opinions of Abkhazs and Kartvels, or that of scholars', are.

THE DUAL FIGHT BETWEEN THE ACADEMICS AND THE PATRIOTS

The relationship between these two "academic" and "patriot" Abkhazologists has been extremely tense for decades. The first group does not recognize the "patriot" scholars and does not even argue with them, while the latter "baptizes" academics as "history falsifiers" and disseminators of falsehood. This is the reality today. They cannot be made to sit together, let alone attempt their reconciliation! There is even more to that, the problem under

discussion has been so well concealed that none of the layers of our society is aware of it! That is why the "Salon Fathers of the Nation" speaks up sometimes and asks: Why do the specialists not sit together and resolve the problem?

The Ap'sars, observing all this for a long time, say: "First you Georgians sort out things among yourselves, and then teach us!

For the future course of Georgia none of the trends is acceptable either ideologically or politically, to say nothing of the "so called" "specialists". **Both of them together or individually have been dragging the problem to a conflict!** They seem to compete in digging a deeper trench between the Abkhazs and the rest of Georgia!

Now they attempt to find a way out of the dead end through applying a double aboriginal theory and to use it as a link between the two.

History is not algebra where a positive can be produced by multiplying two negatives. We have to deal with an unheard of discovery in historiography!

THE SIMPLEST KEY TO THE ABKHAZ PROBLEM

What is the general key, which will finally answer all the questions based on one criterion?

It has been discovered that the Caucasian mountain range has a regional function of a naturally dividing wall between two agricultural and nomadic worlds of old civilizations (like the artificial Chinese Great Wall). It has also been revealed that from the North the mountain range was populated by self-organizable protective settlements (like Kazak settlements) in a saddle like pattern.

The execution of such a historical regional function always coincided with the interests of Southern great civilizations and we Georgians were the executives from the Pontis to the Gurgenis (Caspian) Sea.

In keeping with the Kartul-Abkhazian vocabulary the *p^has-bas* phonetic complex indicate a boundary, divider, and the last or final point and comes close in meaning to terms denoting the type of services rendered at similar locations converging in the meaning of *sentry or guard!*

The core of the matter is that, historico-geographically in any language, rivers and respectively their valleys have always had a much deeper meaning than the definition of the flowing water. They are the administrative boundary of geographical territories!!!

This is the simplest key to the Abkhazian problem. It is sufficient to reject the hydro-ethnic model, which, as we have witnessed, cannot be explained through the Abkhaz language itself that everything gets arranged and the "Abkhazian marsh" gets instantly dried out". The principle discovery and starting point were Ariane and Strabo's references to the term *p^hazisi* used in the meaning of a boundary, or final point. In consonance with the data provided by these authors, the mythological name "*p^hazisi*" is not an old hydronym. It is used in the meaning of a boundary (between Asia and Europe in this concrete case). The Rioni-Kvirila-Chkherimela valleys!!! Attested ancient documents like this allow us to remove the hydronymic label of the sound cluster from the problem! Correspondingly, the names of *Ap^hsili* (*Ap^hshili*), *Ap^hsari*, *Ap^hsua* and others lose their hydro and ethnic tinge and lead us to a different mode of thinking! Similarly, *Abazgi*, *Abazi*, *Ebze*, *Oberzi*, *Abeshala*, or any of the other similarly sounding but semantically inexplicable historical term assumes the functional load of a sentry or guard. What was most unexpected is

that the names spread over to the strategically most significant locations along the Caucasian passages! A non-rejectable logical scheme has emerged!

As a result, phonetic ethnopolitics is replaced by a real historical picture of the "phonetic strategic geographic" pattern.

As recently as 1994 I fully presented my theory in the article entitled *Do Not Be Frightened by the Word Ap'sua or the Problem Resolved by Night Guards* published in the newspaper Sakartvelos Respublika (# 4-5/10). I prove that the word *kerketi* is neither an ethnic name, nor it is of Adigheian origin (equally so, *Heniokhi, Abazgi, Abazi*). It is one of the earliest borderline military settlement vocabulary items used in the geographically strategic corridors!

THE PLACE OF THE AP'SAR LANGUAGE

The language-barrier approach of the problem under discussion loses sense when scrutinized through the prism of an overall Caucasian vision, because on the other side of the Caucasus, where the ethnic line was of conventional nature, bi-lingualism was a historical feature.

The lifestyle of the people living in the defense line on the other side of the Caucasus required a certain adjustment to the ethnic groups living in actual contact with them. Therefore, it is normal to find such ethnically immune settlements stretching all the way from the "Lekani border to the Sea of Pontos". Respectively, the Vainakh language element consisting of the *Batsbic (Tsova Tushuri)* and *Dvalic* languages is predominant on the other side of eastern Georgia. However, the Adigheic element made up of the Svan and Apsar languages, dominates on the other side of western Georgia, which, in consonance with our research is one of the Caucasian ethnically immune languages. According to Arnold Chikobava, "The ethnic origin of a nation cannot be determined by the language, and ethnicity cannot solve the problem of a language". All the more so if a language develops against the background of bi- or sometimes even tri-lingualism.

Should there be anything surprising or not-understandable, or even rejectful, only because the scribes of the Georgian royal court thought it redundant to leave any information on the country's border defense system to the coming generations (they overlooked mentioning Rustaveli, let alone the *Ap'sars*!)? This is a whole series of facts that opens up the vistas for new thinking if assembled in one logical space. All these languages developed in a different setting which included living on the other side the Cau-

casian mountains in a saddle pattern while fulfilling their sentry mission of agelong instinct.

Professional historians! Take a close look at Vakhushti Bagrationi's map: Where did the king "place" the territory of Svaneti? On the other side, gentlemen, in Balkaria!!!

And was not Abkhazia on the other side opposite Svaneti?!

The terms *Ap^ssari* and *Abaza* are not the words to be enveloped in language or ethnic "clothing". As soon as we admit it, the problem becomes scientifically inexplicable! The historical names: *Kerketebi*, *Heniokhebi*, *Sanigebi*, *Koraksebi*, *Abazgebi*, (*Abazebi*), *Ap^sshilebi* are ethnically non-resolvable. They are historically and regionally changeable, self-organizable, frontier-defensive vocabulary items, which, as evidenced below, will also be proved by the *Ap^ssar* language!

Ap^ssari - is the name for frontier defensive service executive.

The *Ap^ssar* language - is the property of *AP^sSARS* or *Abazs*, *Ebez*s, *Obez*s only stationed in the direction of north-west!

With this stance and from now on, two mutually excluding and simultaneously existing facts follow reason; one being the Kartuli historical-cultural heritage in Abkhazia and the other, the historical coexistence of the frontier-defense settlement system "baptized" as "non-Georgian" (because of the etymological non-solution)! The road to identical aborigine is open.

It follows that the "patriots'" unsubstantiated assertions about Abazgs and *Ap^ssils* being of "true Georgian" origin contrary to *Abazs* and *Ap^ssuas* who are not", should not be posed so teasingly. All the more so that it has been a priori topic for nearly all the publications, which have come out after the Abkhazeti conflict! This only aggravates the Abkhaz opposition!

This is the style of thinking used in viewing the historicity of nomadic and agricultural world division. Eventually, as the inhabitants of the most strategic zone of the world, we happened to be the actual executives of the task!

And now, think about the three Georgian sources. To make it clear, I will provide three examples:

a) "The river Akeuntj (called Basisi) is between Jiks and Sanikhs"(!) - Anonymous. The second parallel name of the river "[Bas]jisi" ([fas]jisi) denotes a *border*, *frontier* both contextually and terminologically!!!

b) "Between Abkhazia and Jiketi there is the city of *Nicko* [ps] - Leonti Mroveli. The talk is about the border again!

c) "Trapezund separates the *A*[p^s]aresi and *Na*[p^s]ai ports" - Ioane Sabanisdze.

The citations make it clear that all the sound complexes with a vague meaning are mentioned as frontiers.

In the end, I would like to present some language data from the “*a[p^hs]ar* language” (or frontier-defense vocabulary) supporting our theory against the theory of hydro-Abkhazists of all trends. Let us draw a complete comparative picture: Ivane Javakhishvili writes the following on the problem: “All the above mentioned names present specific interest because the river names containing *p^hs* and *p^hsh* clusters cannot find any explanation in the Abkhaz language, instead - *p^hse* in Cherkeztian means water, *p^hsukhuo* - river” (!)

“On the basis of the analysis of the same material, it is possible to determine the tribal name of the people who inhabited the territory, situated more to the south than Abkhazia and Samegrelo” [I. Javakhishvili means Cherkeztians here again (!)].

If all this is close to the truth, then it is entirely beyond any understanding why the *Ap^hsar* language should not have any phonetico-semantic cognates!

AP^HSAR - THE UNITY OF GEORGIAN SOUND USAGE

Let us see now, whether the suggested “frontier-strategic model” enables us to find in the vocabulary of the *Ap^hsar* language semantically identical cognates of a number of phonetic examples, which have failed to fit into the hydro-ethnic model for decades!

A[p^hs]t ʔ r - army, troop!!! Its shortened form is “ar” (cf. *Ap^hsar*, as a member of the frontier contingent in our theory;

A[p^hs]ta - valley (as you see, a valley and not a river or water);

A[p^hs]ta - bullet (a functional attribute);

A[p^hs]a - spear, sword (weapon);

A[p^hsh]i ʔ khura - watch, observe!!! (Military duty);

A[p^hsh]i ʔ khuv - a sentry (here again!);

[p^hs] ʔ khwa - help (!);

A[p^hs]a - cost (the same as in Georgia, the limit of the price to be paid);

A[p^hs]adgi ʔ l - homeland (the beginning of *Ap^hsars'* place, habitat);

A[p^hs]akhra - change, alter (finishing one and starting another thing);

A[p^hs]ra - to disappear (i.e. the end, finish);

A[p^hs] ʔ - soul (the definition of Abkhazian *Apsni* as “the country of souls” is not correct. It should be the country of *Ap^hsars*).

A number of words refer to the end of life, or life completion, e.g.

A[p^hs]ata - heaven;

A[p^hs]atabzia - the deceased and many others.

In this context, I would like to remind the reader of some Georgian words also denoting the boundary: **a**[p^hs]ki, [p^hs]keri, [p^hes]vi, [p^hs]kvna, [p^has]kunji, [p^has]i, u[p^hs]kruli!

Thus, the sound symbolic space of the Georgian and Ap^hsar languages has merged into the same level and received meaningful sounding through the Ap^hsar language for the first time! With the help of the proposed approach, *p^hs-bz-p^hsh* sound complexes being in the maze of Abkhazian studies get arranged in the same category with their true historical meanings.

Furthermore, I would like to give historians advice for the future: the historical truth that sifted down to the bottom of the language should be sought in the language vocabulary and not in its similarities with the morphological structures of other languages!!!

The topic of our discussion is very simple, clear and easily accessible for all the people speaking these languages. I think you will agree that this problem can be taken care of without the help of professional linguists!

All the above allows me to state that if the Abkhazian problems have to be resolved on the linguistic level only, then this mission can be acknowledged as accomplished! The shaken consciousness of our historical unity should be reconstructed in this manner!

Translated by Anna Meskhi, Ph.D.

Istanbul, December 2000.

ABKHAZOLOGY? - IT'S SO SIMPLE!

The problem of Abkhazia is a question of primary importance for Georgia; every Georgian realizes that economic and social development of the country greatly depends on settling of this question. High authorities of Georgia have not yet found a simple approach to this question's practicality, there are not elementary scientific premises, acceptable for both sides, which could serve as an ideological basis for restoring an historical sense of unity that existed for centuries and now has been destroyed by science.

What is the reason for the conflict and why such a dramatic development of events? How strange and old-fashioned it may seem to the stranger the reason of the conflict became a question - who belonged historically to the territory of Abkhazia (a question of aboriginality) of the "Georgians" and the "Abkhazs" (who called themselves "Apsua")! Each of the opposing sides claims the exceptional right! Each of these sides has "convincing arguments" based on the ancient sources. If only this were true!

To be fair we must confess that there is no unity of opinions on the "Georgian side". Two diametrically opposite historical approaches have not been able to come to an agreement for decades. Without analyzing the details of differences of these scientific approaches, I have to say that the scholars of Georgia not having direct evidences about the ethnic inhabitants of an ancient Abkhazia, tried to solve this problem linguistically, and not in a direct way. The only "ARGUMENT FOR ETHNIC DEFINITION OF THE APSARS" for these scientists appeared to be a phonetic element "pse" in the names of rivers in Abkhazia, the meaning of which - "water" - was discovered in Adighe language (alien to this territory). Of the absurdity of such assumption that there are no "ps-bs" phonetic elements meaning "hydro" in the language of the Apsars (the people, whose ethnic origin they have been studying), scientists must have been fully aware.

Thus, as a result of ignoring territorial linguistic priorities, and their characteristics, one more hopeless deadlock appeared in Abkhazology (one more transferred to the attitude of the population and it has been fixed in the consciousness strongly and for a long time. As the authors of this idea are the noted Georgian scientists, one can't expect a solution to be found. This fatal assumption resulted in bifurcation of the opinions that do not coincide with the memory of the descendants of the ancient Colchs neither in historical nor in ethnic respect. In such a way the Georgian side laid the first brick of "Abkhazian separatism", and the question became scientifically

unsolvable. Meanwhile, protest was developing in the consciousness of people, and at last, as it might be expected, it turned into the tragedy shameful for Georgia in scientific, ideological, political, military, and international respect.

Analyzing these scientific controversies, step by step during the last six years, we managed to understand the simplicity of geographical logic of toponymical and ethnic names mentioned on the sources, and reveal the essence of the principal inadequancies of existing scientific conclusions, and made them correspond with reality. New, major scientific approaches restoring the lost scientifically controversial terms are given below, and the original meanings of the terms in the ancient sources are determined.

I. Principle of Symmetry

Principle of symmetry discovered in twinning of all terms in the ancient sources used along the whole Eastern coast of the Black Sea (Kerketi, Sanigi, Abazgi, Apsili, Kotraksi, Iniokhi), north-west and south-west directions toward historic Colchida and its axis - the river Phazis, was the first impulse for discovering the ancient strategic settlements guarding the border, the names of which coincide with the border defense terminology both in pronunciation and in the meaning.

Where can we find the confirmation of the above? Of course, in the roots of the language spread of this territory, and first of all in the Georgian language! The first direct evidences are at hand- in the book dear to every Georgian - in an explanatory dictionary of Georgian language Sitkvis Kona by Sul Khan-Saba Orbeliani (Kerketi, Iniokhi, Koraksi) which helped to revive dead terms and showed new ways to solve other mysteries of the whole Caucasian buried chronicles.

II. Defensive, historic role of the Caucasus

Further studies carried out to widen the initial logical findings indicated their conformity with natural laws, and led to the discovery of existing "Caucasian Defense System" which divided the ancient world into agrarian and nomadic. Who and from whom had to be defended? Without any scientific proof it's clear that agrarian from-nomadic, alike "yellow East" where Chinese agrarian culture barred the way to northern nomadic tribes by means of "Great Chinese Wall." THIS IS THE KEY INTERNATIONAL MILITARY-STRATEGIC DOCTRINE OF THE OLD WORLD.

It's natural that the people living in the Caucasus had the historic mission of guarding the mountain range. How could the huge Caucasian mountain range with its numerous passages and passes oppose the permanent devastating raids?

Of course, only by performing defensive duties on the border, and from the Northern side of the mountain by protecting all geographic strategic (the narrowest) passages to the mountain ranges. For this reason a system of signaling and warning was used such as language of fire, smoke and other; and, also special code languages. Historical sources don't say anything about them but lots of ruined watch signal towers are silent witnesses of existence of such signal service stretched along the mountain ranges of the Caucasus toward the direction of the central range on the distance to be seen from the nearest tower. Not belonging either to a fortress or to cult buildings, and not being systematized by science, they are awaiting their deserved place in the history.

Thus, above-mentioned symmetry in historical terminology of the eastern coast of the Black Sea appeared to be one particular example of the Caucasian defense system! In fact, in all geographical strategic sites in the Caucasus destined to ensure peace for the Georgian settlements of Iberi-Colkhs between two seas, have been discovered a wide range of toponyms with the scientifically controversial "bas-phas" inclusion! Hence a new important conclusion.

The names of ethnically controversial original inhabitants (A[bas]gs, A[bsh]jils, A[ps]jars and others) which have been the scientific obstacle of the Abkhazian problem for decades, at present have lost ethnic and local - Abkhazian meaning and gained general Caucasian functional meaning. At the same time, the fact of historical traces of ethnic-cultural presence of the Georgians on the whole North Caucasian territory, became obvious, particularly in the drain-age of the river Kuban. As to functioning at present on the territory of Abkhazia and beyond the range such names as "abasa" or "apsari" (apsua), our conception explains it as keeping the historical memory of the ancient Colkhs. Evidence? As in the above-mentioned case, there is ample at hand:

a) Herodotus, Strabo, Plavius (as well as materials of Georgian chronicles) used the term Phasis" and other variations of its form in the context of border (for example, as a conventional border between Europe and Asia). It's the proof.

b) The ancient Russian and Italian sources also CERTIFY THE USE OF THE TERM "ABAZA IN THE XI-XIV CENTURIES AS A SYNONYM OF SUCH GENERALLY KNOWN TERMS AS THE IBERS AND THE GEORGIANS. Memory of this is preserved up to our time among some Northern Caucasian people who call the Georgians - the "Ebze", the Svans - the "Tau-Ebse", that is the Georgians living in the mountains, who togeth-

er with the Abkhazs (the dvals, the mokhevians, the khevsurs, the basbams-tsova tushs) performed historic mission on both sides of the mountain range.

The "Apsua". The name that Apsars called themselves, and which awakened the ethnic watchfulness among the "patriotic historian" of one strand of the Georgian argument, comes from the ancient terms "Apsili" and "Abazgi".

Identity of the meanings of the concepts "Apsar" and "Abazgi" may be traced in the historical memory of the Apsars, that is the Abas people from one hand coinciding with the sound gradation - a[bas]a = a[bas]ari. On the other hand confirmed by the Georgian chronicles. As to the combination of the final vowels "ua" - it's usual form of the suffixes of the proper names in the language of the "Apsars" showing the region they belonged to! There are a lot of analogous examples in the "language of the Apsar" such as agrua - megrelian, agurua - gurian, akirtua - Georgian, asheua - svan, azark-hua - adighian and etc. (aua - man)! As to the suffixes of typically Abkhazian surnames with the particle "ba", in the roots of Georgian vocabulary they, along with such forms as "dze", "shvili" and others, show the direct family ties that is offspring.

This concept reveals the phonetic historical mystery of "three rivers"! Application of the well-known name "Phazis" (the river Rioni) to other rivers bordering Georgia - the Chorohi and the Araks, testifies to the functional-limiting meaning of the root of the word and not its hydronimity!

III. Unity of the meaning of Georgian-Abkhazian sound combination "ps-bz"

Language is one of the most wide-spread forms of transmitting the thoughts through sound waves according to the correspondence of meanings with the sound combinations (symbols of the sound complex), as it is accepted in the ethnos! When both language and ethnos are aboriginal, then vocabulary of the language must be considered as the depository of regional, forgotten historic at concepts of the ancient terms. Following this methodology we have discovered the proof of the conception by the united Georgian-Abkhazian language base. In the "language of the Apsars" meanings of "ps-bz" signs correspond with the group of word denoting, from the one hand, military attributes, from the other hand - a border between spirit and body. This may be proved with just one example - A(ps)tar - army! The same lexical law (concept of the border) is linguistic fact along with the

above-mentioned proofs of historic and geographic sources will be the final point of solving the "Abkhazian puzzle."

On the basis of this striking example we declare that IN GEORGIA BILINGUALISM AND EVEN TRILINGUALISM HAS ALWAYS BEEN AN ORGANIC HISTORICAL FACT AND IT NEVER MADE A DISCORD IN THE SENSE OF UNITY THAT EXISTED FROM THE ANCIENT TIMES AMONG THE GEORGIAN TRIBES. We want this to be heard by them who persistently try inside the country, and from outside, to shatter scientifically the unity of the Georgians on the basis of the linguistic mysteries.

All new investigations directed to solving this problem as well a lot of discovered direct INCONTESTABLE PROOFS against the above mentioned the only assumption give us the possibility to declare that the "phonetic Abkhazological problem" which has been transformed into All-Caucasian, may be considered as solved!

Concepts of the names, when a river, towns-fortresses and the population have the same name with the "ps-bz" sound complexes in the roots of the words, must be considered as functional terms of self organized settlements, guarding the border, and not having an ethnic meaning. The way to the idea of uni aboriginality is scientifically open.

Translated by Lely Abashidze.

GEORGIAN LINGVO-HISTORIC RESEARCH AS THE SOURCE OF ABKHAZIAN SEPARATISM

The approach of the Georgian society as well as the Georgian academic circles towards the history of Abkhazia and the Abkhazian ethnos has been tendentious. The reason for this is in inertia so characteristic of the mentality of past decades based on fatal errors made in the area of "Abkhazology".

The Abkhazian conflict stems from the terms the ethnic origin of which cannot be traced in the foreign historic sources referring to them. The most significant of them are the names "Abazgs" and "Apsils" known as the settlements on the Abkhazian territory since the 2nd century. Nevertheless, scholars including the Georgian ones, groundlessly treat these names as *ethnonyms*. This illusion led to many mutually exclusive migrational theories not based on any historically evidence. The followers of these theories, regardless of the tragedy they have caused, continue to stir up the half-a-century-old groundless dispute!

The dispute between the two trends of Georgian scholars trying to establish the origin of the aboriginal population residing on the Abkhazian soil is as follows:

Are the Abkhaz of today (regarding themselves as "the Abasa people" i.e. "Apsaras" i.e. "the Apsua") the genetic descendants of the 2nd century "Abazgs" and "Apsils"? Scholars representing the first trend tend to see similarity between these names considering them aboriginal although on the non-Georgia (Adyghe) basis. The followers of the second trend believe that ancient A[psa]rs (A[ps]ua and A[bas]), regardless of having fully identical sounding, are re-cently emerged names for non-Georgian (Adyghe) tribes. None of the followers of these two trends can present any direct evidence!

The aim of this publication is to inform the bodies participating in the conflict settlement, as well as the wide public, of the new scholarly approach leading to the settlement of the "Abkhazological" problem. The true meanings of the disputed terms (including "Abazgs" and "Apsils") have been discovered! Professionals have been known these terms but that have transformed the scholarly dispute into a conflict.

Below the author of the research describes the full range of new approaches that have come to a common semantic focal point.

I. The Principle of Symmetry of Historic Terms

1. In the ancient historic sources referring to the settlements of Cerets, Genokhs (Inokhs) Caracsis, Sanighs (Sanis) and Apsars residing along the Eastern coast of the Black Sea, very significant evidence may be traced: the names are duplicated symmetrically towards the far North-East and South-West directions in relation to the the river Phazis, geographical and historical axis of Kolkhis. They are used in those places where narrowest, from the strategic standpoint, paths of Abkhazia and Lazis-tan lead to the historic Kolkhis.

2. The semantic meaning of the first three terms are defined in the Orbeliani explanatory dictionary of Georgian as “having a defensive function”!

Conclusion: none of the widely disputed terms, which the sources refer to as the names of settlements, denote ethnic origin. All these names belong to the ancient defence terminology.

II. The New Vision of Ancient Historiography

1. Herodotus, Strabone and Arian clearly define the term [paz] (in “Phazis”) as the border!

2. The ancient Russian and Italian chronicles confirm that “Obez” and “Ebze”

Are synonymous with the terms Ivers and Georgians.

3. According to the Georgian historic sources all the toponymes containing [ps]-[bs] sound clusters with no exception, are textually defined as “border”!

4. In the Georgian chronicles Prince Vakhushti confirms the identical semantic value of the terms “Abkhazeti” and “Abasa.”

Conclusion: the terms Abasgs, Apsils, Abaza, Abasa, Apsari (Apsua) etc. are regional names of the functional settlements residing in the defence posts leading to the paths and corridors of the Caucasus mountainous range.

III. “The Cavcasos” – the Defence System of the Caucasus

1. The true meaning of [pas-bas] sound clusters as part of border terminology was finally proved by discovering that these clusters were used in all geographically strategic points and along the whole perimeter of the Georgian tribes' settlement.

2. It is not accidental that in the mythological part of the Kartlis Tskhovreba indicates that the eighth brother of the Targamosians of the “Cavcasos”

resided in the Northern part of the Caucasus range; it also mentions the presence of the ethnically unidentified "cavcases" thus proving the existence of the defence system and the execution of the defence mission by Georgians.

Conclusion: The geographical area within which sound-clusters [pas]-[bas] are used is not solely Abkhaz i.e. regional. The use of these clusters on the entire territory of Georgia (from "Nikopsia to Darubandi") was determined by their belonging to border-related terms.

The Albans, Tushetians (Batsbs), Khevsurs, Mokheves, Dvals, Svans and Apsars (or Abass) were carrying out regular frontier service in the historically international border of the Caucasus, naturally dividing the ancient world into nomadic and agricultural!

IV. The Method of "Linguistic Archaeology"

1. The root sound-clusters of a language in their main consonant retain semantic information for many centuries. Therefore, a certain number of words with similar sound-clusters form a common semantic category!

2. In case of aboriginal languages it is possible to restore lost semantic meanings of historical terms with the help of a present day language. This may serve as the means for reviving history.

3. All the words of the Georgian vocabulary with sound cluster "pas" fall under the common category of "border."

4. Similar results were achieved while applying the method of "linguistic archaeology" to the language of Apsars!

Conclusion: Words with sound cluster [pas] having a similar meaning in Georgian and the language of Apsars, retain the memories of border defence. Therefore:

a) Sound clusters [pas]-[bas] should no longer be interpreted as the ones denoting "water" according to the *Adyghe* interpretation (Javakhishvili, Djanashia, and Chikobava) as well as according to the *Georgian* interpretation (Ingorokva).

Thus the path to common aboriginality has been discovered and scientifically proved!

b) In the context of bilingualism so characteristic of the Georgian community, the language of the Apsars, Dvals, Svans and Batsbs should be regarded as a phenomenon of the second ethno-immune languages used at the border. The application of the same linguistic research methods as to the

Indo-European languages, notably their classification, will not lead to any tangible results; on the contrary, will cause the erosion of historic memory.

Translated by Tamar mikadze

APPENDICES

Extract from the interview with Veselim Kostov,
Political Advisor of UN Mission on Abkhazian problem
The newspaper *Literaturuli Sakartvelo*
February 22-28, 2002

During Yalta meeting Abkhazian party has expressed sharp interest to the booklet of Georgian publicist Gaioz Eradze "Georgian Science is the source of Abkhazian separatism." I personally discussed this article from the point of view of this topic with the Abkhazian representatives, members of non-governmental organizations. Thus, I became the involuntary witness of the benevolent relation of Abkhazian administration to the historical concept of Mr. Eradze. They are acquainted well with it and consider it rather interesting.

Unfortunately, I did not notice in their interest the desire to give this concept some practical importance in the policy. It is clear, as the concept contradicts political propositions of separate separatist groupings. For this reason, they are ready to give up this topic to people diplomacy. I would like to make comments on it separately.

It is very surprisingly, that already seven years this, in my opinion, rather peaceful and mutually acceptable conception for restoration of relations between resisting parties, is well known to all the Georgian society (I had been acquainted with it only four months ago). It has no public support even only to calm revenge-seeker individuals and among a lot of political organizations, which so obviously and extremely persistently express their goals and thus only add oil to the fire. If 40 years had been necessary to reunite Germany, this does not touch with Georgia (is laughing), for you this process may require 10-15 years! Of course, it is very difficult for closed live relatives of victims of war to forget all the evil deeds that are the complements of any war, but for strategic diplomacy of both parties and for outlook of future generation it should not have any importance.

If the concept of Mr Eradze would be published much earlier prior to the military events start, I am sure, nothing happened! Now ignorance of diplomacy only lasts the time for successful talks. New concept is the idea of

historical unity of people, disconnected by "science". It can help in to restore the relations, and, as it is thought, it is the only way to accelerate the process to consign to oblivion all the disasters and sufferings of both parties! At present, the only right direction in the State policy to settle the conflict, in my opinion, is the use of economic levers on an ideological basis of the new concept of peace and unity.

UN Mission is ready as always and in the future to do all its best within the framework of its mandate to settle this complex problem. In the given situation the scientific concept, certainly, can not to settle completely this problem, in which political and economic factors of global kind are bounded, but even today it can create favorable ground and in case of favorable changes to the above-mentioned factors to become extremely necessary. Mr. V. Kostov has expressed in the interview his personal opinion.

The newspaper REPUBLIC ABKHAZIA
April 26-27, 2000, 43 (1114)
For the evaluation by Abkhazian scholars

Georgian scholar from Tbilisi Gaioz Eradze has addressed to the editorial board of REPUBLIC ABKHAZIA with the request to consider possibility to publish his scientific concept on a history of Georgian-Abkhazian relations. The letter that had been handed to us by Responsible Secretary of the Coordination Center Mr. Zurab Lakerbaya contains also information that Mr. Eradze has no support among Georgian scientists on mentioned issue.

Editorial Board of RA has asked scientists of the Abkhazian Institute for Humanitarian Researches (ANA) to give comment to the mentioned work.

"R.A." Department of science

NEWS
The newspaper TBILISI
October 26, 1996

DEFENSE SYSTEM "CAUCASUS"

Scientific researches of Gaioz Eradze on existence of historical defense system "CAUCASUS" first time had been delivered as the cycle of lectures to the personnel of the State Department for Defense of the State Border (SDDSB).

Historical sources do not contain any data on above-mentioned issue. Therefore, the author uses rather logic and easy for understanding methodology that helped him to state the strong geographical regularity ("Strategic phonetic geography").

On the basis of these researches SDDSB has already elaborated advanced strategic programs.

As the researches of Gaioz Eradze directly touch with the topic of the defense of Caucasian ridge, the command of SDDSB considers that widespread advertising of mentioned researches is of great importance.

Press Center
State Department for Defense of the State Border.

НАУЧНАЯ РАЗВЯЗКА АБХАЗСКОЙ ПРОБЛЕМЫ

**“ИСТОРИЯ ЭТО ЛОЖЬ ПО КОТОРОМУ БОЛЬШИНСТВО
ИСТОРИКОВ ДОГОВОРИЛИСЬ” -ВОЛЬТЕР.**

ОТ АВТОРА

**НЕДОГОВОРЕННОСТЬ ИСТОРИКОВ ПО АБХАЗИИ ЯВИЛОСЬ
ПРИЧИНОЙ КРОВАВОЙ ТРАГЕДИИ.**

Обращение всем апсарам, услышавший мой зов.

В первую очередь, если только это станет для вас утешением, примите от меня глубокие извинения за все содеянное “моей” стороной. Размышляя о характере допущенных ошибок, я больше склонен думать, что породителем той долголетней взаимной неприязни, задолго предшествовавшей грузино-абхазской гражданской или, если хотите, междуусобице (но никак не этнической войне), является высокомерное научное невежество и не чья-то предвзятость и, тем более, исполнение воли “третьей стороны”.

*Знаете, это категория “номенклатурных научных работников” (а не изыскателей) у которых, **ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ГОРДОСТЬ ПРЕВЫШЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ЛЮБОПЫТСТВА!** Запрещенный предыдущей эпохой товар, -тупость, приобрел общественную стоимость, всегда и во всем насаждал зло. Советую и вам аналогично относиться к ним, не раздражаться и не придавать значения их “научным откровениям”. За истину следует играть в открытую! Истина же эта предназначена для восстановления захороненной столетиями нашей с вами доисторической памяти т.е. для перспективы нашего общего будущего! Нарушить грузинскую элитарную высокомерную тишину можете вы своим вниманием! Отзовитесь апсары! Пусть сопутствует обоим нам **АМАРДЖА и Г(АМАРДЖ)ВЕБА!***

ОТКЛИК

Автор настоящей книги Гаиоз Эрадзе не является профессиональным историком и положения, высказываемые им по вопросам Абхазологии, в корне противоречат позициям академической историографии. Его труды содержат много интересных находок, на основе которых представлена оригинальная концепция. Согласятся с ней профессиональные исследова-

тели или нет - покажет время. Но одно не вызывает сомнений - в трудах господина Гишоза Эрадзе чувствуется его глубокая симпатия к абхазской стороне.

*Профессор Гиорги (Георгий) Анчабадзе,
доктор исторических наук*

ОТ РЕДАКТОРА

Предлагаемый труд охватывает лишь три заключительные публикации многолетнего исследования научной концепции автора. С подробными доказательствами концепций можно ознакомиться по публикациям: "Абхаз и Грузия" 1993 (на гр. яз.), "Оборонная система "Кавкасос" и "абхазология", жс. "Рица", 3-4, 1996 (на гр. яз.), "Кто появился первым на земле, называемой Абхазия" 1999, (на русс, яз.).

На протяжении долгих лет тема "абхазологии" в среде историков считалась проблемой, не подлежащей научному разрешению. Обилие взаимоисключающих, фактов, подтверждаемых историческими источниками, лишала историков возможности дать исчерпывающие ответы на множество вопросов. Поэтому, естественно, что центр тяжести исследуемой проблемы переместился в плоскость языкознания, и тем самым, сама проблема еще больше усложнилась.

Важнейшим достижением представленной автором завершенной научной концепции "Оборонная система Кавказа" следует считать новую имманентную идею, посредством практического подхода к которой открывается возможность совершенно поновому осмыслить целый ряд древнейших исторических фактов и явлений, известных по авторитетным источникам. Дело касается расшифровки смысловых значений исторически спорных терминов. Особого внимания заслуживает тот факт, что оживление смыслового содержания "мертвых терминов" оказалось возможным именно с помощью новейшего видения историографических источников. Постольку авторская концепция представляется в полне убедительной.

Среди множества авторских находок предельно логичной представляется картина "стратегической фонетической географии", обнаруженной им на всем периметре исторического поселения Георгианов. Здесь мы сталкиваемся с таким изобилием фактов, что абсолютно исключается случайное совпадение. Также не вызывает

никаких сомнений и авторское объяснение симметричного расположения терминов оборонно-функционального характера поселений по северо-восточному и юго-восточному Черноморью, до сего дня принимаемых историками за этнонимы. Оба эти довода находятся в органической связи с фактом исторического существования "Оборонной системы Кавказа" и являются самым веским аргументом реальности концепции, которая, смело можно утверждать, уже не оставляет в данной проблеме "белых пятен". При близком знакомстве с концепцией создается впечатление, что существующие на сегодня все спорные моменты "абхазологии" выливаются в единую систему и как бы укладываются определенной концепцией в историческую мозаику.

Что же касается резко отрицательного отношения автора концепции к грузинской лингвистической школе, которую он считает виновницей созданного в "абхазологии" тупика (к сожалению, в этой части автор несколько выходит за рамки научной корректности), то, несмотря на мою непрофессиональность в этой области, в виде информации, все же придется констатировать довольно значительный момент. Дело в том, что антииндоевропейские соображения г-на Г. Эрадзе (имеется в виду опубликованная им в информационном журнале № 2 1999 г. научная статья о сущности общей лингвистики и ее вредных последствиях – "Кто явился первым на земле, называемой Абхазия, или к истокам абхазологической политики") удивительно перекликается с соображениями известного всем ученого, баскского карвелолога, профессора университета Бильбао, академика Академии баскского языка г-на Шабиера Кинтаны о неприемлемости "индоевропейстической" методологии в исследованиях баскского и кавказских языков.

"Мы живем в начале и в конце Европейского континента, между нами народы, говорящие лишь на индоевропейских языках.

"То, что мы называем языкознанием, фактически является языкознанием индоевропейским. Его методология выработана в процессе анализа индоевропейских и семитских языков и реальные результаты обретает именно при анализе этих языков. Думается, что основательное изучение баскско-кавказских, африканских и американо-индийских языков усовершенствует ныне существующий метод или даст стимул к созданию нового метода. А до тех пор мы вынуждены работать классическим, традиционным, если угодно,

индоевропейским методом, это является малоэффективным для наших языков и осложняет решение кардинальных вопросов. Необходима забота о создании имманентной методологии по исследованию наших языков".

"Контуры того метода, о разработке которого я веду речь, пока что и для меня не совсем ясны, а разговор о стройной системе и вовсе преждевременен. Но одно бесспорно и сейчас - по характеру своему метод этот должен быть комплексным. В первую очередь необходимо создание конкретной рабочей гипотезы".

("По поводу баскско-грузинского", газ. "Литературули Сакартвело", 25 сентября 1981 г.)

Заслуживает особого внимания тот факт, что г-н Г. Эрадзе к аналогичным выводам пришел совершенно независимо, на основании изучения допущенных "лингвистической абхазологией" роковых ошибок и, не ограничившись этим, выработал собственную комплексную методологию (среди прочих и методологию "лингвистической археологии"). Опираясь на эту методологию, практически применяя ее к грузинскому и апсарскому языкам, историкографические свидетельства основной имманентной рабочей гипотезы "Оборонной системы Кавказа" подтвердились и лингвистически.

К каким же реальным результатам подвели нас исследования господина Эрадзе? Ставшие для "абхазологии" непреодолимой проблемой исторические термины обрели общекавказское погранично оборонное значение, а за абхазами, т.е. абисами, т.е. апсарами, т.е. апсуа утвердился исторический статус непосредственных исполнителей этой оборонной системы в регионах Северо-Западного направления по обе стороны Кавказского хребта, и конечно же, совместно с Георгианами колхского происхождения.

Таким образом, остается полностью согласиться с ключевой абхазологической формулой автора, что "каждый апсар (апсуа) является абхазом, но не каждого абхаза следует принимать за апсара".

*Зураб Ратниани
доктор исторических
наук, академик Абхазской
Региональной Академии при
Академии Наук Грузии*

ФОНЕТИЧЕСКАЯ ЭТНОПОЛИТИКА

"АБХАЗЫ (самоназвание - апсуа) - социалистич. нация, осн. население Абх. АССР, живут также в Адж. АССР, значит, часть их в Аджарской АССР. Численность А. в СССР - 59 т.ч. (по окончательным итогам переписи 1939). Язык - абхазский, принадлежит к абхазско-адыгской группе кавк. языковой семьи".

Эта информация из "Малой Советской Энциклопедии" (1958 г.), ясно показывающая до какого комедийного идеологического уровня могла дойти забота иностранных служб об истории "социалистической нации", с которой в течение десятилетий, как бы, согласованно действовали грузинская историческая и лингвистическая наука. В результате и доселе невыясненными остаются вопросы взаимосвязи терминов "абхаз" и самоназвания "апсуа", этимологических и исторических начал возникновения этих терминов, сфер их смыслового использования и множество других, связанных с ними тем, непосредственно относящихся к истории Абхазии. По причине непонятия учеными изначальных смысловых значений имен, упомянутых в древнейших источниках, произошло обесценивание терминов, послужившее началом идеологического этнораспутия родственных племен на исторической земле колхов!

В труде представляется новый подход к распутыванию этого "научно-фонетического клубка".

Наряду с предметом исследования представим все те исходные данные, которые непосредственно связаны с темой и, главное, не являются спорными ни для одной из сторон.

А. Термин "абхазы" - грузинского происхождения и по смыслу соответствует грузинскому понятию "Мисхи" ("соплеменник" - Сулхан-Саба Орбелиани).

Б. Термин "апсуа" же - признанный в качестве самоназвания группы народа, по-латыни обозначенного "abussa", в настоящее время считается абсолютным синонимом грузинского "абхазы".

В. Термин "абазы" соответствует сохранившейся на Северном Кавказе определенной группы "горских народов". В старых русских государственных циркулярах для них, без этнопринадлежности, предусмотрена отдельная графа. Сегодня же они называются

"абазины" и по советским этностатистическим данным, так же, как "абхазы", уже представлены отдельным этносом.

Г. Абазы и апсуа именуют друг друга "аиуа", этимология которого также неизвестна. Подобный терминологический лабиринт, создавая смысловой хаос в сознании, представлял широкий диапазон для неправильных выводов в сфере этногенеза "абхазов" и давал возможность всем старым или новым, внешним или внутренним идеологическим "миссионерам" копаться в исторических сакральных хранилищах Сагиоргиано (Гиорги). Недостатки в этом нет и сегодня. Великий Рене Декарт говорил: "Если людям объяснить значение терминов, то освободишь их от половины забот".

Ниже предлагаем концепцию, где, согласно простой логике, в полное соответствие приходят множество исторически зафиксированных закономерностей Кавказского Сагиоргиано, среди которых проблема абхазологии лишь одна ее региональная составная часть, представляющая путь выхода из терминологического лабиринта.

"КАВКАЗ" - РУБЕЖ ДВУХ МИРОВ.

Пространство между Эвксинским (Черным) и Гурганским (Каспийским) морями, с Севера, начиная от Апшерона до крайнего северо-запада, замыкает Кавказский хребет, оставляя только узкие прибрежные коридоры. Этот географический комплекс морей и горного хребта с незапамятных времен служил географическим рубежом двух миров.

К югу от него простирался старый земледельческий мир: Персия, Междуречье, Египет, эллинская среда, Рим и другие. По ту сторону Кавказского хребта, на бескрайних просторах, от Алтайских гор до Карпат, разворачивался кочевой мир, куда из глубин Средней Азии происходил периодический наплыв племен (киммерийцев, сарматов, скифов, аланов, гуннов, печенегов, половцев, хазар и др.). Кавказский хребет был единственной природной преградой, защищавшей очаги древнейшей цивилизации от кочевников (Не имея такового, китайцам, с аналогичной целью, пришлось искусственно возвести 2000-километровую заградительную систему!).

Сагиоргиано всегда являлось крайним северным рубежом земледельческого мира, непосредственная функция которого состояла, как в собственной защите, так и в исполнении роли первоначального

сдерживающего рубежа для размещенных к югу от него империй Древнего мира в целях предотвращения неожиданных нападений со стороны кочевников. В этически важных стратегических интересах империй Древнего Мира всегда была защита основных входных коридоров и перевалов Кавказа и поэтому они всегда совпадали с постоянными интересами Сагиргано.

Бесспорным фактом, удостоверяющим эту международную оборонную стратегию, считаю цепь сохранившихся древнейших топонимов с индоевропейским корнем.

1. *п[Дар]убанди" - ворота прибрежного коридора Каспийского моря. "И послал царь персов Аридопа Эривани со своим войском. Он перекрыл морской путь и назвал Дарубанди, то есть "запрет врата" (первоначальные сведения "Куртис цховреба"). По грузински - "Каспийские кари" - Каспийские ворота.*

2. *"[Дар]иал", т.е. дариалан - ворота, закрытые перед аланами. Погрузински - "арагвис кари" - ворота Арагви.*

3. *"Дорога [Дар]ини" - перевал в Абхазии (к западу от Клухори) и одна водная:*

4. *"[Дар]данеллы" - водные ворота в Средиземное море.*

По каким направлениям были закрыты эти проходы в разное время и кто был заинтересован защищать их, видно по нескольким примерам. "Куртис цховреба". Период господства арабов: "Раскрыл ворота Дарубанди (Бугатюрк - Г.Э.), вывел хазар триста семей и направил в Шанкор; следом вывел через Дариали три тысячи семей осетин и направил в Дбаниси", за что разгневанный Багдадский эмир отозвал его из Закавказья.

То же самое в эпоху Римского владычества. Известно, что в царствование императора Адриана консулом Каппадокии был Флавий Арриан (II век н.э), на которого возлагалась так же функция сохранения мира в восточных провинциях, организация местных племен против нападений аланов, с чем он успешно справился. "Главная обязанность владельцев этих племен заключалась в военной службе у царя Эгриси. Все названные племена населяли ту северную границу Эгриси, охрана которой составляла основную и единственную обязанность самого царя Эгриси перед императором Константинополя" (акад. С. Джанашия, Труды, 1952, т. II) и т.д.

Но ни один из летописцев не показывает, как практически осуществлялась организация защиты Кавкасионии. Если следовать

простой логике, то нужно сказать, что невозможно учредить контроль над перевалом, не владея его входом с противоположной стороны хребта, то есть воротами перевала. Поэтому оборона проходов и перевалов, конечно, должна была осуществляться по ту сторону Кавказского хребта, с северного направления; остатки ее сохранились по сегодняшний день в виде "Захребетных" Тушетти, Хевсуретти и Хевти. К западу от Хевти то же назначение выполнял бывший Двалетти, считавшийся территорией моуравства Картли. Царевич Вахушти сообщает:

"Ворота здесь большие арочные в скале и сложены из камня и извести через реку по царскому повелению, чтоб не проникали по ней овсы" ("Описаше прежней Овсетти"). Как видно, эти ворота и близлежащие "села" и "поселения" одновременно выполняли и роль контрольных пунктов за товарооборотом. Проходы на Кавказ регионального значения сохраняют грузинские названия. Например, "Касрис кири" ("Касрские ворота", сейчас ущелье реки Ардон) в Двалетти, одновременно, начиная с самого узкого места, закрывавшие четыре перевала: "Мамисонский" - переход в Рачу, "Зекарский" и "Рокский" - проходы в Картли, через которые можно было попасть и в ущелье Трусо (Терека). В связи с указанным вопросом интересно напомнить, что слово "кисри" Сулхан-Саба Орбелиани толкует как "дом небольшой", "дом небольшой, царский". Примечательно также, что поблизости от Касрис кири находится могила царевича Георгия. Интересно отметить, что этимология слова "двалетти" полностью соответствует географически стратегическому положению региона: корень слова два по С.-С. Орбелиани означает "дадебис ганквета" т.е. заложить пресечение, а "дадеба" - управлять границей! К западу от Двалетти, с противоположной стороны до реки Кубани, а дальше начинается захребтовая Абхазия, где функционировала "дорога Дарини".

Итак, постепенно все отчетливее вырисовывается факт существования единой оборонной системы Кавказиони "седловидного типа". В связи с этой идеей по новому смотрится один из фрагментов изначальной легенды "Картлис цховреба" относительно места проживания - "удела" одного из восьми братьев Таргамосианов - "Кавкасо". В летописи говорится:

"Удел Кавкасо: северная часть Кавказских гор от границы Лекани до Понтийского, т.е. Черного моря". Что должны означать эти сведения, какую историческую реальность они предусматривают?

Названия эге мест проживания, доставшихся в удел остальным семи братьям (Хаосу, Карплюсу, Бардосу, Моваканосу, Геросу, Эгросу, Лекану) совпадают с названиями территорий расселения родственных племен. Следовательно, первоначальная легенда грузинской летописи соответствует реальному расселению гиоргианских племен. Этого, конечно, нельзя сказать относительно "Кавкасо" по двум причинам:

а) нам неизвестно гиоргианское племя с таким названием;

б) практически нереально представить местом проживания одного брата северную горную полосу протяженностью более 1200 километров.

Остается предположить, что имя восьмого брата "Кавкасо" - фактически код, обозначающий исторически существовавшую оборонную систему к северу на хребте Кавкасиони. Она подразумевает единое участие отдельных южных гиоргианских племен мисхов в международной системе обороны Кавкасиони.

В связи с этой тематикой остается дать ответ на один, с моей точки зрения, рещаяющий вопрос: каковы этимологические начала топонима "Кавказ"?

"Название Кавказ берет начало от народов, проживающих по обе его стороны. Так, например, справа от Гиркани и Каспия, слева - от парияндреса, мосхов, амазонов, кораксов, скифов, но греки называют его по всей протяженности хребтом Кератуит," - так разъясняет Плиний (79 г.н.э.) принципы именования Кавказского хребта по названиям его жителей.

Из этого перечня два наименования - мосхи и кораксы касаются гиоргиан. Однако, какую смысловую категорию нагорья должно отразить слово "Кавказ", что должно означать его древнейшее название, утвердившееся за ним окончательно?

Обращает на себя внимание дублированный корень этого названия "Кавказ", лингвистический способ, использованный для усиления эффекта множественности и значимости. "Кав" - элемент, легко уязвимый с грузинским названием первейшего земледельческого орудия "сохи" -смысловой ассоциации с гнутым, искривленным, сгорбленным как по форме, так и по звучанию. Его использование в дублированном виде отражает форму многократно крученного. С помощью этого корня формируется немало грузинских слов, которые указывают на связь (да[кав]ширеба) друг с другом и неделимость различных понятий и умещаются в одной логической категории. Речь

идет о: [кав] и (соха), какви (крюк), мо[кав]еба (ограничение), ше[кав]еба (содерживание), да[кав]еби (занятость), [кив]ни (локоны), немс[кав]и и (крючок удочки), цел [кав]и (люмбаго) и [кив]шири (связь, союз). В топонимах он встречается в названиях [Кав]тисхеви и в удвоенном виде в наименовании [Кав]{кав} (Владикавказ).

Прочность этого первичного наименования имела бы место в том случае, если бы с незапамятных времен коммуникативным языком для объединенных в оборонную систему "Кавкасо" был бы грузинский (в этом мы в дальнейшем постепенно убедимся). Поскольку на фонетическом уровне грузинский язык исторически отличается особенно четкой устойчивостью, создается возможность возложить на его память роль лингвистического ключа на базе грузинской словесности, используя специальную методологию, диахронно расшифровать множество непонятных терминов или топонимов, наделить их смысловой нагрузкой, дать им заговорить. Этот путь ведет к одной логической закономерности – стратегической фонетической географии Сизморгиишо. Она представляет собой дополнительное отчетливое доказательство существования оборонной системы "Кавкасо" и крайне проста, знакома и понятна всем по своему выражению.

Здесь же возникает логический вопрос: куда, когда и почему исчезла бесследно и без фиксации система "Кавкасо"?

Можно сказать, окончательное исчезновение системы "Кавкасо" (впервые она была ослаблена в условиях двустороннего господства монголов на Кавказе) вызвано, начиная с XVI века, системным перемещением земледельческого мира славян с северного направления к югу.

Казачий фронт славян методически освоил весь кочевой мир, и во второй половине XVIII века подступил непосредственно к рубежу Кубань-Терек (линия Моздока). В результате вступившего в 1783 году в действие Георгиевского трактата между Россией и Грузией, в Кавказском регионе свершается новое перераспределение сфер влияния всего Ближнего Востока. Начинается Кавказская война. В этих новых условиях оборонная система "Кавкасо", конечно, полностью утрачивает свою функцию и, соответственно, значение и память о ней. Подтверждением тому служит факт, что в Кавказской войне восточная часть системы "Кавкасо", верная трактату, поддержала Россию и сохранила места проживания по ту сторону, когда западная сторона (не разделявшая трактат) вместе с народами

Кавказа вступила в коалиционную войну против России и разделили вместе с ними судьбу "мухаджирства".

Что касается проблемы происхождения апсар, это, фактически, только одна малая, но исторически сохранившаяся часть оборонной системы "Кавкисо", случай ослабления памяти о прошлом ее северо-западного региона.

ТЕНДЕНЦИОЗНОСТЬ ЭЛЛИНО-РИМСКИХ ИСТОЧНИКОВ

Самые древние описательные и, поэтому сравнительно убедительные, сведения об этом регионе относятся к I-II векам н.э. В основном, это Страбон, Плиний и Ариан. При общем просмотре греческих источников бросаются в глаза два обстоятельства.

1. Упомянутые ими термины, топонимы, а, главное, названия местных племен записаны с помощью ограниченных возможностей буквенных знаков греческого и латинского алфавитов, что на фоне обилия кавказских фонетических звуков, не позволяет сохранить документальную ценность, без искажен звучания слов. А для восстановления этимологии наиболее важен именно этот фактор!

2. Более значительными представляются собственные наблюдения над определенной некомпетентностью и тенденциозностью греческих источников, чего к сожалению, не предусматривает современная историография.

Дело в том, что у вышеупомянутых авторов картина расселения народов в полосе Восточного Причерноморья, т.е. в предполагаемом ареале Древней Колхиды, фактически, представлявшего собой амфитеатр эллинской колонизации: в северо-западном (до полуострова Крым) и Юго-западном (до Трабзуна) направлениях перечислены народы идентично поименованные: керкеты, инихи, саниги (саны), апсары, караксы и другие, в том числе на Колхидской низменности - колхи, которые фактически делят надвое эти одноименные народы. Обратите внимание, создается полное впечатление, будто колхи откуда-то вторглись в эту единую массу (см. прилагаемую древнюю карту Плиния). Древние и современные историки собственными предположениями стремятся разрешить дилемму и эти "предположения" удивительно совпадают с современными чуждыми идеологическими позициями!

Послушаем Дионисия Периегетелийского (60 г. н.э.): "Возле моря живут керкеты, тореты и воинственные ахеи, которых когда-то южный и западный ветры забросили сюда из Ксанта и Идеисского Симоента после Троянской войны, как сопровождавших своего царя, сына Арета. Их", соседи гениохи и зиги, также пелазгического происхождения. Понтийский край, поблизости от страны тандаритов занимают колхи, которые пришли из Египта."

То же самое пишет Евстафий (XII в н.э.): "После ахеев гениохи и зиги, крайне дикие народы, которые, как говорит история, происходят от пелазгов".

Теперь послушаем и "отца истории" Геродота (V в. до н.э.): "Египтяне говорили, что колхи произошли от войска Сезостриса. Я сим предположил так, поскольку колхи брюнеты с вьющимися волосами; хотя это ничего не утверждает, поскольку есть и другие народы с такими же признаками. Гораздо важнее то, что колхи, египтяне и эфиопы с незапамятных времен являются последователями обрезания. Палестинские финикийцы и сирийцы признают, что переняли его у египтян, а фермодонтские сирийцы и макроны - у колхи". Геродот приводит еще один аргумент: колхи и египтяне заняты экспортом продукции льна, производимого по общей технологии. (?). Как видно, эти "домысли" авторитета Геродота предусмотрены в предположениях других историков, о которых географ Страбон, касаясь производства льна в Колхиде, остроумно замечает:

"Некоторые желающие родства колхи и египтян таким образом самим себя убеждают".

Мои комментарии по этому вопросу считаю действительно неуместными. Зато, с опозданием на двадцать веков, но все-таки у меня возникает логический вопрос к авторам этих "источников":

Да, но куда же вместить хронологически признанный всем миром реалией эллинский миф, согласно которому, в целях похищения из развитой Колхиды, эпохи Айтеа промышленного технологического секрета (все остальное беллетристика!), финансируется даже военная экспедиция аргонавтов?

Во-первых, известно, что поход Сезостриса (Рамзеса II) против хеттов состоялся не на Кавказ (как полагает Геродот), а в Сирию, близ реки Оронто. Даже, если бы так и было, Сезострис - это XIII век до н.э., а поход аргонавтов относят к XIV веку бронзового периода.

По моим соображениям, субъективно интерпретировать события, происшедшие за восемь веков до появления Геродота - не научная

ошибка. Это отражение экспансивной эллинской идеологии, и служит стиранию из колонизаторского ареала эллинов памяти о территориальном происхождении местных аборигенов. Стефан Византийский (V в. н.э.) пишет, что "Лазы скифское племя", Калимах (III в. до н.э.), что "халибы скифского происхождения" и др. Тенденция выражена схематично: прилегающие к колхам одноименные "дикие" племена пришли из Пелазгии после Троянской войны, а колхи явились в "это безлюдное" Закавказье или из Египта, или из Скифии (!!).

Не очень ли близка такая политика нынешней? Конечно, только с одной "небольшой" разницей: прилегающие к колхам одноименные народы (керхуты, шиохи, саны, кораксы, ансары) на этот раз явились не из Пелазгии а, оказывается, из Адыгеев!

Пришла пора спросить и у современных историков: после всего этого можно ли в вопросе происхождения народов положиться на предположения таких "источников"?

ГРУЗИНСКАЯ СЛОВЕСНОСТЬ - ИСТОРИЧЕСКИЙ ДОКУМЕНТ

В условиях недостаточности, двусмысленности и неточности данных, где, как не в собственном языке нужно искать утраченные исторические решения, не кроется ли и эта тайна "в самом языке"? Чтобы убедиться в использовании грузинского языка в качестве основного коммуникативного средства оборонной системы "Кавкасо", посмотрим, насколько он способен взять на себя роль исторического документа, зафиксировать отражение терминов забытых и оставленных летописцами без внимания, этимологические начала этих терминов, сохранить без искажений как по смыслу, так и по звучанию и точно соответствующему написанию. Ниже у вас будет возможность самим в этом убедиться:

1. Термин "керкетин" связан с упомянутым в античных источниках народом, населяющим, как отмечено, к I веку крайний северо-запад Колхидского Причерноморья, где фактически, согласно "Картлис цховреба", заканчивается территориальный удел "Эгрота", куда упирается острие Кавказа. В соответствии с сегодняшним днем это Геленджикский район, географически - исходная точка входного в оборонную систему "Кавкасо" приморского коридора. Этот термин, по мнению большинства современных историографов, признан этнонимом, обозначающим предков адыгов, будто бы аргументом

такого утверждения служит звуковое сходство слова с этнонимом черкес (?!). Так как в греческом и латинском алфавитах нет буквенного знака "ч", непонятно почему звуковое искажение в момент написания слова по-гречески с помощью знака "К" (каппа) ("керкетон") нужно считать звучащим, как черкес? Тем более, что в адыгском языке нет ему смыслового толкования. А самое главное, "керкеты" в тех же источниках упоминаются и в крайней точке юго-запада Древней Колхиды! Послушайте Страбона: "Выше Трипезунта и Фарнакии живут тибарены, халибы и саны, которых раньше называли макроны, и находится Мелая Армения; поблизости от этих мест живут также апаиты, бывшие керкеты" (!). В этих сведениях Страбона следует зафиксировать, что народы остаются, а их названия легко меняются. Главный же логический вопрос остался без ответа: если это название этноним, почему они должны прозвучать симметрично по обе стороны колхи? Что общего могут иметь северные керкеты с южными керкетали, кроме того, что оба названия связаны с географически стратегическими приморскими коридорами исторической Колхиды. Логично считать, что название керкеты этимологически должно обозначать выполняющее оборонную функцию население, самый удаленный от защищаемого объекта слой - кору! В грузинской словесности по смыслу полностью сохранилось соответствующее ему значение, как неуступающего, крепкого, прочного. Также функционально подходит произведенное от него слово киркити, т.е. наблюдать, следить. То же самое подтверждают старинные грузинские фамилии. Керкезишвили, Керкенджия (в этой редкой фамилии сохранилась память о представительстве охраны цар), Киркитадзе, Киркиташвили, Киркашвили, Киркасели и др. В связи с "керкетом" трудно представить, что мы уже не помним ни собственное позавчерашнее слово, ни его значение: "Керкеты - ночные стражи от нападений злоумышленников"! ("Лексикон картули" "Грузинский словарь" - Сулхан-Саба Орбелиани). Теперь обратимся к грузинской истории, действительно ли существовала у нас такая служба?

Царевич Теймураз (внук Ираклия) в "Новой истории" пишет, что "царь Соломон (заключенный неместником царя в Тифлисе), с помощью имеретина некоего поданного Цертели, который был в Тифлисе керкетом (!) (ночным стражем) и считался переводчиком царя, знавшим русский язык, облачил его ночью в свою одежду и русские стражи приняли его за керкетона" (соответственно у последних была и собственная форма - Г.Э.), тем более, что в то время

все керкетоны в Тифлисе были из имеретии. "Поэтому Толмасов" приказал расстрелять четырех керкетонов, людей невинных, тех, кто были дневными дежурными в городе для соблюдения хорошего порядка"...

Согласно всему вышесказанному можно утверждать, что термин "керкети" - не этноним, соответственно он не имеет ничего общего с этнонимом черкес, относится к гиоргианскому миру, этимологически означает стража и в течение определенного исторического периода употреблялся в качестве термина для обозначения дальних пограничных поселений.

Что касается этнонима черкез, он иранского происхождения, распространился в качестве наименования адыгов в XVI-XVII веках и означает хищную птицу (см. Макс Фасмер "Этимологический словарь русского языка", 1973). Там же приписка автора: "Очевидно не связано с этнонимом керкетий"!

Джеркас, чаркас - по осетински орел. На согдийском (мертвый диалект иранского) - хищная птица, курод и др. (см. В. Абаев. Историко-этимологический словарь осетинского языка").

Как выясняется, русские тоже поэтому называли адыг "черкесы", хотя раньше их называли "касоги". Явно видно его происхождение от грузинского "кашаги", что по грузински означает пленный (Сулхан-Саба Орбелиани).

Наблюдается совершенно безответственное отношение ученых к шифровке смысловых значений присутствующих в древних источниках терминов, отражающих гиоргианскую действительность но, написанных пришельцами латинским шрифтом. Дело в том, что для восстановления ценностей истории, термины эти, в первую очередь следует воспроизвести в их реальном звучании т.е. на родном языке, а только потом, этим самым определять их смысл. При элементарных нарушениях этой последовательности возникают непоправимые, субъективные "академические" путаницы, на долгие годы приводящие к осквернению собственной истории, по аналогии со смысловой идентификацией латинского названия поселенцев причерноморья дохристианского периода - "Керкетов" ("cerceti"), с термином средневековья (XV в.) - "Черкесы". Как известно, буква С латинского писания, в словах применяется для обозначения следующих шести разных звуков К, Ц, Ч, С и еще для типично грузинских звуков Ⴑ (Q) и Ⴖ. Чередование этих букв в данном слове

грузинской речи формирует прилагательные пяти разных интерпретации: по-грузински термин керкети означает крепкий, церцети - невзвешенный, ჯერჯეთი-легкомысленный, ветрянный, черцети - глупый а წერწეთი-стройный. В имени существительном, слово ჯერჯი т.е. (наружный слой, корка),-своим корнем, и по звучанию, и по смыслу совпадает с функциональным местопребыванием керкетов в общей защитной системе - "кавказос".

2. Термин "гениохи" или "иниохи", по античным источникам, появляется параллельно термину "керкети", только из более близких радиусов центра Колхиды. В северо-западном приморье он охватывает нынешний регион реки Бзыбь (это то место, где в дальнейшем его заменит новое название "абазги"), а на юго-западе упоминается в отрезке Ризе-Гонио, к востоку от "керкетов". Поскольку и термин "иниохи" распространяется в оба направления, по аналогичной логике и его нельзя считать этнонимом. Согласно грузинской словесности, использование этого термина явно связано со значением хуме или цхени (лошадь). Однако, хочу здесь же зафиксировать, что это единственный случай, когда в таком терминологическом изобилии из спектра идентичных названий, симметрично расположенных относительно Колхиды, историки только "гениохи" воспринимают, как функциональный термин, и "окрестили" его "возчик". Эти т.н. "возчики", если верить тем же источникам, на своих двадцатиместных круглых лодках -"камарах" (по гр. сводчатый) представляли опасность в "Понте Эвксинском" и нагоняли страх даже на самих пиратов. По аналогии с термином "керкети" место проживания иниохи совпадает со входными приморскими стратегическими коридорами Колхиды! А на северо-западе "гениохи" одновременно владели и переходами через Кавказ. Что касается этимологии, слово, опять-таки без всякой замены звуков расшифровывается с помощью забытого грузинского лексического фонда и по содержанию равно связано как с функцией стража, так и с лошадью. "Иниохи" - рыцарь. "Эниоти" т.е. "рыцарь", - который по-доброму выезживает коня "(Лексикони картули "Грузинский словарь", Сулхан-Саби Орбелиани).

3. "Саниги" или "саны" (или полностью соответствуют заны, чаны или цаны) также параллельно упоминаются в источниках в обоих направлениях и территориально места их проживания или совпадают с местами проживания гениохов или чуть смещаются к востоку собственно к Колхиде (в северном регионе в дальнейшем

сменится новым названием "апишлы"). Полагаю, мне уже не потребуется доказывать, что заны абсолютный синоним колхи. Это единственный этноним во всем спектре названий, стратегически распространенных по отношению к Колхиде. Следует только зафиксировать тот факт, что "саны" - это свободный от колхского административного подчинения, периферийный, обозначающий тех же колхи термин первичного слоя оборонной системы. Наименование же самой внешней части - "керкети"!

4. Термин "коракси" представляет собой тройной грузинский ключ "терминологического лабиринта абхазологии". Подобно термину "иниохи", одновременно и всегда параллельно с ним он появляется как в северо-западном, так и юго-западном направлениях, что явствует о его синонимическом смысловом единстве с "гениохи". Следует отметить, что наименование южного рубежа Сагноргиано, Месхетис или Карис мтеби (вратные горы), по Плинию именуются "Montes Neposii aut Coaraxici -горы геноха или коракса! Как видите, значение "иниохи" идентично значению "коракси", одновременно, и использовано параллельно! Кроме того, значение "коракси" легко толкуется грузинской словесностью, как "ა[ნ]ჯარა" (Сулхан-Саба Орбелиани), что, как известно, означает удила без узды и наподобие с термином "гениохи" связано с атрибутом верховой езды! И, наконец, перед нами логически звуко-смысловое начало полного перехода от старого комплекса пограничных терминов к новому звукокомплексу "нас-бас"!

Эта грузинская "лингвистическая география", симметрично распространенных относительно Колхиды, названий может привести нас только к одному логическому выводу, что "коракси" в северо-западном направлении фактически тот же сван "иниохи", а "иниохи" особый контингент занов или свободных колхи, - приспособленные к пограничным горным условиям, военизированные поселения с собственным независимым образом жизни.

Таков смысл концепции, выхода из этого исторического терминологического лабиринта.

В расселении Причерноморья Древней Колхиды со II века н.э. постепенно полностью изменяется картина названий местных административных единиц и жителей. В первую очередь это касается самих колхи. Их место занимает термин "лази". Нарушается принцип симметричности названий примыкающих к ним народов. Вообще уже

не видно "керкетов". К востоку от нынешнего Туапсе перемещаются джиги. В месте проживания "геишхов" используется термин "абасги". В месте проживания санигов на севере используют термин апсиль (апшиль). Жителей Дальского ущелья уже называют "лсисмише" и т.д.

Дело в том, что новая терминологическая среда не вносит никакой принципиальной новизны и это не должно нас смущать. С уверенностью можно сказать, что языковые фонетические начала для таких изменений наименований, как мы убедимся в дальнейшем, всегда существовали параллельно и по смыслу служили тому же назначению - пограничной терминологической функции. Более того, можно сказать, что, если предыдущий комплекс пограничных названий, охватывавший эпоху до новой эры, касался только Причерноморья, то последнее отражает карту стратегически-фонетической географии Сагноргиано по всему его периметру!

Яркий пример одновременного использования комплектов терминов город-крепость Ансарос, тот же Ансарунт (нынешний Гонио), находившийся поблизости от впадения в море одноименной реки Ансари (Чорохи). Название же ее левого притока было Акалтсис. Эта последняя точка расселения "ишохов" находится в наиболее узком месте между морем и горами Чанети и представляет собой входные ворота собственно в Колхиду из Южного Приморья. Коридор назывался "проходом Ансар".

Этот региональный терминологический оазис превратился в непроходимый тупик научной историографии и лингвистики абхазологии. В перегруженной необъяснимыми терминами зоне Причерноморья Колхиды имеются еще более "чуждые" слова, в их корнях явно выделяются звуковые комплексы "нас-бас-биз-наз", которые вроде бы не должны иметь никакой связи с местными языковым миром. И начинается ревизия начал истории Грузии на лингвистическо-фонетическом уровне. Грузинская историческая мысль разделилась на две части, разногласия между которыми продолжают по сегодняшний день.

ОШИБКИ ПЕРВОГО ПОКОЛЕНИЯ ИСТОРИКОВ

Согласно выводу первого поколения грузинских историков (Ив. Джавахишвили, С. Джсанашия, И. Бердзенишвили, А. Чикобава, К. Ломтатидзе, Г. Меликишвили, З. Анчабадзе и их последователей, М. Инадзе, Н. Ломоури и др.): "имеются серьезные основания

предполагать, что кавказскими племенами на территории Западной Грузии предшествовали абхазско-адыгские племена (Арнольд Чикобава. "Иберийско-кавказское языкознание", 1948 г. II, стр. 265).

Более того, опираясь на эту принципиальную ошибку, грузинские ученые провели поиск подтверждающих и укрепляющих позицию фактов в чужом мире и "обнаружили":

А. "Как известно, Ив. Джсвахишвили предполагал существование адыгского населения на земле Грузии издревле. Высказывая это соображение, исследователь заострял внимание на тех географических названиях, вторую часть которых составляет элемент *пс*, *пи*.

"По наблюдению Ив. Джсвахишвили, все вышеприведенные названия примечательны тем, что в наименованиях рек частям *пс* и *пи* нельзя найти никакого толкования по абхазски (!), зато *пс* по черкесски значит вода, а *псухо* - река. Хотя комплекса *пи* в наименовании воды в современном черкесском нет, но раньше ведь был (!). Это видно и по тому, что песок, ил по черкесски сейчас называется *пшахуа*, а по-кибирдински - *пшахо*" (М. Инадзе. "Вопросы этнополитической истории Древней Абхазии". "Мацне", 1992, II).

Б. "В упомянутую эпоху (II век до н.э.) этническое проживание черкесов можно предположить не только в северо-западном секторе побережья, но и в его южных регионах, где также жили мегрельско-чанские племена. С той точки зрения обращают на себя внимание географические наименования с частичками "ква"; С. Джсанашия признал их черкесскими топонимами, которые, по наблюдениям исследователя, оказались сосредоточенными на территории Гурии и Абхазии. Подобные структурные наименования Азидаква, Береква, река и село Ачква (здесь, по-моему, ученые упустили из виду Малта[ква]), [Ква]рели, Т[ква]рчели и т.д. - Г.Э.). Такого же строения названия только осложненные грузинским суффиксом места "ти": Джсуруквети, Бобоквати, Мурквети и др. (Та же работа М. Инадзе, где автор отмечает, что "в письменных источниках подтверждения подобных топонимов нет"!).

На этих позициях основана последовательная идеология, согласно которой Абхазия отвернулась от Грузии и которая нашими собственными руками привела нас к сепаратизму. Используя эту позицию, его поддерживали и поддерживают Ю. Воронов, А. Воронов, Турчаников, Хьют и другие.

После осуждения приведенных научных выводов у меня возникает вопрос к грузинскому читателю: какие у нас претензии к Ардзинба?

НЕЯСНОСТЬ В ПОЗИЦИИ ИНГОРОКВА.

Следующее поколение грузинских историков (А. Ониани, епископ Анания, Б. Тавадзе, Р. Чхеидзе, Т. Мичбуани, Б. Чкония, Д. Гоголадзе и др.), опираясь на труды Павле Ингороква, на основании исторических, культурных, топонимических и религиозных данных противопоставляет старому лагерю историков. Их позиция, несмотря на то, что в отдельности она выглядит довольно убедительно, лишена не только объяснения с собственных позиций или нейтрализации признанных старой школой основными аргументами данных, но даже и попытки этого. Направление их доказательств ведет нас к одной общей основной мысли: "древние" Абхазы-мосхи, а те, кого называют апсуа, пришли в Абхазию в XVII веке с севера. Абхаз не равен апсару (апсуа)! Встав на "позицию апсуа", обращаюсь с логически возникшим вопросом к историкам нового поколения: как быть с древнейшими терминологическими оазисами Причерноморья, возникшими из звуковых комплексов "ПС" - "БЗ"? Как быть с фразой из "Картлис цховреба": "Судьба Лаша, переведенного на язык апсар, как просветитель", походом грузинского войска, посвященным рождению сына царицы Тамар? Как быть с именем царевича Колхиды, брата Медине Апсирте, ведь греки предполагают, что с ними связано название города-крепости Апсирот? Куда упрятать проживавших возле Трапезунта, "керкетов", признанных Ингороквом "черкесами" (!?). Ведь этот "историко-альтруистский" момент до конца обесценивает его же фундаментальные исследования по топонимике Абхазии? И, наконец, если "судьбу Киртли" решать осталось только на уровне звуковых комплексов, тогда что делать с мифологическим Фазисом или Фасисом?

Как видно, круг исторического терминологического фонетического лабиринта замкнут до конца. Оба направления науки разными путями утверждают обособленность апсар! Сами апсары ("абхазы") не считают себя адыгами и, как и мы, называют их "аздигу" или "азиху" (!!)

Есть ли выход из этого? (Не свалились же они с неба?)

Есть, если еще раз довериться исторической памяти грузинской словесности, особой устойчивости ее звуковой символики и на ее базе попытаться расшифровать по смыслу значения интересующих нас корней "пас-бас".

ОТКУДА ИСЧИСЛЯТЬ ПАМЯТЬ ГРУЗИНСКОЙ СЛОВЕСНОСТИ?

Давайте заглянем в глубины памяти собственного языка.

Еще во времена становления исторического древнего мира, преимущественное стратегическое значение придавалось военному контролю за связующими Средиземное и Черное моря проливами, ибо господство на Черном море, или "матери морей", как называли его греки, означало владение всеми важнейшими водными и торговыми путями.

Как известно, начало колонизации черноморского побережья эллиническим миром относится к VIII веку до нашей эры. До того предметом практической заботы эллинов являлись освоение архипелага Эгейского моря, расчищение от остатков культуры пелазгов и стирание ее из памяти, обоснование на Средиземноморском побережье Передней Азии, которая была материковой опорой пелазгов. В этом отношении поход аргонавтов можно считать только успешным военно-разведывательным выступлением. За этим должна была последовать продолжительная стратегическая кампания по окончательному открытию пути к Черному морю, где фактически господствовали племена пелазгов Каппадокии. Поэтому и называлось оно "Понтийским морем". Непреодолимым препятствием на пути усилившейся в восточном направлении греческой экспансии находился обреченный на гибель город Троя, последний бастион пелазгов. Он находится в важном стратегическом пункте Передней Азии, у южного входа в Дарданеллы. Гомеровское представление трагедии Трои как вспыхнувшая из-за прекрасной Елены десятилетняя война, такой же наивный сценарий представить реальность, как и фантастические баталлии Ясона на ведущем к Колхиде водном пути. Все это по наитию осознал Генрих Шлиман, нашедший развалины Трои, сравнившийся с землей. Троя как город была обречена, ибо к тому времени контроль за связующим Средиземное и Черное моря выходом должен был осуществиться уже греками с северной стороны пролива - с Босфор.

"Эвксинос понто" - так переименовали эллины название моря, что означает гостеприимное понто (море), которое до этого считали "аксинос понто" - негостеприимным. И начался длительный процесс эллинизации Причерноморья.

В связи с этими событиями, если Шлиман из мифологии сделал историю, грузинский язык сохранил один небольшой памятный фрагмент той эпохи, отображающий события и отношение к нему того времени.

Это употребляемое нами до сих пор слово с отвлеченным смыслом - "атрозба!", обозначающее обреченного на гибель, отмеченное роковой неизбежностью действие.

Все грузины и негрузины знают, что топоним "фазис" был некогда названием реки Риони. Там же, где она впадает в море, находился и город Фазис. А жителей Рионского уцелья называли "фасианами". Большинство грузинов не знает, что под этим же названием в разное время в источниках упоминаются и река Чорохи, а также левый приток реки Араке (предположительно "Карис цкали", ибо на ней расположен Кари, или нынешний Карс, который является первым пунктом, откуда попадаешь на перевал "Сакартутани" (по турецки преграда картвелов) при входе в Грузию с Месхетских гор). Как можно объяснить тот факт, что разные реки в разное время назывались одним и тем же именем? Из этого факта, можно сделать единственный логический вывод: термин "фазис" по смыслу не следует считать обычным речным гидронимом! Какую другую нагрузку он может еще иметь?

Эллинистические материалы позволяют разобраться в этом:

1. Флавий Ариан, описывая в своем "Периплусе" Причерноморье, касаясь реки Танаис (Керченский пролив) как водораздела Европы и Азии тех времен, и там же не соглашается с этим фактом. Для подтверждения этого приводит "освобожденный Прометей" Эсхила (VII в. до н.э.), где пришедшие навещать Прометея титаны говорят, какую большую страну им пришлось пройти, "где двойная граница европейской и азиатской земли, большой Фазис".

То, что "Фазис" имеет здесь значение границы, факт, но почему он является двойной границей? Думаю потому, что истоки Риони географически представляют точку, которая точно надвое делит Кавказский хребет. Эта точка называется "Фазис мта" (гора Фазис), или разделяющей горой.

2. То, что здесь не случайно совпадают название реки и границы, подтверждает и географ Страбон: "Так как Диоскуриада находится в таком заливе и занимает самый восточный пункт всего моря, ее называют эвксинским углом и пределом плавания. Пословицу "На

Фасид, где последний без судов" следует понимать так, что составитель ямбического стиха понимает здесь не реку и одноименный с ней город, лежащий на реке, а часть Колхиды..." В этом прямом пояснении Страбона явно прослеживается факт использования термина "Фазис" как крайней черты, или термина, обозначающего рубеж. Проточные воды и горы - наиболее удобные географические опметки для территориального деления. Термин "Фасис" приобретает здесь нагрузку водо-речного раздела, или границы!

Естественно, возникает вопрос, под греческим ли влиянием вошел этот, обозначающий рубеж звукокомплекс в топонимы, гидронимы, образовался на грузинской основе или связан только с адыгейским "пси" - водой, как это предполагают наши ученые?

Давайте найдем в грузинской словесности слова, связанные с комплексом звуков "нас-бас" и определим их смысловую категорию:

а) "наси - цена" или предельный размер стоимости;

б) "апски" (пленка) граница между жидким и газообразным состоянием;

в) "пскери" (дно) - граница между жидким и твердым состоянием;

г) "паскундзиси" - крылатый гигант - обитатель преисподней в грузинских сказках, охраняющий героев. "Ундзиси" в грузинском языке - клад, сокровище, так что в этом случае "паскундзиси" означает хранителя клада;

д) "песви" - (корень), крайняя, начальная часть растения.

Думаю, не вызывает сомнений общегрузинское смысловое значение коренных формантов "нас" - "бас" в пограничной интерпретации. Исходя из этого, появляются возможности раскрытия весьма ценных, невыявленных закономерностей. Их множество, и логичность в любом случае исключает случайность. Прежде всего, эта связанная с пограничным феноменом фонема переходит из Причерноморской зоны на весь периметр Сагиоргиано!

Он наблюдается также у географических выходов или перевалов стратегического значения не только в действиях "Кавкасо", но и в других важных внутренних точках Сагиоргиано. Таким образом, представилась возможность под новым углом взглянуть и на значения названий, содержащих этот комплекс звуков. Становятся понятными и принципы обозначения одним и тем же именем различных рек, что, как мы убедимся ниже, имело место не только в Западной Грузии и не только в случае "Фазиса".

1. Начнем с того, что в диаметрально противоположном "апсаросу" Причерноморья Гурганском (Каспийском) приморье проявился сохранившийся в его абсолютном значении соответствующий топоним "апшерон", крайняя восточная опора системы "Кавкасо"!

В прямой связи с этим топонимом совершенно теряет смысл, предположение эллинических историков, что основание крепости "Апсарос" взаимосвязано со смертью мифологического царевича Апсирте. Напротив, если "Апсарос" - пограничный гарнизонный рубеж у устья реки Апсари, а Абсары составляют его непосредственный контингент и защищает "Абсарский выход" между Понтийским и Колхидским царствами, в этом случае колхидский царевич по своему положению, обязанностям и традиции является начальником пограничной службы страны, или "Апсиртом" (ведь он и погиб у границы при исполнении обязанностей и там же похоронен!), так же как и Айэт обозначает правителя Аиа. То, что Апсирте не было именем сына царя Айэта, а означало только должность или звание командующего апсаров, подтверждается и одной из версий мифов об аргонавтах: "Айэт женился на ней (Гекате) и имел от нее двух дочерей - Цирцею и Медею и сына по имени Эгалеа" - сообщает Диодор (Латышев. Известия древних писателей. IV, 45). Одинаковая суффиксация имен "ea" лишь подтверждает уверенность в этом.

2. В Каспийском приморье, в регионе за рекой Терек (Арагви) - (современный Кизляр!) указано поселение "АБЗОА"! (см. карту).

3. Если пройдем по Кавказу с востока и дойдем до "удела седьмого брата, Лекана", в верхнем течении реки "Аваринс консу", у крайних подступов Кавказа, сохранился топоним в сочетании знакомых гласных "бешта" (баста) с типичным грузинским суффиксом принадлежности "та".

4. В связи с историческим населением горной Тушетии неясный с научной точки зрения вопрос составляют "цова-тушинцы", которые называют себя "бацбы" (!) или "басбы". Как известно, они были коренными жителями потустороннего Кавкасиони, являются двуязычными. Параллельно с грузинским языком говорят на "басбском" языке, близким к одному из диалектов ингушского языка, глизвскому. Их забытая история, по моему мнению, типичный сохранившийся случай оборонной системы "Кавкасо". А их случайное спасение связано, с лояльностью Российской политике в кавказской войне, согласно трактату. В 1830 году они покинули исторические

места проживания и переселились (вернулись!) в Кахети, в окрестности реки Стори. То, что этимология некоторых топонимов Восточной Грузии восходит к "вайнахскому языку", следует объяснить фактом существования именно басбов, их историческим значением, а не "сочинительством" новых теорий переселения народов! Здесь полная аналогия со случаем Западной Грузии. Сегодня ученые считают необъяснимым анахронизмом, например, существование топонима "Два[бз]у" в Гурийском регионе и вновь, в который раз, связывают с адыгейским моментом, в то время как это можно просто объяснить существованием в грузинском языке комплексов звуков пограничного значения! Между Земо Имерети и Рача, близ важнейшей горной переправы на отрезке Сачхере - Они существует топоним "[Пас]киари"! Чем это объяснить? Считать ли это следом опять - таки преисторических адыгов, либо приписать случайности такое точное географически - смысловое и звуковое совпадение?

5. То, что комплекс звуков "пс - пи" не имеет ничего общего с гидронимом, подтверждается и названиями трех вершин Кавказа: [пс]ис мта (гора), [пи]пиши и аме[пс]ти.

6. По ту сторону сванского Кавказа в Кабардино-Балкарии, сохранился исторический региональный топоним "Басиани" (по полной аналогии и географически симметрично с Басиани по ту сторону гор Месхети), т.е. местожительство басов. По этнографическим данным в этом регионе зафиксирована часть населения, у которой сохранена память сванского происхождения, при полной схожести сванских фамильных корней, только с суффиксацией русского "ов"! Они, конечно, представляют остатки оборонной системы "Кавкасо". Примечателен и тот факт, что карачаевцы и балкарцы по сей день называют грузин "эбзе", и сванов "тау-эбзе", или грузинами - горцами (см. Волкова, "этнонимы и племенные названия Северного Кавказа", 1973, с. 178). Эти сведения о многом свидетельствуют. По аналогии с басбами они указывают на принадлежность басианских сванов к институту абазинства. Знаменателен мало кому известный факт, что на известной древней карте царевича Вахушти Сванетией обозначена нынешняя Балкария! Здесь же следует сказать, что воинственного сына - сванской богини Дали зовут "Апсааст"! Очевидно, мы имеем дело с сохранившейся памятью народов Кавказа, ведь грузин с северной стороны знали как Абазов! Существуют ли источники, подтверждающие это?

СВИДЕТЕЛЬСТВА РУССКИХ ИСТОРИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ.

Происходящие по ту сторону Кавказа грузинские процессы, как убеждаемся, не вмещались в поле зрения летописцев грузинского царского двора. Например, ближе всех к нам, а так же к этим регионам находился славянский этнос со всей восходящей к древнему летоисчислению культурой, в которой, начиная с первых записей, именование грузин этим термином такое же обычное явление, как, скажем именование грузин - иверами, иберами или гурджи! Более того, одна из русских рукописей, "Русская толковая поля", разъясняет русским, что "Аверы иже суть Обезы", или иверы - это те же абизы! (А. Шахматов. "Повесть временных лет и ее источники". Труды ОДР. Л, т. IV, 1940, с. 75). Приведем еще один пример из русской рукописи - "Летопись по Ипатскому списку" (СПБ, 1871 г., с. 479), где русский летописец Нестор (из Печорской лавры) повествует, как бежал "отрок" главаря половцев от гонений Владимира Мономаха "в обезы за железные врата". Побег половецкого царевича к обезам, или грузинам, за железные врата (Дарубанди) подтверждают и грузинские хроники: "и тем самым из-за родства и по принуждению он пошел налегчайшим путем, ибо за много лет до этого привели железную и известную своей добротой царицу Гуриндухт - дочь отрока главаря половцев Шаразана (речь идет о супруге Давида Строителя, половецкой Царевне). В Русских источниках Грузия писались как "Обезь".

Как установлено, в оборонной системе "Кавкасо" термин "Абиза" зафиксирован на всем протяжении хребта, и так же как в случае с предыдущим комплексом терминов, не является этнонимом. В северном Причерноморье он появился в период между Плинием и Арианом и звучал как "Абазг", постепенно его сменил термин "Иниох", так же как термин "кораксы" заменили "мисимианы", "апшилы", "апсилы", а позднее "ашиары", "апсары", "апсуа" и т.д. Хронологическая точность здесь уже не имеет значения! На корнях "баз-пас" соответствующее звучание приобретали и реки, как наилучшие с географической точки зрения территориальные делители, к примеру, река "Бзип" или "Псирцха", т.е. цихе - крепость апсар - остались от сохранившегося названия исторической непреступной крепости Анакопии.

В западном продолжении сванского Басиани, за рекой Кубань, начиналась абхазская оборонная зона, включающая бассейны верхних

течений рек: Зеленчук, Лаба, Уруп и Белой, где в основном селились абазина, с таким же, как и везде функциональным назначением, у стратегических выходов Грузии. В данном конкретном случае они контролировали дорогу Дарини. Название перевала у Авидхара - "санчара", что означает выход в саны, чаны. В этих окрестностях часто встречались непонятные для науки назначения древне абхазские, так называемые "а[цан]гуары", построенные в альпийской зоне комплексы каменных, низких строений с небольшими входами. Так как "гуара" на языке апсар - заграждение, в целом она должна обозначать рубеж санов, что, разумеется, полностью соответствует названию перевала и одновременно его назначению. Такое же звучание имеют и встречающиеся во всей Грузии аналоги: А[цан]а, [Цан]а, Са[зан]о, [Зан]ави, Ала[зан]и и др.

Представители каких этносов занимались апсарством (или абазинством) по эту или ту сторону Кавказа хорошо видно из русских этнографических и антропологических данных.

а) "Многие из них (прежде всего абазины - шкарауа) до сих пор сохранили представление о своей прародине, находящейся около Абхазии или даже в самой Абхазии. Неоднократно в Кирачево-Черкесии приходилось слышать мнение, что шкарауа (должно быть шхарауа или горец - Г.Э.) переселенцы из Абхазии" (Волкова, там же, с. 72).

б) "Абазинцы, малочисленное племя, в сущности те же абхазцы, которые покинули родину вследствие внутренних раздоров, ссор и кровомщений и перевалившись через Кавказский хребет, поселились среди закубанских черкесов. От коренных Абхазцев они отличались более суровой воинственностью и чистотою нравов" (Каспари, "Покоренный Кавказ". С.-Петербург, 1904, с.126). Затем Каспари в мелких подробностях описывает различия в одежде адыгейцев и "абхазов" - апсаров.

с) "Антропологические данные, следовательно как - будто свидетельствуют об исторических связях абхазцев в большей мере с грузинским этническим миром, чем адыгейским. Вхождение абхазцев в состав народов адыгейской языковой семьи осуществлялось, по-видимому, сравнительно позднее и во всяком случае представляет собой вторичное явление в их этнической истории" (В.Л. Алексеев. "Происхождение народов Кавказа". М., 1947, с. 133). Алексеев здесь под абхазами, конечно, подразумевает апсуа.

д) Наибольший интерес среди этих данных представляют взгляды основоположника литературы, истории и поэзии абсар, Дмитрия Гулия, приведенные из его же книги "История Абхазии", изданной в 1925 году.

"Повторяем еще раз, что все это даст нам право думать, что гениохи (предки абасгов, абхазов) суть те же колхи... Видеть в гениохах новый особый народ колхов нет смысла... Единственный вывод - тот, что в источниках меняется лишь название, и старое прозвище гениохов уступает место новому (настоящему) имени абасги, каковое и появляется в дальнейших источниках", (с. 52). Хотя Гулия не расшифровывает этимологии терминов, но он довольно близко подходит к истине, что гениохи = а[бас] - ги = а[пс]а - ры = колх!

Посмотрим, сохранились ли с топонимической точки зрения следы системы "Кавкасо" по ту сторону?

е) К. Меретуков. "Абхазский топонимический словарь". М., 1990. В Ставропольском крае: "Сончхт-Сванский хребет (с. 180), "Курджисп" - вода грузина или "Курджисп" - большой грузин (с. 85), "курджисп" - долина грузин (с. 96), "сончхт" - лес сванов (с. 180), "меренет кушаху" - настига имеретинцев" (с. 136), "Меретука" - село на реке Белая и др. По происхождению Касим Меретуков абазин, Меретука или Имерлишвили!

Осмыслив все это, хочу спросить поляризованное в данном вопросе грузинское общественное мнение: перешли ли абазинцы в Абхазию с той стороны Кавказского хребта, либо с этой стороны переместились в бассейн реки Кубань?

В общестратегической географии распространения звуко-комплексов "фас-бас" важным регионом является юго-западный край Сагноргишо, горы, Месхети. По ту сторону гор, у истоков Аракса и Евфрата была организована известная оборонная система "[бас]иани" или местопребывание басианов. Здесь находился город Карну, начало "гурджи богази" (дороги Грузии), въезда в Тао, которую контролировали таойцы - басианцы с той стороны. В турецком языке и сегодня это место называется "пасинлери" или долина фасан!

Месхетинский хребет на востоке именуется как "карис мтеби" (горы-ворота), напротив которых, на правом притоке реки Аракс, "Карис цкали", находилась крепость Кари (по грузински-ворота, нынешний Карс), который контролировал ведущий в Земо Картли перевал "Сакартутани" или границу Грузии. Из "Сакартутани"

открывается путь к перевалу "Зекари" (верхние ворота) или Зеда Кари, который выполнял функцию вторых ворот и требовал отдельной защитной системы. Расположенный у подножья "Зекари" А[бас]тубани, (т.е. по-грузински участок а[бас]сов, а не Абаз-тумани, т.е. турецкие денежные единицы) играл эту роль!

В центре Сагноргиано наиболее важную оборонную роль играло Арагвское ущелье, на всем протяжении которого находились свободные военизированные поселения, они живой пример оборонной системы "Кавкасо". Здесь, как известно, у подножия Крестового перевала сохранилось поселение с топонимом [пас]анаури или местожительство фасиан. У истоков реки Арагви находится поселение [Баз]алети, что также указывает на местожительство басов и т.д. Большое значение имеют и связанные с названием реки Арагви соображения. Прежде всего следует обратить внимание на распространенность этого названия (существует четыре Арагви, в том числе и река Терек, (аналогично названия "Фазис") можно предположить, что это не гидроним, с его географическим положением опять-таки связано пограничное значение этого термина. Чтобы разобраться в этом вопросе, необходимо предварительно осознать смысловое значение столь важного и наиболее распространенного в Грузии имени, как "Георгий" (ансарский Аерг). Единственное, что мы знаем о нем, что оно означает "земледелец"! Известно, что грузинское имя "Гиорги" не связано с именем святого Георгия, а является образом - "тетри Гиорги" ("Белый Георгий"), используемого в культовых ритуалах божества урожайности по лунному календарю языческой эпохи.

Первый слог "гео" этого двукорневого имени как - бы указывает на греческое начало, землю, но существуют и колхидские подходы, связанные с землей, например, мегрельские глаголы "ге-дг", "ге-хе", "ге-пин", "ге-ре", "ге-итор" означают стояние различных предметов на земле. А на сванском земля - ги! Мы еще более убеждаемся в грузинском происхождении имени, исходя из непосредственной связи второго корня "рги" с технологией земли. На это указывают слова: [рз]ва - посадить, не[рз]и - саженец, ма[рз]вли - прополка, ма[рз]али - сажисающий, ма[рз]вети, а[рз]вета, село [рз]али. Из благоденствия, "са[рз]еблианаба" - полезность, приносимого урожайностью, вытекает категория слов: [рз]еба - польза, са[рз]и - полезный, ма[рз]и - полезный, ка[рз]и - хороший, мо[рз]еба - подгонка, та[рз]и - шаблон, [рз]вли - круглый, ка[рз]ва - вышивание, те же са[рз]ебели -

полезный, [рч] ена - прокормление, са[рч]о продукты пропитания, га[рдэ]а - утрудить, ма[рдэ]вена - правый, ма[рдэ]ве - искусный, гама[рдэ]веба - победа, Ама[рдэ]а - (боевой клич апсар) и др. Отрицательные значения этих слов формируются на тех же коренных формантах: у[рг]и, ка[рг]ва, у[рч]и. И названия Грузии - "Гео[рг]ия", "Дэко[рдэ]ия", "Гу[рдэ]истан", "Г[ру]зия" должны восходить к этим формантам.

В непосредственной связи с нашей темой в категории тех слов, которые находятся в неземледельческом отношении к использованию земли в территориальном ограничении, фигурирует тот же комплекс звуков. Например, такое действие, как осуществление территориального разделения или ограничение называются [раг]ва - огораживание, ма[рг]или - кол, чахе[рг]ва - завалить, а[раг]ви - огорожнитель!

Соответственно, можно заключить, что название проточных вод "арагви" не является гидронимом. Оно связано с территориальным огораживанием - шемо[раг]ва. На севере Ксанского ущелья, где переправу через Мазран Двалети - озеро Кели в направлении Ахалгори защищает крепость Ла[рг]виси. С точной аналогией имеем дело с третьим случаем, столь распространенным названием "Алазани" (существует четыре Алазани, одно собственное, два - по ту сторону Кавказского хребта и четвертое - истоки реки. Евфрат!). Не касаясь значения термина "зани", отметим, что Ала в грузинском языке означает "продольно возвышенный (Сулхан-Саба Орбелиани)! Таким образом, мы имеем дело с общей закономерностью - условным именованьем исторических географических заградителей, рек одним именем, в соответствии с которой для нас имеет сегодня значение только одна из разновидностей - комплекс звуков "нас-бас".

Существует предвзятое мнение,:: что память обо всем этом, в связи с молчанием грузинских источников, нами утеряна, однако существование строгой (без исключений) фонетическо-географическая закономерности, стратегических комплексов звуков "нас-бас", а также, согласно грузинской словесности, смысловое и пояснительное соответствие с ее значением дают полное право заключить, что: Комплекс звуков, "бас-нас" - исходящий из грузинской словесности - коренной формант, связанный со смысловой категорией рубежа, использовался при формировании названий, обозначающих население у оградительных врат важнейших, с географической точки зрения

стратегических коридоров и перевалов, в оборонной системе "Кавкасо", на всем периметре исторической Гиоргии, а также на подступах к внутренним резервным перевалам. Поэтому, происходящие от этих звукокомплексов термины нельзя отождествлять с этнонимами.

Соответственно, "апсироба" или "абазоби" - древнейшие социальные явления Сигиоргиано, а не этническое единство. Общеизвестная, самоорганизуемая оборонная система "казачества" по аналогии с системой "Кавкасо" сформировалась в славянском мире только в 15-м веке. Давшие им название турки-османы в то время полностью владели Черным морем, давали свои имена всем и всему, а крымские ханы постоянно совершали набеги на русские станицы. Многие не знают, что: "Казак" - тюркское слово и означает вольный человек ("Словарь русского языка". 1983). В этом смысле представляет интерес, сохранился ли и в гиоргианской действительности какой-нибудь след тюркских гласных того времени с соответствующей смысловой нагрузкой? Разумеется, сохранился. Прежде всего, это название свободной общины защитников Ширази - "Кизики" со своей крепостью Сигнахи, что в переводе с турецкого дословно означает "пристанце"! Более важным считаю турецкое название абазинов "алтыкезек" ("Алтыкезек", Кудрявцев, "Сборник материалов по истории Абхазии", 1921, с. 13), где "алты" или шесть по количеству соответствует шестиобщинному поселению абазинов в верховьях бассейна реки Кубань. Значение "кезек" ясно само по себе и еще раз указывает на историческое многообразие названий пограничных поселений Гиоргии!

Думаю, читателю постепенно становится ясна разница между терминами "абхаз" и "апсуа". С самого начала сложились неправильные направления, выводить от термина "абисг" или "мосхи" фонетическое "апхаз", что было характерно для обоих грузинских направлений (Джисавахишвили и Ингороква); считаю это не только необоснованной лингвистической игрой (типа, "как делать из мухи слона"), но и причиной пресловутого и идеологического научного тупика т.н. "абхазологии".

"Апхазы" ("абхаз") - независимое грузинское слово и означает проживающих в этом регионе гиоргианов. По нашему мнению, его этимология восходит к языковой действительности Эгрисского мира и связана с мегрельским "апха" - "лопатка" (анат.). По мегрельски

"апхазы" будет "абхаза". Одновременно, "псуа" по-мегрельски крыло, т.е. конечность, что здесь, опять-таки, приобретает смысл края или окраины (к примеру, Украина). По грузинскому смысловому соответствию же это тот же, крайний региональный житель с суффиксом принадлежности "хи", т.е. "ап[хи] или, по другому, ап[ха][зи], как например: генио[хи], соме[хи] (армянин), ка[хи] (житель Кахети), мес[хи] (житель Месхети), джива[хи] (житель Джавихети) и др.

Термин "апсуа", этимология которого до этого была неясна, на основе проведенных исследований - это и не этноним, и не самоназвание. Он вытекает из грузинской словестности и ее исторической формы "апсар" и представляет уменьшительную диалектную форму, исходя из обозначающего потомство мегрельского "скуа" с сокращенной суффиксацией "уа". "Апсарни скуа" или "апсуа". У них горное, занское происхождение, а функция особенная, пограничная, с образом и традициями самостоятельной жизни с тех незапамятных времен, откуда происходит и сама Колхида! Если подведем общую формулу для этого региона, то ее следует сформулировать следующим образом: "Все апсары (апсуа) - абхазы, но не все абхазы - апсуа"! Действительно молчат ли грузинские источники или кому-то это невыгодно!

СВИДЕТЕЛЬСТВА ГРУЗИНСКОЙ ЛЕТОПИСИ

а). Трудно ответить на вопрос, заглядывали ли грузинские ученые "абхазологи" в собственную историю Вахушти царевича "Картлис цховреба" т. IV 1973, где на стр. 784 следует сообщение: "после отступничества, завоеванный греками (имеется в виду захват непокорной Абхазии Византией в VIII веке н.э. Г.Э.), ими был прозван Абаса, а грузинами Апхазети. Ведь отсюда однозначно явствует изначальная смысловая идентичность терминов "абаса" и "абхаз". Конечно, в дальнейшем, после исторического восшествия Леона II на кутаисский престол, заложивший триумфальный камень к объединению страны и путь к самым великим событиям в истории ГРУЗИИ, термин Абхазети (Абазгия) определенное время обретает смысл всей Западной Грузии.

б). Хроника времен царицы Тамар (XII век) сообщает о смысловой значимости имени новорожденного наследника престола Лаша, "переводимого языком апсар, как просветитель"! Этот факт,

вызывающий среди грузинских историков нескрываемый панический страх, свидетельствует лишь об особой привилегированности или военной заслуге самых апсар перед царским двором тогдашней грузинской державы, правое крыло чьих объединенных войск, по праву всегда принадлежало им.

В связи с вопросом "языка апсар" считаю необходимым оповестить общественность, что апсары (апсуа) осетин доселе именуют "Ауапси. Если учесть, что "ауа" по апсарский-человек, то смысл этого термина буквально трактуется как "стоящие на границе люди". Как видите, этим самым, апсарский язык сохранил и напомнил нам древнюю функцию исторических Дзурдзуков или Двалов, язык которых в настоящее время специалисты считают исчезнувшим. Но это не совсем так. В Северной Осетии до сих пор имеются поселения, среди которых "язык двалов", еще с монгольского нашествия, до сих пор сохранил существование. Особо примечательно, что сами аланы, этих "особых осетин", говорящих на непонятном им языке, именуют как "дзури". (т.е. по грузинскому "стоячие", см. грузинское слово "садзури"- для стояния или "дзмурн"-жители).

в). Зарисовки итальянского миссионера XVII века документально иллюстрируют, что институт "абазства" (апсарства) в Абхазии, еще при нем сохраняло функционирование: "Абаза е серж и есо" -так именуется подписанная им (рис. 236) батальная сцена сражения между абазами и черкезами. На рис 224. с фотографической точностью изображен и объект наших исследований,- *Nobilis Abaza armatus*-вооруженный благородный абаса (Дон Христофор де Кастиелли, "Вести и альбом о Грузии," 1976 г.) А ведь "Абазги", живущие в горах нынешней Абхазии историкографически в первые были зафиксированы римским прокуратором Флавиусом Арианом еще во II веке н.э.

Думаю, все вышеприведенное предостаточно для полного прекращения "научного" и салонно-интеллектуального спора по знаку неравенства между терминами "абаса" и "абхаз".

Так кто же "состряпал" легенду об "абхазско-адыгейском племени"? Лингвисты - кавказоведы! Грузинские историки, к сожалению, по сей день используют ее.

АБХАЗОЛОГИЯ? - ЭТО ТАК ПРОСТО!

Проблема Абхазии для Грузии является вопросом первоочередной важности. И нет человека в Грузии, который не осознавал бы, что экономическое и социальное развитие страны во многом предопределяет урегулирование этого вопроса! Для высшей власти республики все еще не находятся пути естественного подхода к вопросу, т.к. практически, не существует взаимоприемлемых элементарных научных предпосылок, которые могли бы послужить идеологической основой восстановления многовекового исторического сознания единства, разрушенное наукой.

Где же кроется первоисточник конфликта при таком драматическом развитии событий? Каким бы странным и "несвоевременным" не может показаться постороннему наблюдателю, основой конфликта послужил вопрос исторической принадлежности к территории Абхазии (вопрос аборигенства) "грузин" и "абхазов" (самоназвание "апсу")! Каждая из спорящих "сторон" претендует на это исключительное право! Каждая из "сторон" имеет "вескую аргументацию", опирающуюся на древнейшие источники. Если бы только это!

Справедливости ради следует признать, что по "грузинской стороне" не существует единства взглядов! Два, диаметрально противоположные исторические направления, десятилетиями не могут между собой договориться. Не вдаваясь в детали различий научных подходов, скажу, что ученые умы Грузии, не имея под рукой прямых доказательств об этнической принадлежности древнего населения Абхазии, к решению вопроса подошли лингвистически, и то с косвенной стороны! единственным аргументом для "этнической определенности апсар" ученым послужил фонетический элемент "пси" в названиях рек Абхазии, смысловое значение которого "вода" - было "обнаружено" (в чуждом к исследуемой территории) в адыгском языке! Об абсурдности такого допущения, т.е. о полном отсутствии в словах языка самих "апсар" с "пс-бз" включениями (т.е. в языке населения, чью этнопринадлежность они "исследовали") смысловой гидроокраски, ученым заведомо было известно!

Таким образом, результатом игнорирования территориальных языковых приоритетов и их свойств явилось возникновение в "абхазологии" безвыходного психологического (еще один пример чужеродного осмысления "пси" комплекса) тупика. Этот "научный

вирус" передается настроению населения, надолго и крепко засев в его сознании! Так как авторами идей являются авторитетные имена, выход из него "профессиональной этикой грузинской научной знати" не приходится ожидать! Следствием данного рокового допущения явилось раздвоенность взглядов, ни в историческом, ни в этнокультурном отношении не совпадающих с памятью потомков древних колхов. Так был заложен именно "грузинской стороной" первый кирпич "абхазского сепаратизма"! Вопрос стал научно неразрешимым! Открылась возможность насаждения извне "фонетической этнополитики"! Тем временем, в подсознании народа протест стихийно развивался по возрастающей спирали и наконец, как и следовало ожидать, обернулся в позорную для Грузии в научном, идеологическом, политическом, военном и международном плане. "Абхазской трагедией"!

Ясно представляя все эти "научные" противоречия, в продолжении последних шести лет, поэтапно удалось охватить всю простоту географической логики топонимных и "этнических" названий, упоминаемых в источниках, выявить суть принципиальных несоответствий существующих ныне научных выводов, согласовать с действительностью. Ниже приводим новые основные научные подходы, восстановившие утерянные историей понятия научноспорных терминов, установлены первоначальные древней источниковой терминологии!

I. ПРИНЦИП СИММЕТРИИ

Принцип симметрии, обнаруженный в парности всех применяемых в древних источниках терминов по всему восточному Черноморью (керкеты, саниги, абазги, апилы, кораксы, инцохи), в Северо-Западном и Юго-Западном направлениях по отношению к исторической Колхиде и ее оси, р. Фазис, послужил первым импульсом к раскрытию существования древнейших приграничных стратегических оборонных поселений, имена которых, как по звучанию так и по смысловой расшифровке совпадают с приграничной оборонной терминологией!

Где же следовало искать подтверждение вышесказанному? - конечно, в недрах распространенных на исследуемой территории языков, и, в первую очередь, в грузинском языке! Первые прямые доказательства оказались совсем рядом, в настольной книге каждого грузина! Это

старинный толковый словарь грузинского языка ("Ситквис кона") Сулхан-Саба Орбелиани (Керкети, Иниохи. Коракси), сослуживший роль оживления мертвых терминов и открывший путь к следующим тайнам захороненной хронике Кавказа в целом.

II. ОБОРОННАЯ, ИСТОРИЧЕСКАЯ РОЛЬ КАВКАЗСКОГО ХРЕБТА

Дальнейшие изыскания по расширению сферы осмысления первых логических находок и исходящие из него строгие закономерности привели к открытию существования "Кавказской оборонной системы", разделяющей древний мир на земледельческий и кочевнический. Кто и от кого должен был защищаться? — конечно, без всяких "научных доказательств" ясно, что земледельческий от кочевнического, по полной аналогии с "желтым Востоком", где земледельческая китайская культура "Великой китайской стеной" преградила путь кочевникам с Севера! Это ключевая международная военнoстратегическая доктрина Древнего мира!

Историческая охранная миссия хребта, естественно, всегда возлагалась на народы, населяющие Закавказье. Как превращалась такая природная громада, как Кавказский хребет, все его многочисленные проходы и перевалы в непреступную преграду, противостоящую постоянной угрозе опустошительных набегов. Естественно, только несением постоянной приграничной службы и на другой, северной стороне хребта, прикрытием всех географически стратегических (самых узких) подходов к хребту, использованием горных систем сигнализации и опережающего оповещения: языком огня, языком дыма и других специальных средств, в том числе и специальных кодированных языков. Обо всем этом исторические источники молчат, но не молчат развалины многочисленных горно-дозорных сигнальных башен, безмолвные свидетели существования сигнальной службы, буквально у всех на глазах каскадно тянущиеся по горным ущельям Кавказа по направлению к центральному хребту на видимом друг для друга расстоянии. Не принадлежащие к фортификационным, и к культовым сооружениям, несистематизированные наукой, они, башни, ищут своего долевого, заслуженного места в истории.

Таким образом, Восточно-причерноморская историческая терминологическая симметричность, о которой говорилось выше,

оказалась лишь частным случаем Кавказской единой защитной системы! Абсолютно во всех географически стратегических точках, по всей окружности кавказского жизнеобеспечения георгианских племен, Иберо-колхов, между двумя морями обнаружен широкий спектр топонимов с научно-спорными "бас-фас" включениями! Отсюда следует новый важнейший вывод:

Названия этнически спорных источниковых народоноселений Древней Абхазии ("абасги", "апшилы", "апсары" и другие разновидности этих имен), десятилетиями прослужившие научным "камнем предковенения" абхазской проблемы, лишились этнического, а также локально-абхазского осмысления и обрели общекавказскую, функциональную значимость!

Одновременно с этим, понятным стал факт исторических следов этно-культурного присутствия Георгиан на всех Северо-Кавказских подступах, и в частности, в бассейне реки Кубань!

Функционирование же в настоящее время на территории Абхазии и за хребтом, еще живых имен "абаса", т.е. "апсары" (апсуа). концепцией рассматривается как сохранность исторической памяти древних колхов. Доказательства? Как и в предыдущем случае, их опять оказалось больше чем достаточно и совсем рядом!

а). Геродот, Страбон, Флавиус Ариан (а также материалы грузинских летописцев), недвусмысленно использующие в текстах термины "фазис" и другие разновидности его формы в контексте границ (Например, как древней условной границы между Европой и Азией!), тому подтверждение!

б). Древнейшие русские и итальянские источники также констатируют применение термина "абаза" в XI-XIV веках в качестве синонима таких общезвестных терминов, как иверы и георгиане, память о чем сохранилась и до наших дней среди некоторых северокавказских народов, именующих грузин "эбзе". а сванов "тау-эбзе", т.е. горными грузинами. исполняющих параллельно с абхазами (двалами, мохевийцами, хевсурами, басбами - цова тушинцами) историческую миссию по обе стороны хребта!

в). Самоназвание апсар "апсуа" столь остро пробуждающее "этническую бдительность" среди приверженцев (одного направления) историков "патриотического" толка "грузинской стороны", исходит из древних терминов "Апсилы" и "Абасги"! Смысловая идентичность понятий апсарства с абазинством наблюдается в исторической памяти

апсар, т.е. Абаса народа, с одной стороны согласующийся с элементарным чередованием звуков, абаса, абасари, апсари, а с другой, подтвержденной грузинской хроникой! Сочетание же конечных гласных "уа", лишь обычная форма суффиксирования собственных имен "в языке апсар", указывающая на определенную причастность лица, в частности, региональную! В "языке апсар" можно встретить множество аналогов: агура-мегрели, азура-гурули, акиртуа-картели, ашеуа-свани, азахуа-адыгели и т.д. ("ауа" - человек)! Что касается суффиксирования "типично абхазских фамилий" частицей "ба", в недрах грузинской лексики она наряду с формами "дзе", "швили" и др. определяет прямую родственность, т.е. "шюд"!

г). Концепцией раскрыта фонетическая историческая тайна "трех рек"! Применение в источниках известного названия "Фазис" (р. Риони) и по отношению к другим приграничным георгианству рекам Чорохи и Араке, подтверждает функционально-граничащий смысл корня этого слова, а не гидронимность!

III. СМЫСЛОВАЯ ЕДИНОСТЬ ГРУЗИНО-АБХАЗСКИХ "ПС-БЗ" ЗВУКОКОМПЛЕКСОВ

Язык является одной из распространенных форм передачи мысли посредством звуковых волн, по взаимосогласованным в этносе соответствиям смысловых значений с созвучиями (символика звукокомплексов)! Когда язык вместе с этносом являются аборигенными, тогда языковую лексику следует рассматривать как хранилище региональных, забытых исторических понятий, древних терминов. Строго следуя в изысканиях этой методологии, обнаружилось лингвистическое подтверждение концепции единым, грузино-абхазским лексическим фондом. В "языке апсар" смысловые значения "пс-бз" знаков однозначно согласуются с категорией слов, обозначающих, с одной стороны военную атрибутику, а с другой - грань между разделом души с телом! Достаточно привести лишь единственный пример: апсар-войско! Аналогичная смысловая лексическая закономерность (осмысление грани) наблюдается и в грузинской лексике исключительно во всех словах с "пс-бз" включениями! Данный лингвистический факт, наряду с приведенными выше географическими и историческими доказательствами, поставил окончательный акцент над полным раскрытием "абхазской головолмки"!

Опираясь на этот живой пример, и в услышание тем, кто неустанно, изнутри или со стороны изоцируется на языковых тайнах "научно" расщеплять единство георгианства, следует заявить, что двух и даже трехязычие в Грузии является органическим историческим фактом, никогда не вносившим диссонанс в многовековом сознании единства георгианских племен!

Комплекс всех новых изыскательных направлений решения вопроса, собирающийся в одном научном фокусе, наряду с множеством вновь появившихся прямых неопровержимых доказательств против вышеприведенного единственного предположения, открывает возможность заявить, что отнынеб "фонетическую абхазологическую проблему", самопроизвольно преобразованную в общекавказскую, следует считать решенной! Понятия названий, где река, города-крепости и население носят одни и те же названия, содержащие в основе слов "пс-бз" звукокомплексы, следует относить к функциональным терминам приграничных самоорганизованных охранных поселений, а не к этнической значимости! Путь к идее одноборигенства научно открыт!

ГРУЗИНСКАЯ ЛИНГВО-ИСТОРИЧЕСКАЯ НАУКА - ИСТОЧНИК АБХАЗСКОГО СЕПАРАТИЗМА

К проблеме истории Абхазии и Абхазского этноса грузинское общество, в том числе академическая общественность, проявляет серьезную тенденциозность. Причиной является то инерционное мышление, которое десятилетиями вырабатывалось на базе роковых ошибок, допущенных в вопросе "абхазологии".

Основой абхазского конфликта служат термины, этническую принадлежность которых невозможно проследить в иностранных исторических источниках. Основными из них являются известные со II века на территории Абхазии поселения, именованные "абазгами" и "апсидами". Со стороны ученых, в том числе грузинских, имена эти без каких-либо на это доказательств всетаки воспринимались этнонимами. Иллюзия эта и оказалась причиной возникновения многих взаимоисключающих, несуществующих в истории миграционных теорий, последователи которых, несмотря на трагические последствия, возникшие по их же вине, до сих пор продолжают беспочвенный полувекковой давности спор!

Спор между двумя грузинскими научными направлениями, по установлению этнического признака аборигенного населения Абхазской земли, ведется под следующим углом: являются ли сегодняшние абхазы (считающие себя также "абиса народом", т.е. "апсарями", т.е. "апсуа") генетическими потомками упомянутых во II веке "абасгов" и "апсиллов"?

Первое поколение грузинских ученых положительно относится к идентичности имен, адыгского этноса, считая их аборигенами. Второе направление ученых древних "Абасгов" и "Апсиллов" считает за грузин, а "Апсар" ("Апсуа") и "Абасов", несмотря на полную идентичность звучания имен, за появившихся в XVII веке негеоргианских (адыгских) племен: ни у одной из сторон нет никаких прямых доказательств этого!

Ниже приведен весь комплекс использованных в изысканиях основных, принципиально новых подходов, которые сошлись в едином смысловом фокусе.

I. ПРИНЦИП СИММЕТРИИ ИСТОРИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

1. В древних исторических источниках, где по восточному Черноморию упоминаются такие поселения, как Керкеты, Гениохи (Иниохи), Кораксы, Апсары, Саниги (Саны), замечена весьма важная закономерность: названия дублируются симметрично в крайне Северо-Западном и Юго-Западном направлениях по отношению географическо-исторической оси Колхиды реки Фазис. При этом, именно в тех местах, откуда к исторической Колхиде ведут, в стратегическом отношении наиболее узкие проходы. Абхазии и Лазистана.

2. Смысловые значения первых трех терминов (Керкеты, Гениохи, Кораксы), как функционально оборонные, трактуются непосредственно из толкового словаря грузинского языка Орбелиани!

Вывод: ни один из научно спорных терминов, упомянутых в источниках в качестве названий реальных поселений не несет этническую нагрузку функционального характера! Все имена эти увязываются со старой оборонной терминологией!

II. НОВОЕ ВИДЕНИЕ СТАРЕЙШЕЙ ИСТОРИОГРАФИИ

1. Геродот, Страбон, Ариан недвусмысленно разъясняют значение термина фазис, как границу!

2. Старые русские и итальянские летописи подтверждают гипотезу терминов "Обез" и "Эбзе" (т.е. "Абаса") с терминами Иверы и Георгиане.

3. По грузинским историческим источникам все топонимы, содержащие "фс-бз" звукокомплексы, без исключения, текстологически трактуются как граница!

4. В грузинской хронике Царевич Вахушти в виде формулы подтверждает смысловую идентичность терминов "Абхазети" и "Абаса"!

Вывод: термины Абасги, Ансили, Абаза, Абаса, Апсари (Апсуа) и др. являются региональными именами функциональных поселений оборонных подступов к хребтовым проходам и коридорам Кавказа.

III. ОБОРОННАЯ СИСТЕМА КАВКАСИОНИ - "КАВКАСОС"

1. Настоящее значение фс-бас звукокомплексов в качестве приграничной терминологии масштабно и окончательно подтвердилось обнаружением их распространения на всех приграничных,

географически стратегических точках и по всему периметру проживания гсоргзианских племен!

2. Неслучайно в мифологической части "Истории Грузии" ("Картлис цховреба") по всей длине Северной стороны Кавказского хребта указывается на местопроживание восьмого брата из Таргалосянов "Кавкасоа", а также упоминание о существовании этнически неопределенных, неких "кавказов" подтверждает реальность существования оборонной миссии и системы гсоргзианов.

Заключение: География распространения звуко-комплексов "фас-бас" не является собственно абхазской - региональной! Их применение "от Никопсии до Дарубанда" замечается в качестве погранично-терминологического обеспечения Кавказского хребта! Албины, Тушетины (Басбы), Хевсуры, Мохевинцы, Двалы, Сваны и Алсары (или Абасы) и являлись носителями той постоянной приграничной службы, которая велась при исторической международной границе Кавказа, естественного делителя старого мира на кочевой и земледельческий!

IV. МЕТОД "ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ АРХЕОЛОГИИ."

1. Корневые звукокомплексы языка в основном из согласных, в течении многих веков могут хранить любую смысловую информацию слов. Поэтому, определенное множество слов языка со схожими по звучанию звукокомплексами образует одну смысловую категорию!

2. В случаях аборигенных языков, представляется возможным с помощью современного языка произвести смысловую реставрацию потерявших значение исторических терминов, что может привести к оживлению истории.

3. Все искомые слова со звукокомплексом "фас" грузинской лексики оказались в единой смысловой категории границы!

4. Аналогичный результат был получен при использовании метода "лингвистической археологии" по отношению "языка апсар"!

Вывод: вследствие того, что в обоих языках, как в грузинском, так и в "языке апсар", удалось обнаружить идентичность смысловых значений группы слов с корневым звукокомплексом "фас" хранящих память об охране границы, следует:

а) полностью отказаться от закоренелой интерпретации "фас-бас" звукокомплексов в качестве воды, как адыгской версии (Джсавишвили-Джсанашиа-Чикобава), так и грузинской (Ингороква).

Путь к единоборизгенству научно открыт!

б) при так характерном для гиоргишанского сообщества двуязычии, языки Ансаров, Двалов, Свинов, Басбов следует рассматривать как особый феномен вторых этноимунных языков приграничного пользования и их изучение лингвистическими методами "индоевропеистики" и, тем более классифицирование ни к чему путному привести не смогут, кроме эрозии исторической памяти.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ВЫДЕРЖКА С ИНТЕРВЬЮ Г. ВЕСЕЛИНА КОСТОВА, ПОЛИТИЧЕСКОГО СОВЕТНИКА МИССИИ ООН ПО АБХАЗСКОЙ ПРОБЛЕМЕ

(Газ. "Литературули Сакартвело "№ 22-28 февраль. 2002г.)

Во время Ялтинской встречи абхазская сторона проявила острый интерес к буклету грузинского публициста Гаиоза Эрадзе "грузинская Наука источник абхазского сепаратизма." По этой проблеме я лично обсудил статью с представителями Абхазии, с членами неправительственных организаций. Таким образом, я стал невольным свидетелем доброжелательного отношения абхазской администрации к исторической концепции г-на Эрадзе, с которой они были знакомы и считают довольно интересной.

К сожалению, в их интересе я не замечал желания дать этой концепции некоторое практическое значение в политике. Это ясно, так как, концепция противоречит политической позиций отдельных сепаратистских группировок. По этой причине, эту тему они готовы предоставить области народной дипломатии. Я хотел бы комментировать это отдельно.

Удивительно то, что уже семь лет как эта, по моему мнению, весьма мирная и взаимоприемлемая для восстановления отношений противостоящих сторон концепция известна всему обществу Грузии (я был ознакомлен с ней только четыре месяца назад), она не имеет общественной поддержки, хотя бы для успокоения реваншистически настроенных индивидуумов и многих политических организаций, которые так явно и чрезвычайно настойчиво выражают свои цели и, таким образом, только подливают масло в огонь. Если на объединение Германии потребовалось 40 лет, это, конечно, не касается Грузии

(смеется), для Вас этот процесс может продлиться приблизительно 10-15 лет! Конечно, после того, как совершенные злодеяния, сопутствующие любую войну, для населения, чьи близкие родственники жертв войны, все еще живы, это трудно забыть, но для стратегической дипломатии сторон и для перспективы будущего поколения это не должно иметь никакого значения.

Если концепция г-на Эрадзе было бы опубликовано намного ранее до начала военных событий, я уверен, ничего бы не случилось! В настоящее время невежество дипломатий только растягивает время успешных переговоров. Новая концепция это идея исторического единства народов, разьединенных "наукой". Она может помочь в восстановлений отношений и как думается, это единственный способ ускорения процесса забвения бедствии и страданий обеих сторон! В настоящее время, единственное правильное направление в политике государства, для улаживания конфликта, по моему мнению, является использование экономических рычагов на идеологической основе новой концепции мира и единства.

Миссия ООН в дальнейшем готова сделать все от нее зависящее для улаживание этой сложной проблемы в пределах ее мандата. В данной ситуации научная концепция, конечно, не может полностью уладить эту проблему, в которой политические и экономические факторы глобального характера переплетены, но даже сегодня она может создать выгодную почву и при благоприятных изменениях вышеупомянутых факторов стать предельно необходимым.

Г-н Костов в интервью выразил свое личное мнение.

**26-27 апреля 2000 гю № 43 (1114)
"РЕСПУБЛИКА АБХАЗИЯ" (Г. СУХУМИ)
НА ОЦЕНКУ АБХАЗСКИМ УЧЕНЫМ**

Грузинский ученый из Тбилиси Гаиоз Эрадзе обратился в редакцию "Республики Абхазия" с просьбой рассмотреть возможность публикации его научной концепции по истории грузино-абхазских отношений. В письме, переданном нам г-ом Зурабом Лакербая, ответственным секретарем Координационной комиссии, сообщается также о том, что г-н Эрадзе не пользуется поддержкой ученых кругов Грузии по данному вопросу.

Редакция "РА" попросила ученых Абхазского института гуманитарных исследований АНА проренцензировать данную работу.

Отдел науки "РА"

НОВОСТЬ

ОБОРОННАЯ СИСТЕМА "КАВКАЗ"

Научные изыскания Гайоза Эрадзе о существовании исторической оборонной системы "Кавказа" лекционным курсом впервые был прочитан личному составу Государственного Департамента Грузии по защите Государственной границы.

Исторические источники о вышеупомянутом не сохранили никаких сведений. Поэтому автор пользуется весьма логической и для всех понятной методологией, которая его привела к строгой географической закономерности (к "стратегической фонетической географии").

На основе этих исследований Государственный департамент по защите Государственной границы уже разработал перспективные стратегические планы.

Поскольку исследования Гайоза Эрадзе непосредственно касаются проблематики обороны Кавказского хребта, командование Госдепартамент по защите Государственной границы считает необходимым их широкое рекламирование на разных языках.

*Пресцентр Госдепартамент
по защите Государственной границы.*

აფხაზური პრობლემის მეცნიერული ბაღაწყპეტია

"ისტორია არის სიცრუე, რომელსაც ისტორიკოსთა უმრავ-
ლესობაა შეთანხმებული"-ვოლტერი.

ავტორისაგან

აფხაზეთის ისტორიაში ისტორიკოსთა შეუთანხმებლო-
ბა საერთაშორისო სისხლიან ტრაგედიად მოვევლინა
მსოფლიოს.

მიმართვა

საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტს,
საქართველოს პარლამენტის თავჯდომარეს,
საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქს,
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტს,
საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორს
საქართველოს მოქალაქეებს.!

კონფლიქტის წინაპირობა

აფხაზეთის პრობლემის საფუძველი სამეცნიერო ხასიათი-
ნაა. იგი აფხაზთა (აფხუათა) ეთნიკურ გაურკვევლობას ეხება
მრავალი თაობის ქართველ პროფესიონალ ისტორიკოსთა
წრეებში საკითხი გადაუჭრელი დარჩა... მეცნიერულმა ვარაუდებ-
მა მთლიანად დაანგრია ქართველ-აფხაზთა ერთიანობის ისტო-
რიული ცნობიერება. მიკვლევართა დაპირისპირება დროთა გან-
მავლობაში პოლიტიკურ დაძაბულობაში გადაიზარდა, თანდა-
თანობით საკრალური დატვირთვა შეიძინა კითხვამ: "ვისია
ტერიტორია?" შედეგად — სამხედრო დაპირისპირება, სულიერი
ტრამვა, პოლიტიკური ჩიხი...

ახლო პერსპექტივა

ვიდრე არ შეიცვლება კონფლიქტის მიზეზისადმი სასოგა-
დოებრივი დამოკიდებულება, კონფლიქტის ჩაქრობის საშუალება
არ გამოჩნდება. რას შეიძლება დაეყრდნოს აღნიშნული პრობ-
ლემის გადაჭრა?

აფხაზეთის პრობლემის გადაწყვეტის გზა

აღმოჩენილია, 1993 წლიდან არსებობს პრობლემის უმარტივესი გასაღები. უკუგდებულა მეცნიერთა მოსაზრება ტერმინი აფსუა (ანუ აფსარი) ეთნიკურ ხასიათზე, რაც ორად-ორ ბგერათკომპლექსის (ფს-ბ'ს) აზრობრივ მნიშვნელობათა გარკვევისას აღმოცენდა და განეითარდა. ისტორიოგრაფიულად გახსნილია ტერმინი აფსუა (ანუ აფსარი) ფუნქციონალური დატვირთვა, კერძოდ, მისი სახაზღერო თავდაცვითი მნიშვნელობა. ათი წელია, რაც სახელმწიფოებრივ დონეზე, საქართველოს პოლიტიკურ, მეცნიერულ, უსაფრთხოების სამსახურის, რელიგიურ თუ სასოგადოებრივ ფუნქციონერთა (ასეთიც არსებობს) მიერ კონკრეტია ფაქტობრივად იგნორირებულია. კონკრეტია მარტივად და ბუნებრივად აღსაქმელია სპეციალისტთა დახმარების გარეშე. მასთან გაცნობისას თქვენ, პირადი ინიციატივით, საჯარო მხარდაჭერით. შეგიძლიათ დაეხმაროთ აფხაზეთის პირველადი პრობლემის გადაწყვეტას ისტორიული ერთიანობის დარღვეული ცნობიერების აღდგენას!

გაიოს ერადე
თბილისი, 2003 წლის 26 მაისი

გამოხმაურება

წიგნის ავტორი გაიოს ერადე არ გახლავთ პროფესიონალი ისტორიკოსი და მის მიერ გამოთქმული მოსაზრებანი აფხაზოლოგიის საკითხებში საფუძველშივე ეწინააღმდეგება აკადემიურ ისტორიოგრაფიას. მისი ნაშრომები მრავალ საინტერესო მიგნებებს შეიცავს, რომელთა საფუძველზე წარმოდგენილია ორიგინალური კონკრეტია. დაეთანხმებიან თუ არა მას პროფესიონალი მეცლევარები დრო გეინევენებს. ერთი კი ცხადია, — ბ-ნ გაიოს ერადის ნაშრომებში იგრძნობა ღრმა სიმპათია აფხაზეთის მხარის მიმართ.

პროფესორი გიორგი ანნაბაძე
ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი

წინამდებარე ნაშრომი ავტორის სამეცნიერო კონცეფციის მრავალწლიანი კვლევის მხოლოდ დასკვნითი ხასიათის სამ გამოქვეყნებულ სტატიას მოიცავს.

კონცეფციის მტკიცებულებანი მოცემულია შემდეგ პუბლიკაციებში: "აფხაზი და საქართველო" (ქართულ ენაზე), "კავკასიის ისტორიული თავდაცვითი სისტემა "კავკასოსი" და აფხაზოლოგია" ჟურ. "რიწა" 3-4, 1996 (ქართულ ენაზე), *"первым на земле, называемой Абхазия?"*, 1999, (на рус.).

მრავალი წლის მანძილზე ისტორიკოსთა წრეებში "აფხაზოლოგიის" თემა მეცნიერულად გადაუჭრელ პრობლემად ითვლებოდა. ისტორიული წყაროებით დადასტურებულ მონაცემთა ურთიერთგამომრიცხავ ფაქტთა სიმრავლე ისტორიკოსებს საფუძველს არ აძლევდა მრავალი საკითხისადმი ამომწურავად გაეცა პასუხი. აქედან გამომდინარე, საკითხის კვლევის სიმძიმის ცენტრმა, ბუნებრივად, ენათმეცნიერულ სიბრტყეში გადმოინაცვლა, რამაც კიდევ მეტად გაართულა პრობლემა.

ავტორის მიერ დამთავრებული სახით წარმოდგენილი სამეცნიერო კონცეფციის მთავარ დამსახურებად ახალი იმანენტური იდეის "კავკასიის ისტორიული თავდაცვითი სისტემის" შემუშავება უნდა ჩაითვალოს, რომლის პრაქტიკული გამოყენებით შესაძლებელი გახდა მრავალი უძველესი, ისტორიული ავტორიტეტული წყაროებით საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტი თუ მოვლენა სრულიად განსხვავებული კუთხით წარმოსწინდო. საქმე ეხება ისტორიულად სადაო ტერმინთა აზრობრივი მნიშვნელობების გაშიფრვას. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ძველი, შეიძლება ითქვას "მკვდარი ტერ-მინების" გაცოცხლება სწორედ რომ ისტორიოგრაფიული გზით აღმოჩნდა შესაძლებელი და ამით, კონცეფცია საკმაოდ დამაჯერებლად გამოიყურება.

ასევე, მეტად ლოგიკურად მოიაზრება საგიორგიანოს ისტორიული საცხოვრისის პერიმეტრზე აღმოჩენილი "სტრატეგიული ფონეტიკური გეოგრაფიის" სურათი. აქ, ფაქტების ისეთ სიმრავლესთან გვაქვს საქმე, რომ ასეთთა დამთხვევის შემთხვევითობა სრულიად გამორიცხულად გვეჩვენება. არავითარ ეჭვს არ იწვევს, აგრეთვე, შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ მიმართულებით მკვლევართა შორის სადაოდ მიჩნეულ ტერმინთა სიმეტრიული განყენის კანონ-

‘სომიერების ავტორისეული ახსნა, როგორც კოლხეთის თავდაცვითი ხასიათის დასახელებებისა. ორივე მათგანი ორგანულ კავშირშია "კავკასიის თავდაცვითი სისტემის" ისტორიულად არსებობის ფაქტთან და კონცეფციის რეალობის ყველაზე ძლიერ დამამტკიცებელ არგუმენტებად გვევლინებიან და სხვა მრავალი, რომელნიც თემის არც ერთ პრობლემაზე "თეთრ ადგილებს" არ ტოვებენ. კონცეფციასთან ახლო გაცნობისას შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს "აფხაზოლოგიის" ყველა, დღეისათვის დარჩენილი სადაეო მომენტი, თავის ადგილს იკავებს კონცეფციის შესაძლებლობების ფართო მოხაიკაში.

კონცეფციის ავტორი უკიდურესად უარყოფით დაშოკიერებულებას ამჟღავნებს ქართული ლინგვისტიკური სკოლისადმი აფხაზოლოგიის მეცნიერულ ნიხში შეუქანის გამო (სადაც ავტორს, სამწუხაროდ, მეცნიერული კორექტულობის შენარჩუნება უჭირს). მიუხედავად ამ საკითხში ნემი არაპროფესიონალიზმისა, ერთმნიშვნელოვანი მომენტის კონსტანტაცია მაინც მომიწევს. საქმე ის არის, რომ ბატონ ერადის ანტინდოევროპეისტიკული მოსაზრებები (მხედველობაში მაქვს მის მიერ 1999 წელს გამოცემული საინფორმაციო უურნალი № 2. 'სოგადი ლინგვისტიკის არსისა და აფხაზოლოგიაში მისი მეთოდოლოგიების მანე შედეგებზე მეცნიერულ-პუბლიცისტურ სტატიით; *"Кто явился первым на земле, называемой Абхазия?"* ანუ *"К истокам абхазологической политики"*), საოცრად ემთხვევა საყოველთაოდ ცნობილი მეცნიერის, ბასკი ქართველოლოგის, ბილბას უნივერსიტეტის პროფესორის, ბასკური ენის აკადემიის აკადემიკოსის, ბატონ შაბიერ კინტანას მოსაზრებებს ბასკური და კავკასიური ენების კვლევაში "ინდოევროპეისტიკული" მეთოდოლოგიების გამოყენების მიუღებლობის შესახებ:

"ჩვენ ევროპის კონტინენტის თავსა და ბოლოში ვცხოვრობთ, ჩვენს შორის მხოლოდ ინდოევროპულ ენებზე მოლაპარაკე ხალხებია".

ის, რასაც ჩვენ ენათმეცნიერებას ვუწოდებთ, ფაქტიურად ინდოევროპული ენათმეცნიერებაა. მისი მეთოდოლოგია გამომუშავებულია ინდოევროპული და სემიტური ენების ანალიზის პროცესში და რეალურ შედეგებს ისევე ამ ენების კვლევისას იძლევა. ვფიქრობ, მომავალში საფუძვლიანი შესწავლა დაახუსტებს დღეს არსებულ მეთოდს, ან სულაც ახალი მეთოდის შექმნას გამოიწვევს. ჯერჯერობით კი ჩვენ იძულებულნი ვართ

კლასიკური, ტრადიციული გნებაეთ ინდოევროპული მეთოდით ეიმუშაოთ, რაც ნაკლებეფექტურია წვენი ენებისათვის და ართულებს კარდინალური საკითხების გადაწყვეტას. საჭიროა 'სრუნვა წვენი ენების კვლევის იმანენტური მეთოდოლოგიის შემუშავებისათვის.

"იმ მეთოდის კონტურები, რომლის შემუშავებაზეც ვლაპარაკობ, ჯერ წემთვისაც საკმაოდ ბუნდოვანია და მწუობრი სისტემის შესახებ ლაპარაკი ნაადრევია, მაგრამ ერთი რამ ამთავითვე ცხადია თავისი ხასიათით ეს მეთოდი კომპლექსური მეთოდი უნდა იყოს. უპირველეს ყოველისა უნდა შეიქმნას კონკრეტული სამუშაო პიპოთეზა" ("ბასკურ-ქართულის გამო". გაზ. "ლიტერატურული საქართველო". 25 სექტემბერი, 1981 წელი.).

ფრიად საყურადღებოდ მენვენება იმის აღნიშვნა, რომ ბატონი ვრაძე ანალოგიურ დასკვნამდე დამოუკიდებლად მივიდა "ლინგვისტურ აფხაზოლოგიაში" დაშეებული საბედისწერო შეცდომების საფუძველზე, მასზედ არ განერდა, საკუთარი კომპლექსური მეთოდოლოგია შეიმუშავა ("ლინგვისტური არქეოლოგიის"), ხოლო მისმა ქართულსა და აფსარულ ენებზე პრაქტიკულმა გამოყენებამ ავტორის ძირითადი იმანენტური სამუშაო პიპოთეზის ("კავკასიის თავდაცვითი სისტემის" არსებობის) ისტორიოგრაფიული მტკიცებულობანი ლინგვისტურადაც დაადასტურა!

რა პრაქტიკულ შედეგებამდე მიგვიყვანეს ავტორის კვლევებმა? "აფხაზოლოგიისთვის" გადაულახა პობლემად ქვეულმა ისტორიულმა ტერმინებმა 'სოგადკავკასიური სასახღვრო თავდაცვითი მნიშვნელობა შეიძინეს, ხოლო თავად აფხაზებმა (ანუ აბასებმა ანუ აბსარებმა ანუ აფსუებმა) სრდილო-დასავლეთი მიმართულების პირიქითა თუ პირაქეთა რეგიონების, ამ ფუნქციის უშუალო აღმსრულებლის ისტორიული სტატუსი დაიმკვიდრეს, რასაკვირველია, წვენთან, გიორგიანელებთან საერთო კოლხური წარმომავლობით!

ისღა დაგვრწენია მთლიანად დავეთანხმით ავტორის აფხაზოლოგიურ ფორმულას: "ყოველი აფსარი (აფსუა) არის აფხაზი, ყოველი აფხაზი არ არის აფსარი!"

"კავკასოს" თავდაკვეთი სისტემა და "აფხაზოლოგია"
(ამონაბეჭდი ჟურნალ "რიწა"-დან, 1996, 3-4)

АБХАЗЫ (самоназвание - апсуа) - социалистич. нация, осн. население Абх. АССР, живут также в Адж. АССР; значит. часть их в Турции. Численность А. в СССР - 59 т.ч. (по окончат. итогам переписи 1939). Язык - абхазский, принадлежит к абхазско-адыгской группе кавк. языковой семьи.

ეს ინფორმაცია მოყვანილია "Малая советская энциклопедия"-დან (1958 წ.) და ნათლად გვინფორმებს, თუ როგორ კომედიურ იდეოლოგიურ დონემდე შეიძლებოდა მისულიყო უცხო სამსახურების ზრუნვა "სოციალისტური ერის" ისტორიაზე, რომელთანაც, ათწლეულების მანძილზე, შეთანხმებულად მოქმედებდა ქართული ისტორიული თუ ლინგვისტური მეცნიერება. შედეგად ის მივიღეთ, რომ დღესაც გაურკვეველ საკითხად რჩება ტერმინების "აფხაზისა" და თვითსახელი "აფსუა" ურთიერთმიმართება, ამ ტერმინების აღმოცენების ეტიმოლოგიური თუ ისტორიული საწყისები, მათი აზრობრივი გამოყენების სფეროები და სხვა მრავალი მასთან დაკავშირებული თემა, რომელიც უშუალოდ არის დაკავშირებული აფხაზეთის ისტორიასთან.

კვლევის საგნის გარშემო ერთად წარმოვიდგინოთ ყველა ის საწყისი მონაცემი, რომელნიც თემასთან უშუალო კავშირში არიან და, რაც მთავარია, არც ერთი მხარისათვის საკამათო არ არის.

ა. ტერმინი "აფხაზი" არის ქართული წარმომავლობის და აზრობრივად შეესაბამება ერთ-ერთი ქართული მისხის ("ტომის ტომათაგანი" სულხან-საბა) ცნებას.

ბ. ტერმინი "აფსუა" კი არის თვითსახელიად აღიარებული ეთნონიმი იმ ხალხისა, რომელიც ლათინურად აღინიშნებოდა "აბასსა"-დ, და ჩათვლილია ქართული "აფხაზის" სრულ სინონიმად.

გ. ტერმინი "აბაზი" შეესაბამება ჩრდილო კავკასიაში შემორჩენილ გარკვეულ ჯგუფს "მთიელი ხალხისა" ("горские народы") ძველ რუსულ სახელმწიფო ცირკულარებში, ეთნომიკუთვნების გარეშე, მათთვის (ვალკე გრაფაა გათვალისწინებული. დღეს კი მათ "Абазини" ეწოდებათ და საბჭოთა ეთნოსტატიისტიკური მონაცემებით, ისევე როგორც "Абхазы", უკვე ვალკე ეთნოსად არიან წარმოდგენილი.

დ. აბაზები და აფხულები ერთმანეთს "აშუა"-ს სახელით იხსენიებენ, რომლის ეტიმოლოგია ასევე უცნობია.

ეს ტერმინოლოგიური ლაბირინთი, ქმნიდა რა აზრობრივ ქაოსს (კნობიერებაში, არასწორი დასკვნების გაკეთების დიდ დიაპაზონს იძლეოდა "აფხაზთა" ეთნოგენეზის სფეროში და ყველა ბედისმძაძიებულ იდეოლოგიურ "მისიონერს", ძველსა თუ ახალს, გარესა თუ შინაურს, საშუალებას აძლევდა ხელი ეფათურებიან საგიორგიანოს ისტორიულ საკრალურ სანახებში. ასეთის ნაკლებობა არც დღეს გვაქვს.

ქვემოთ გთავაზობთ კონცეფციას, სადაც, უბრალო ლოგიკით, სრულ შესაბამისობაში მოდის კავკასიის საგიორგიანოს საცხოვრისის მრავალი, ისტორიულად დაუფიქსირებელი, კანონზომიერება, რომელთა შორის აფხაზოლოგიის პრობლემა, მისი მხოლოდ ერთი, რეგიონალურად შემადგენელი ნაწილია და წარმოადგენს ტერმინოლოგიური ლაბირინთიდან გამოსვლის გზას.

"კავკასი" ორი სამყაროს ზღუდე

ევქსინისა (შაეი) და გურგანის (კასპიის) ზღვათა შორის მათავსებულ სივრცეს ჩრდილოეთიდან კრავს კავკასიის მთაგრეხილი, აფშერონიდან მოყოლებული ვიდრე მის ჩრდილო-დასავლამდე და ტოეებს მხოლოდ ეიწრო სანაპირო დერეფნებს. ზღვათა და მთაგრეხილის ეს გეოგრაფიული კომპლექსი უხსოვარი დროიდან, ძველი მსოფლიოს წინაშე ისტორიულად ასრულებდა ორი სამყაროს გამთიშველის როლს.

მის სამხრეთით განთავსებული იყო სამიწათმოქმედო სამყარო, სპარსეთი, შუამდინარეთი, ეგვიპტე, ელინური გარემო, რომი და სხვა. კავკასიის ქედის პირიქით, უკიდუგანო ტრამალებზე, ალტაის მთებიდან ვიდრე კარპატებამდე, სამომთაბარეო სამყარო იშლებოდა, სადაც შუა აზიის სიღრმეებიდან პერიოდულად აწყდებოდა თურქმანული მოდგმის ხალხთა მასები (კიმირიელები, სარმატები, სკვითები, ალანები, ჰუნები, პატანიგები, ეიწნალები, ხაზარები და სხვა). კავკასიის მთაგრეხილი იყო ერთადერთი ბუნებრივი სახმელეთო ზღუდე, რომელიც მომთაბარეთაგან იცავდა უძველესი ცივილიზაციის კერებს.

სამიწათმოქმედო სამყაროს უკიდურეს უკიდურეს ჩრდილო მიჯნას მომთაბარეებთან ყოველთვის წარმოადგენდა საგიორგიანო, რომლის უშუალო ფუნქციას შეადგენდა როგორც საკუთარი თავის დაცვა, ისე მის სამხრეთით განთავსებული ძვე-

ლი მსოფლიო იმპერიების მიმართ პირველადი შემაკავებელი ზღუდის როლის შესრულება, მომთაბარეთა მხრიდან მოულოდნელი თავდასხმების თავიდან აცილების მიზნით. ძველი სამყაროს იმპერიათა სტრატეგიულ სასიცოცხლო ინტერესებში ყოველთვის შედიოდა კავკასის ძირითადი შემოსასვლელი დერეფნებისა და უღელტეხილების დაცვა და, ამიტომ, თანმთხვეული იყო საგიორგიანოს მუდმივ ინტერესებთან.

ამ საერთაშორისო თავდაცვითი სტრატეგიის დამადასტურებელ უტყუარ ფაქტად მიიჩნია უძველეს ტოპონიმთა შემორჩენილი მთელი ჯაჭვი ინდოევროპული ფუძით.

1. "[დარ]უბანდი"-კასპის ზღვის სანაპირო დერეფნის კარი. "და წარმოგზავნა სპარსთა მეფემან აფრიდონ ერისთავი თვისი არდამ. ამან შეკრა გზა ზღვისა და ეწოდა დარუბანდი, ესე იგი "დახშა კარი". ("ქართლის ცხოვრების" საწყისი ცნობა.)

2. "[დარ]იალი"-დარიალან-ალანთა წინაშე დახშული კარი. ქართულად არაგვის კარი.

3. "[დარ]ინის გზა"- უღელტეხილი აფხაზეთში (ქლუხორის დასავლეთით) და ერთი საწყელო:

4. "[დარ]დანელი" წლის კარი, ხმელთაშუა ზღვაზე გასავლელი. თუ რა მიმართულებით იყო დახშული ეს გასასვლელი სხვადასხვა დროს, და, ვინ იყო დაინტერესებული მათი დაცვით, რამდენიმე მაგალითიდანაც ჩანს:

"ქართლის ცხოვრება". არაბთა ბატონობის პერიოდი: "განალო კარი დარუბანდისა (ბუღა თურქმა გ.ე.), გამოყვანნა ხაზარნი სახლი სამასი დ დასხნა შანქორს; კუალად დარიელით გამოიყვანნა ოვსნი სახლნი სამი ათასნი და დასხნა დბანისს", რისთვისაც ბაღდადის ამირა მუმლი შემოსწერება მას და ამიერკავკასიიდან გაიწვევს.

იგივეა რომის ბატონობის ეპოქაშიც. ცნობილია, რომ იმპერატორ ადრიანეს ზეობაში კაბადოკიის კონსული იყო ფლავიუს არიანე (ა.წ. II ს.), რომელსაც აგრეთვე ევალებოდა მშვიდობის დაცვა აღმოსავლეთის პროვინციებში, ადგილობრივ ტომთა ორგანიზება ალანთა თავდასხმების საწინააღმდეგოდ, რასაც წარმატებით გაართვა თავი. "ამ ტომთა მფლობელის მთავარი მოვალეობა ეგრისის მეფის წინაშე სამხედრო სამსახურში მდგომარეობდა. ყველა დასახლებული ტომი ეგრისის იმ ჩრდილოეთის საზღვარზე მოსახლეობდა, რომლის დაცვაც შეადგენდა თვით ეგრისის ძირითადსა და ერ-

თადერთ მოვალეობას კონსტანტინოპოლის იმპერატორის წინაშე" (აკად. ს. ჯანაშია, შრომები, 1952, ტ. II) და ა.შ.

მაგრამ, არც ერთი მემატიანე არ აღწერს თუ როგორ ხორციელდებოდა პრაქტიკულად კავკასის დაცვის ორგანიზება. თუ მოვიშველიებთ უბრალო ლოგიკას, შეუძლებელია უღელტეხილზე კონტროლის დაწესება თუ ვერ ფლობ მასზე შემოსასვლელსაც პირიქითა მხრიდან ანუ უღელტეხილის კარს. ამიტომ, კავკასის მთაგრეხილის შემოსასვლელთა და უღელტეხილთა დაცვა, რასაკვირველია, უნდა განხორციელებულიყო კავკასის ქედის გადაღმა, ჩრდილო მიმართულებიდან, რომლის ნაშთები დღემდეა შემორჩენილი პირიქითა თუშეთის, ხევსურეთის და ხევის სახით. ხევის დასავლეთ გაყოფებაზე, იგივე დანიშნულებას ასრულებდა ყოფილი დვალეთი, რომელიც ქართლის სამოურავო ტერიტორიად ითვლებოდა. ვახუშტი ბატონიშვილი გვაცნობებს:

"და არს აქ კარი კლდისაგან და ქვიტკირისაგან ქმნული, დიდ კამაროვანი მდინარესა ზედა, მეფეთაგან ქმნული, რათა არა ვიდოდნენ თეინიერ მათსა ოვსნი" ("აღწერა აწინდელის ოვსეთისა"). როგორც ეტყობა, ეს კარნი და მის ახლომახლო განსახლებანი "შენობიან-დაბნებიანი" ერთდროულად, საქონელმომოქცევაზე საკონტროლო პუნქტების როლსაც ასრულებდნენ. რეგიონალური მნიშვნელობის კავკასის შემოსასვლელები ქართულ სახელებს იწოდებოდნენ. მაგალითად, იგივე "კასრის კარი" დვალეთში, რომელიც "კასრის ხევის" (ახლა მდ. არდონის ხეობა) ყველაზე ვიწრო ადგილიდან, ერთდროულად ოთხ უღელტეხილს კეტავდა: "მამისონი"-სა რაჭაში გადასასვლელს, "ზეკარი"-სა და "როქი"-სა ქართლში შემოსასვლელებს და თრუსოს ანუ თერგის ხეობაში მოსახეუდრს. საკითხთან დაკავშირებით, მეტად საინტერესოა ვიცოდეთ, რომ სიტყვა "კასრი" სულხან-საბასთან განმარტებულია, როგორც "სახლი მომცრო სათავესწინაო", "სახლი მომცრო სამეფო". ისიც საყურადღებოა, რომ კასრის კარის სიახლოვეში იმყოფება გიორგი ბატონიშვილის საფლავი. დვალეთის დასავლეთ მიმართულებით, პირიქითა სვანების ეთნოსაცხოვრების კვალი ჩანს, მდინარე ყუბანამდე. იმას იქით კი, აფხაზეთის პირიქითეთი იყენს თავს, სადაც "ღარინის გზა" იყო მოქმედებაში.

ასე რომ, თანდათან იკვეთება "უნაგირული ტიპის", კავკასიონის ერთიანი თავდაცვითი სისტემის არსებობის ფაქტი. ამ

იდეასთან დაკავშირებით, ახლებურად იქცევს უურადლებას "ქართლის ცხოვრების" ლეგენდური საწყისის ერთ-ერთი ფრაგმენტი, რომელიც თარგამოსიან მერვე ძმის, "კავკასოს" საცხოვრისის "წილთან" არის დაკავშირებული. მატიანე გვეუბნება: "ხოლო კავკასოს წილი არს: კავკასის მთის ჩრდილოეთ კერძი, ლეკანის სახლერიდან ვიდრე ზღუამდე პონტოსი ანუ შავისა". რას უნდა ნიშნავდეს ეს ცნობა, რა ისტორიულ რეალობას ითვალისწინებს იგი?

დანარჩენი შვიდი ძმის (პაოსი, ქართლოსი, ბარდოსი, მოუკანოსი, პეროსი, ეგროსი, ლეკანი) წილხეუდრილ საცხოვრისებთან დაკავშირებით, მათი სახელები ზუსტად ემთხვევა ქართულ მისხთა განსახლების ტერიტორიებს. უფრო ზუსტად, ფაქტია, რომ ქართული მატიანის საწყისი ლეგენდა გიორგიანულ ტომთა განსახლების რეალობას არის მორგებული. ამას, რასაკვირველია, ვერ ვიტყვი "კავკასოს"-თან მიმართებაში, ორი მიზეზით:

ა) ჩვენ არ ვიცნობთ ასეთი სახელის მატარებელ გიორგიანულ მისხს;

ბ) პრაქტიკულად არარეალურია, ერთი ძმის საცხოვრისად წარმოვიდგინოთ 1200 კმ-ის სიგრძის ჩრდილო სამთო ზოლი.

რჩება ერთადერთი გზა, ვივარაუდოთ, რომ მერვე ძმის სახელი "კავკასო", ფაქტიურად, კოდა კავკასიონის ქედის, ისტორიულად არსებული თავდაცვითი სისტემის აღმნიშვნელი. იგი გულისხმობს კავკასის სამხრეთ ერთიან მონაწილეობას კავკასიონის თავდაცვის საერთაშორისო სისტემაში.

ამ თემატიკასთან დაკავშირებით, პასუხი რჩება გასაცემი კიდევ ერთ, ჩემის აზრით, გადამწყვეტ საკითხზე: რა ეტიმოლოგიურ საწყისზე უნდა იყოს აღმოცენებული ტოპონიმი "კავკასი"?

"კავკასი სახელს იღებს ორივე მხარეს მაცხოვრებელი ხალხებისა, ასე მაგალითად, მარჯვენა მხრიდან გირკანისა და კასპიისა, მარცხენა მხრიდან პარიანდრესი, მოსხების, ამაზონების, ქორაკსების, სკვითების, მაგრამ ბერძნებთან მოელ თავის სიგრძეზე ის კერაუნტის ქელად იწოდება" - გვიმართავს პლინიუსი (ა.წ. 79 წ.) კავკასის, მაცხოვრებელთა სახელების პრინციპებს.

ამ წამონათვალიდან ორი, აშკარად ჩვენ გვეხება, მოსხები და ქორაკსები. მაგრამ, მთიანეთის რა აზრობრივ კატეგორიას

უნდა გამოხატავდეს, რას უნდა აღწერდეს მისი უძველესი სახელი "კავკასი", რომელიც საბოლოოდ დაემკვიდრა მას?

ყურადღებას იქცევს ამ სახელის დუბლირებული ფუძე "კავკავ", მრავლობითობის ეფექტისა და მნიშვნელობის გაძლიერებისათვის გამოყენებული ლინგვისტური ხერხი. "კავ" ელემენტი, ადვილად უკავშირდება უპირველესი სამიწათმოქმედო იარაღის, კაეის ქართულ სახელს, გრეხილის, მოლუნულის, მოკაკულის აზრობრივ ასოციაციას, როგორც ფორმით ასევე ხმოვანებით. მისი დუბლირებული სახით გამოყენება კი მრავალგრებილ ფორმას გამოხატავს. ამ ფუძის საშუალებით მრავალი ქართული სიტყვა ფორმირდება, რომელნიც ერთმანეთთან და[კავ]შირებას, ანუ ერთმანეთთან ჩაგრეხვას და სხვადასხვათა განუყოფლობის ცნებას ეხმაურებიან და ერთ ლოგიკურ კატეგორიაში თავსდებიან. ასეთებია: [კავი], კაკვი, მო[კავ]ება, შე[კავ]ება, და[კავ]ება, [კავ]ნი, (კულული), ნემს[კავ]ი, წელ[კავ]ი და ატივე [კავ]შირი. ტოპონიმებში იგი გვხვდება [კავ]თისხევისა და, გაორმაგებულად, [კავ][კავ]-ს (ვლადიკავკა-სი) დასახელებებში.

ამ პირველადი სახელდების სიმეარეს ადგილი ექნებოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ უხსოვარი დროიდან, "კავკასოს" თავდაცვით სისტემაში გაერთიანებულთათვის საკომუნიკაციო ენას ქართული წარმოადგენდა (ამაში, შემდგომ, თანდათან დაერწმუნდებით). ვინაიდან ქართული ენა, ფონეტიკურ ღონესე ისტორიულად განსაკუთრებულად გამოკვეთილი მდგრადობით გამოირჩევა, შესაძლებლობა იქმნება მის მეხსიერებას ლინგვისტური გასაღების როლი დავაკისროთ. ქართული სიტყვიერების ბაზაზე, სპეციალური მეთოდოლოგიის გამოყენებით, დიაქრონულად გაეშიფროთ მრავალი გაუგებარი ტერმინი თუ ტოპონიმი, აზრობრივი დატვირთვა მივანიჭოთ მათ, ავამეტყველოთ. ამ გზას მივეავართ ერთ ზოგად ლოგიკურ კანონზომიერებამდე და ეს არის საგეორგიანოს სტრატეგიული ფონეტიკური გეოგრაფია. იგი წარმოადგენს "კავკასოს"-ს თავდაცვითი სისტემის არსებობის დამატებით, თვალნათლივ მტკიცებულებას და უაღრესად მარტივი, ნაცნობი და საყვებლთაოდ გასაგებია თავისი გამოხატულებით.

აქვე ისმის ლოგიკური კითხვა თუ სად გაქრა, როდის და რატომ, ასე დაუფიქსირებლად და უკვალოდ, "კავკასოს" სისტემა?

"კავკასოს" სისტემის, შეიძლება ითქვას, საბოლოო გაქრობა (პირველად იგი შეხუსტდა კავკასიონზე მონღოლთა ორმხრივი ბატონობის პირობებში) გამოიწვია XVI საუკუნიდან მოყოლებული, ჩრდილო მიმართულებიდან სლავთა სამიწათ-მოქმედო სამყაროს სისტემურმა გადმონაცვლებამ სამხრეთი-საკენ.

სლავთა კაზაკურმა ფრონტმა მეთოდურად აითვისა მთელი სამომთაბარეო სამყარო და XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში უშუალოდ მიაღწა კავკასიის ყუბან-თერგის მიჯნას (მო'სდოკის ხაზი). 1783 წელს, რუსეთსა და საქართველოს შორის ამოქმედებული გიორგიევსკის ტრაქტატის შედეგად, კავკასიის რეგიონში დაიწყო მთელი ახლო აღმოსავლეთის გავლენის სფეროების ახალი გადანაწილება. იწყება კავკასიის ომი. ამ ახალ პირობებში კი, რასაკვირველია, "კავკასოს" თავდაცვითი სისტემა მთლიანად კარგავს თავის ფუნქციას, შესაბამისად, მნიშვნელობასა და მასზე მახსოვრობას. ამის დამადასტურებელი ფაქტია, რომ კავკასიის ომში, "კავკასოს" სისტემის აღმოსავლეთმა ნაწილმა რუსეთის მხარე დაიჭირა და პირიქითა საცხოვრისები შეინარჩუნა, როცა მისი დასავლეთი მხარე (რომელიც ტრაქტატს არ იზიარებდა) კავკასიის ხალხებთან ერთად ჩაება რუსეთის საწინააღმდეგო კოალიციურ ომში და კიდევ გაიზიარა მათთან ერთად "მუჰაჯირობის" ბედი.

რაც შეეხება "აფხაზოლოგიას", იგი, ფაქტიურად, მხოლოდ ერთი, მცირე, მაგრამ ისტორიულად შემორჩენილი ნაწილია "კავკასოს" თავდაცვითი სისტემისა, მისი ჩრდილო-დასავლეთი რეგიონის წარსულის მახსოვრობადაქვეითებული შემთხვევა.

ელინურ-რომაული წყაროების ტენდენციურობა

ყველაზე ძველი, აღწერილობითი ხასიათის, და ამიტომ, შედარებით სარწმუნო ისტორიული ცნობები ამ რეგიონზე ა.წ. I-II საუკუნეებს მიეკუთვნება. ძირითადად ეს არის სტრაბონი, პლინიუსი და არიანე. როდესაც ბერძნულ წყაროებს სოკადად თვალს გადაავალებთ, თვალშიმოსახვედრია ორი გარემოება:

1. მათ მიერ მოხსენებული ტერმინები, ტოპონიმები, და რაც მთავარია, ადგილობრივი ტომური სახელები ნაწერილია ბერძნულ-ლათინურ აღფაბექტების ასონიშნების რაოდენობის შეზღუდულ შესაძლებლობათა გამოყენებით, რითაც, კავკასი-

ური უხებგერიანობის ფონზე, შეუძლებელია სიტყვათა ხმოვნების სრულყოფილად, დამახინჯებების გარეშე, დოკუმენტალური ღირებულების შენარჩუნება. ეტიმოლოგიის აღდგენისათვის კი, სწორედ ეს ფაქტორია უმთავრესი.

2. უფრო მნიშვნელოვნად მენვენება საკუთარი დაკვირვება ბერძნული წყაროების გარკვეულ არაკომპეტენტურობაზე და ტენდენციურობაზე, რასაც, სამწუხაროდ, არ ითვალისწინებს თანამედროვე ისტორიოგრაფია.

საქმე ის არის, რომ ზემოთ მითითებულ ავტორთა მიერ, აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთის ზოლში, რომელიც, ფაქტიურად, ვლინური კოლხისა(ციის ამფითეატრს წარმოადგენდა, ანუ უძველესი კოლხეთის სავარაუდო არეალში, ხალხთა განსახლების სურათი შემდეგნაირად არის წარმოდგენილი: მრდილო-დასავლეთ (ყირიმის ნახევარკუნძულამდე) და სამხრეთ-დასავლეთ (ტრაბზუნამდე) მიმართულებით, თანმიმდევრულად დასახელებულნი არიან იდენტური სახელრქმევის ხალხები: კერკეტები, ინიოხები, სანიგები (სანები), აბსარები, ქორაკები და სხვა. მათ შორის კი კოლხეთის დაბლობზე კოლხები, რომელნიც, ფაქტიურად, შუაზე პყოფენ ამ ერთსახელა ხალხებს. დაუკვირდით, იქმნება სრული შთაბეჭდილება თითქოს კოლხები არიან საიდანაც შემოჭრილები ამ ერთიან მასაში. (იხ. თანდართული რუკა.) ამ დილემიდან თავის დაღწევას ძველი და თანამედროვე ისტორიკოსები საკუთარი ვარაუდებით ცდილობენ და ეს "ვარაუდები" საკვირველად ემთხვევა თანამედროვე უცხო იდეოლოგიურ პოზიციებს!

მოუსმინეთ დიონისე პერიეგეტელს (ა.წ. 60 წ.): "ზღვასთან ცხოვრობენ კერკეტები, ტორეტები და მეომარი აქაელები, რომლებიც ოდესღაც, სამხრეთისა და დასავლეთის ქარმა შემოაყარა აქ ქსანტიდან და იდეისის სიმოენტიდან, ტროას ომის შემდეგ, როგორც თანმხლებნი თავის მეფისა, არეთის შეილისა. მათი მეზობლები, პენიოხები და ზიგები ასევე პელაზგური წარმოშობის არიან. პონტოს კუთხე, ტანდარიტების ქვეყნის მახლობლად, უკავიათ კოლხებს, რომელნიც მოვიდნენ ეგვიპტიდან".

იგივეს წერს ევსტაფი (ა.წ. XII ს.): "აქეელების შემდეგ პენიოხები და ზიგები, მეტად ველური ხალხი, რომელნიც, როგორც ისტორია გვეუბნება, პელაზგებიდან არიან წარმომდგარნი".

ახლა, "ისტორიის მამას", პეროდოტესაც (ძე.წ. V ს.) მოუესმინოთ: "ეგვიპტელები ამბობდნენ, რომ კოლხები წარმოიქმნენ სეზოსტრიხის ჯარიდანო. მე თავად ვივარაუდებ ეს, რადგან კოლხები შავგერქმანები და ხუჭუჭთმიანნი არიან; თუმცა ეს არაფერს ამტკიცებს, ვინაიდან სხვა ხალხებიც არიან ასეთივე ნიშნებით. მნიშვნელოვანია ის, რომ კოლხები, ეგვიპტელები და ეთიოპები უხსოვარი დროიდან წინდაცკეთას მისდევენ. პალესტინელი ფინიკიელები და სირიელები აღიარებენ, რომ ეს ეგვიპტელთაგან აქეთ ნასწაველი, ხოლო თერმოდონტის სირიელებსა და მაკრონებს კოლხებიდან". კიდევ ერთი არგუმენტი მოყავს პეროდოტეს: კოლხები და ეგვიპტელები ერთი ტექნოლოგიით ნაწარმოები სელის პროდუქციის ექსპორტით არიან დაკავებულნიო. (?)! როგორც ჩანს, პეროდოტეს ავტორიტეტის ეს "მიგნებებია" გათვალისწინებული სხვა ისტორიკოსთა ვარაუდებში, რომელთა შესახებ გეოგრაფი სტრაბონი, კოლხეთში სელის წარმოებას რომ ეხება, მოსწრებულად შენიშნავს: "კოლხებისა და ეგვიპტელების ნათესაობის ზოგიერთი მსურველნი, თავის თავს ამით არწმუნებენ"-ო.

ამ საკითხში, ჩემს კომენტარებს, მართლაცდა უადგილად ვთვლი. სამაგიეროდ, ოცი საუკუნის დაგვიანებით, მაგრამ მაინც, ერთი ლოგიკური შეკითხვა შებადება ამ "წყაროების" ავტორებთან: კი მაგრამ, მაშინ სადღა მოვათავსოთ ქრონოლოგიურად მოვლი მსოფლიოს მიერ რეალობად აღიარებული ელინურივე მითი, რომლის მიხედვით აიეტის ეპოქის განვითარებული კოლხიდიდან, სამრეწველო ტექნოლოგიური საიდუმლოების გატაცების მიზნით, არგონავტებს სამხედრო ექსპედიციასაც კი უფინანსებენ? (ეველაფერი დანარჩენი ბელეტრისტიკაა!)

ჯერ ერთი, ცნობილია, რომ სეზოსტრიხის (რამზეს II) ლაშქრობა ხეთების წინააღმდეგ მოხდა არა კავკასიაში, (როგორც პეროდოტე ფიქრობს) არამედ სირიაში, მდ. ორონტოსთან. კიდევაც ასე რომ ყოფილიყო, სეზოსტრიხი, ეს ძე.წ. XIII საუკუნეა, ხოლო აგრონავტების ლაშქრობას ბრინჯაოს ხანის XIV საუკუნეს აკუთვნებენ.

ჩემი მოსაზრებით, პეროდოტე რვა საუკუნით უადრესი მოუღენების სუბიექტურად ინტერპრეტირება არ გახლავთ მეცნიერული შეცდომა. იგი ელინური ექსპანსიური იდეოლოგიის გამოხატულებაა და ელინთა საკოლონიზაციო არქალიდან ადგილობრივ აბორიგენტთა ტერიტორიულ-წარმომავლობითი

მახსოვრობის წარხოცვას ემსახურება. სტეფანე ბიზანტიელი (ა.წ. V ს.) წერს, რომ: "ლაზები სკეითური ტომია"-ო, კალიმახი (ძე.წ. III ს.) წერს, რომ "ხალიბები სკეითური წარმოშობისა არიან"-ო და სხვა. ტენდენცია სქემატურად გამოკვეთილია: კოლხების მიმდებარე ერთსახელა "ველური" ტომები კელაზგიიდან მოვიდნენ ტროას ომის შემდეგ, კოლხები კი ან ეგვიპტიდან არიან წამოსულები "ამ უკაცრიელ" ამიერკავკასიაში ან სკეითეთიდან.

ძალიან ახლოს ხომ არ დგას ეს პოლიტიკა დღევანდელთაბათან? რასაკვირველია, მხოლოდ ერთი "პატარა" განსხვავებით: კოლხების მიმდებარე ერთსახელთა ხალხები (კერკერები, ინოხები, ხანები, ქორაკები, აბსარები), ამჯერად, კელაზგიიდან კი არ მოვიდნენ თურმე, არამედ ადიღედან!

დადგა დრო თანამედროვე ისტორიკოსებსაც შევეკითხოთ: ყოველივე ამის შემდეგ, შეიძლება თუ არა, ხალხთა წარმოშობის საკითხში, ასეთ "წყაროთა" ვარაუდებს დავეყრდნობ?

ქართული სიტყვიერება ისტორიული დოკუმენტი!

მონაცემების ნაკლებობის, ორაზროვნებისა და უზუსტობის პირობებში სად უნდა ვეძიოთ დაკარგული ისტორიული სინამდვილეები თუ არა საკუთარ ენაში, არის თუ არა "ამას ენასა შინა დამარხულ" ეს საიდუმლოც? "კავკასოს" თავდაცვით სისტემის ძირითად საკომუნიკაციო საშუალებად ქართული ენის გამოყენების რწმუნებისათვის, ენახოთ რამდენად შეუძლია მას იტვირთოს ისტორიული დოკუმენტის როლი, დააფიქსიროს გადავიწყებული და მემატიაჩეთა მიერ უყურადღებოდ დარჩენილი მოვლენების ამსახველი ტერმინების ანარეკლები, მათი ეტიმოლოგიური საწყისები, დამახინჯების გარეშე შემოგვინახონ, როგორც აზრობრივი მნიშვნელობით, ასევე ხმოვანებითა და სუსტი შესაბამისი დამწერლობით! ქვემოთ საშუალება გექნებათ თავად დარწმუნდეთ ამაში:

1. ტერმინი "კერკეტი" დაკავშირებულია ანტიკურ წყაროებში მოხსენიებულ ხალხთან, რომელთა განსახლება I საუკუნისათვის მითითებულია კოლხური შავიზღვისპირეთის უკიდურეს ჩრდილო-დასავლეთით, ფაქტიურად იქ, სადაც, "ქართლის ცხოვრების" მიხედვით თავდება "ეგროსის" ტერიტორიალური წილი: "სადაც წარსწტების წუერი კავკასიისა". დღევანდელი

შესაბამისობით ეს არის გელენჯიკის რაიონი, გეოგრაფიულად, "კავკასოს" დაცვით სისტემაში ზღვისპირა შემოსახულელი დერეფნის საწყისი წერტილი. ეს ტერმინი, თანამედროვე ისტორიოგრაფების უმრავლესობის აზრით, ჩათვლილია აღიღთა წინაპრების აღმნიშვნელ ეთნონიმად, თითქოს, ასეთის მტკიცების არგუმენტს წარმოადგენს სიტყვის ხმოვანებითი მსგავსება ეთნონიმ ნერქესთან. (?) ბერძნულ-ლათინურ აღფაბეტებს "ნ" ასონიშანი არ ახასიათებს და ის ბგერითი დამახინჯება, რომელიც შეიძლება შექმნას სიტყვის ბერძნულად ნაწერის მომენტში " " (კაკა) ნიშნით ("კერკეტო"), რატომ უნდა ჩათვლილიყო ნერქესის ხმოვანება? მითუმეტეს, აღიღურ ენაში მას აზრობრივი ახსნა არ ეძებება. რაც ყველაზე მთავარია, "კერკეტები" იგივე წყაროებში მოხსენიებული არიან ძველი კოლხიდის სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულუბის ასევე უკიდურეს წერტილშიც! მოუსმინეთ სტრაბონს: "ტრაპესუნტისა და ფარნაკიის ზემოთ ცხოვრობენ ტიბარენები, ხალიბები და სანები, რომელთაც ადრე მაკრონებს ეძახდნენ და იმყოფება მცირე არმენია; ამ ადგილებთან ახლოს აგრეთვე ცხოვრობენ აპაიტები, ყოფილი კერკეტები" (!). სტრაბონის ამ ცნობაში დასაფიქსირებელია, რომ ხალხები რწყებიან და მათი დასახელებები კი ადვილად იცვლებიან. მთავარი ლოგიკური კითხვა კი უპასუხოდ არის დარჩენილი: თუ ეს სახელი ეთნონიმია, რატომ უნდა ცხოვრობდნენ ისინი კოლხების ორივე მხარეს სიმეტრიულად? რა საერთო შეიძლება ჰქონდეთ ჩრდილოელ კერკეტებს სამხრეთ კერკეტებთან გარდა იმისა, რომ ორივე სახელი უკავშირდება ისტორიული კოლხიდის გეოგრაფიულად სტრატეგიულ ზღვისპირა დერეფნებს. ლოგიკურია ვიფიქროთ, რომ სახელი კერკეტნი, ეტიმოლოგიურად, დაცვითი ფუნქციის მატარებელ მოსახლეობას უნდა აღნიშნავდეს, დასაცავი ობიექტიდან ყველაზე მოშორებულ ფენას - ქერქს! ქართულ სიტყვიერებაში აზრობრივად სრულად არის შემორჩენილი მისი შესატყვისი მნიშვნელობა, როგორც გაუტყხელის, მაგარის, მყარის. ასევე, ფუნქციონალურად ესადაგება მისგან ნაწარმოები სიტყვაც - კირკიტი ანუ თვალთვალი, რაიმეს მიმართ უკიდურესი ყურადღებით ყოფნა. იგივეს გვიდასტურებს ქართული გვართმასსოვრება: კერკესლიშვილი, კერკენჯია (ამ იშვიათ გვარში შემონახულია სამეფო დაცვის წარმომადგენლობის მახსოვრობა), კირკიტაძე, კირკიტაშვილი, კირკაშვილი,

კირკასელი და სხვა. "კერკეტთან" დაკავშირებით ძნელი წარმოსადგენია, რომ აღარ გუახსოვს არც გუშინდელი საკუთარი სიტყვა და არც მისი მნიშვნელობა: "კერკეტონი არიან კაცნი ღამეთა მცველნი, რათა ბოროტად მოქმედნი არა უტყონ!" ("ღექსიკონი ქართული" სულხან-საბა). ახლა ქართულ ისტორიაში მოვიძიოთ, ნამდვილად არსებობდა თუ არა ასეთი სამსახური წყნთან?

თეიმურაზ ბატონიშვილი (ერეკლეს შვილიშვილი) "ახალ ისტორიაში" წერს, რომ სოლომონ მეფე, (შეპყრობილი ჰყავდა მეფისნაცვალს ტფილისს) "განივლტო შემწეობითა იმერლისა ვინმე წერეთლის ემისაგან, რომელიცა იყო ტფილისს კერკეტონად და იყო მინიველ ტოლმანად მეფისა, რომელმაცა უწყადა ენა რუსული. მან შთააცვა მას ტანისამოსი თვისი ღამე და რუსთა დარაჯთა ჰგონეს იგი კერკეტონად (შესაბამისად, კერკეტო საკუთარი ფორმაც გააჩნდათ - გ.ე.) მით, რამეთუ უამსა მას ტფილისს ყოველივე კერკეტონი იყუნენ იმერთაგანნი". ამის გამო, ტოლმასოვმა "ღაახერეცინა თოფითა ოთხნი კერკეტონი, კაცნი უბრალონი, ამად რომელ, ვინაიდან იყვნენ დღისა მორიგენი ქალაქისანი, ჭვრეტისათვის კარგისა რიგისა"...

ყოველივე უემოთქმულიდან მტკიცდება, რომ ტერმინი "კერკეტი" არ არის ეთნონიმი, შესაბამისად მას არავითარი საერთო არ აქვს ეთნონიმ ნერქესთან, ეკუთვნის გიორგიანულ სამყაროს, ეტიმოლოგიურად ნიშნავს მცველს და გარკვეული ისტორიული პერიოდის მანძილზე გამოიყენებოდა უკიდურესი სასახლდურო დასახლებების აღნიშვნელ ტერმინად.

რაც შეეხება ეთნონიმ ნერქესს, მან აღიღთა სახელად ფეხი მოიკიდა XVI-XVII საუკუნეებში, ირანული წარმოშობისაა და ნიშნავს მტაცებელ ფრინველს. (იხ. *Макс Фасмер. "Этимологический словарь русского языка"* 1973.) იქცევა ავტორის მიწაწერი: "*Очевидно не связано с этнонимом керкетий*" (!).

ჯერკასი, ჩარქასი, ოსურად არის არწივი. სოლდური ენით (ირანულის მკვდარი დიალექტია) მტაცებელი ფრინველია, ქათმის მჭამელი და სხვა. (იხ. *В. Абаев. "Историко-этимологический словарь осетинского языка"*).

როგორც ირკვევა, რუსებიც ამიტომ არქმევენ ადიდელებს "ნერქეს"-თ, თუმცა ადრე მათ "კასოგ"-ებს ეძახდნენ. აშკარად ჩანს მისი ქართული "ქაშაგი"-დან წარმოშობა, რაც ნიშნავს ტყვეს (საბა).

აკ აღინიშნება მეცნიერთა სრულიად უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება უძველეს წყაროებში მოხსენებულ ტერმინთა აზრობრივ მნიშვნელობათა გაშიფურისას რომელნიც საგოორგიანოს რეალობას ასახავენ, მაგრამ მოხუცთა მხარის ნაწერილნი არიან ლათინური შრიფტით. საქმე ის არის, რომ ისტორიულ ფასეულობათა აღსადგენად, უპირველეს ყოვლისა, უნდა მოხდეს ამ ტერმინთა ნამდვილი ელერადობით მოხმენა ანუ საკუთარი ენით და მხოლოდ ამის შემდეგ, აზრობრივნი მნიშვნელობის გაგება. ამ თანმიმდევრობის ნებისმიერი დარღვევისას გამოუსწორებელი სუბიექტური "აკადემიური" გაუგებრობები წარმოიქმნება, რომელთაც ათწლეულობით საკუთარი ისტორიის შებიღწვისაკენ მივყავართ. ნათელ მაგალითად ქრისტიანული პერიოდის შავი ზღვისპირეთის მოსახლეობის - კერკეტა (*Cereti*) იდენტიფიკაციაც გამოდგება შუა საუკუნეების (XV) ტერმინთან "ნერქეში"!

როგორც ცნობილია ლათინური აღფაბეტის ასო-ბგერა C შედეგი ექვსი სხვადასხვა ბგერის აღსანიშნავად გამოიყენება: კ, ც, ჩ, ს, ქ, და წ. ამ ბგერათა მონაცვლეობას საკვლევი სიტყვის მიმართ, ხუთ სხვადასხვა სუფსართავ სახელთა მნიშვნელობასთან მივყავართ! კერკეტი ანუ მაგარი, ცერცეტი, ნერნეტი, ქერქეტი და წერწეტი. არსებით სახელში სიტყვა "ქერქი" თავისი ფუძის როგორც ხმოვანებით, ასევე აზრობრივად, კერკეტთა დაცვით სისტემისადმი მიკუთვნებას ეხმაურება, როგორც ეს სულხან საბა ორბელიანს აქვს განმარტებული, "კერკეტონი-დამის დარაჯი"!

2. ტერმინი "კენიოსი" ანუ "ინიოსი", ანტიკური წყაროებით, ტერმინ "კერკეტის" პარალელურად იკვეთება, ოღონდ უფრო ახლო რადიუსებში კოლხეთის ცენტრიდან. ჩრდილო-დასავლეთ ზღვისპირეთში იგი, დღევანდელი მდ. ბზიფის რეგიონს მოიცავს (ეს ის ადგილია, სადაც შემდგომ მას ახალი სახელი, "აბაზგები" შეცვლის). სამხრეთ-დასავლეთით, კი რისე-გონიოს მონაკვეთშია მითითებული, "კერკეტების" აღმოსავლეთით. ვინაიდან ტერმინი "ინიოსი" ორივე მიმართულებით ვრცელდება, ანალოგიური ლოგიკით, არც ის შეიძლება მიჩნეულ იქნეს ეთნონიმად. ქართული სიტყვიერებით, ამ ტერმინის გამოყენება, აშკარად, კენის, პუნეს ანუ ცხენის მნიშვნელობას უკავშირდება. თუმცა, აქვე მინდა დაეაფიქსირო, რომ ეს ერთადერთი შემთხვევაა, როდესაც ამ ტერმინოლოგიურ სიუხვეში, კოლხ-

ეთის მიმართ სიმეტრიულად ჩაღაგებულ იდენტური სახელებ-ის სპექტრიდან ისტორიკოსები, რატომღაც, მხოლოდ "ჰენიოხს" აღიქვამენ ფუნქციონალურ ტერმინად და მეეტლევებად "ნათ-ლავენ". არადა, იმავე წყაროებს თუ დაუფურებთ, ეს, ე.წ. "მეტლები" თავისი ოცადგილიანი მრგვალი ნავეებით - "კამა-რებით" (!!!) "ექსინოს პონტოს" რისხვას წარმოადგენდნენ და თვით მეკობრეებსაც შიშის ზარს სცემდნენ. ტერმინ "კერკერ-თან" ანალოგიით, ინიოხების საცხოვრისი(ც) ემთხვევა კოლხ-ეთში შემოსასვლელ ზღვისპირა სტრატეგიულ დერეფნებს! ნრდილო-დასავლეთით კი "ჰენიოხები" ერთდროულად ფლობდ-ნენ კავკასის გადმოსასვლელებს. რაც შეეხება მის ეტიმოლო-გიას, იგი, კვლავ, ყოველგვარი ბგერათმონაცვლების გარეშე, იშიფრება მივიწყებული ქართული ლექსიკური ფონდით და შინაარსობრივად თანაბრად უკავშირდება როგორც მცველის ფუნქციას, ასევე ცხენთან ურთიერთობის მომენტს. "ინიოხი" რაინდი. "ენიოხი" ანუ "რაინდი", რომელმან ცხენი კეთილად გაწვართოს ("ლექსიკონი ქართული", სულხან-საბა).

3. "სანიგები" ანუ "სანები", (მისი სრული შესატყვისებია ზანები ან ცანები) ასევე პარალელურად არიან მოხსნიებულნი წყაროებში ორივე მიმართულებით და ტერიტორიულად ან ემთხვევიან ჰენიოხების საცხოვრისებს ან ოდნავ ინაცვლებენ აღმოსავლეთით საკუთრივ კოლხეთისაკენ (ნრდილოეთ რეგიონ-ში მას შემდგომ შეცვლის ახალი სახელი "აფშილები"). ზანი რომ კოლხის სრული სინონიმია, ამის მტკიცება, ვფიქრობ, აღარ დამჭირდება. იგი ერთადერთი ეთნონიმია კოლხეთის მიმართ სიმეტრიულად გავრცელებულ სახელთა მთელ სპექტრ-ში. დასაფიქსირებელია მხოლოდ ის ფაქტი, რომ "სანი" ეს კოლხური აღმინისტრაციული დამორჩილებიდან თავისუფალი, პერიფერიული, იგივე კოლხის აღმნიშვნელი ტერმინია, თავ-დაცვითი სისტემის პირველადი შრის. ყველაზე გარე ნაწილის ანუ ქერქის სახელი კი არის "კერკერტი"!

4. ტერმინი "ქორაკები" წარმოადგენს სამმაგ ქართულ გასაღებს "აფხაზოლოგიის ტერმინოლოგიური ლაბირინთისა". ტერმინ "ინიოხების" მსგავსად, მის თანადროულადა და, ყოველთვის პარალელურად, იგი იკვეთება როგორც ნრდილო-დასავლეთ, ასევე, სამხრეთ-დასავლეთ მიმართულებით, საიდ-ანაც აშკარაა მისი სინონიმური, აზრობრივი ერთობა "ჰენიოხ-თან". აღსანიშნავია, რომ საგიორგიანოს სამხრეთის ზღუდის,

მესხეთის ანუ კარის მთების სახელი, პლინიუსის მიხედვით, არის: "*ountes Henochii aut Coraxici*"- კენიოხის ანუ ქორაკის მთები! როგორც ხედავთ, "ინიოხის" მნიშვნელობა იდენტურია "ქორაკთან", დროში თანადროულია და გამოყენებულია პარალელურად! ამას გარდა, "ქორაკის" მნიშვნელობა ადვილად ინმარტება ქართული სიტყვიერებით, როგორც "ა[ფშ]არა" (საბა), რაც, როგორც ცნობილია, აუღვირო ლაგამს ნიშნავს და "კენიოხის" მსგავსად იგივე ცხენოსნობის ატრიბუტს უკავშირდება! და ბოლოს, ჩვენს წინა სამეცნიერო ტერმინთა ძველი კომპლექტიდან, "ფას-ბას" ახალ ბგერათქომპლექსზე მოდიანად გადასვლის ლოგიკური, ხმოვან-ასრობრივი საწყისი!

კოლხეთის მიმართ სიმეტრიულად გაერკველებულ სახელთა ამ ქართულმა "ლინგვისტურმა გეოგრაფიამ" მხოლოდ ერთ ლოგიკურ დასკვნამდე შეიძლება მიგვიყვანოს, რომ "ქორაკისი", ნრდილო-დასავლეთ მიმართულებით, ფაქტიურად, იგივე სვანი "ინიოხია", ხოლო, თვით "ინიოხი" კი ზანთა ანუ თავისუფალ კოლხთა განსაკუთრებული კონტინგენცია, სამთო სასახლერო პირობებს მორგებული გასამხედროებული დასახლებები, ცხოვრების საკუთარი დამოუკიდებელი წესით.

ასეთია ამ ისტორიული ტერმინოლოგიური ლაბირინთიდან გამოსასვლელი კონცეფციის ასრი.

ძველი კოლხეთის შაეისღვისპირეთის განსახლებაში, ა.წ. II საუკუნიდან მოყოლებული, თანდათან მოდიანად იცვლება ადგილობრივ ადმინისტრაციულ ერთეულთა და მოსახლეთა სახელდებების სურათი. უპირველეს ყოვლისა ეს შეეხება თვით კოლხებს. მის ადგილს იკავებს ტერმინი "ლაზი". ირღვევა მასთან მიმდებარე ხალხთა სახელების სიმეტრიულობის პრინციპი. საერთოდ აღარ ჩანან "კერკეტები". დღევანდელი ტუაფსუდან აღმოსავლეთისაკენ მოიწევენ ჯიქები. "კენიოხების" საცხოვრისში გამოიყენება ტერმინი "აბასგი". სანიგების ნრდილო ადგილსამყოფელზე იყენებენ ტერმინ "აფსილს" (აფშილი). დაღის ხეობის მოსახლეთ "მისიმიანელები" ერქმევა და ა.შ.

საქმე ის არის, რომ ამ ახალ ტერმინოლოგიურ გარემოცვას არაერთი პრინციპული სიახლე არ შემოაქვს და ამან არ უნდა დაგვაბნიოს. დაბეჯითებით უნდა ითქვას, რომ ენობრივი ფონეტიკური საწყისები ასეთი სახელცვლელისათვის, როგორც შემდგომ დაერწმუნდებით, ყოველთვის არსებობდა პარალე-

ლურად და აზრობრივად იგივე დანიშნულებას ემსახურებოდა სასახლდურო ტერმინოლოგიურ ფუნქციას, უფრო მეტიც, თუ წინა, შეიძლება ითქვას, სასახლდურო სახელთა კომპლექტი, რომელიც ძვ. წელთაღრიცხვის ეპოქას მოიცავდა, მხოლოდ შაეიზღვისპირეთს ეხებოდა. ეს უკანასკნელი კი მთელი საგეორგიანოს სტრატეგიულ-ფონეტიკურ გეოგრაფიის რუკას გამოსახავს მის მთელ პერიმეტრზე!

ტერმინთა კომპლექტების ერთდროულად გამოყენების თვალნათლივ მაგალითს წარმოადგენს ციხე-ქალაქი აფსაროსი, იგივე აფსარუნტი (დღევანდელი გონიო), რომელიც ერთსახელა მდინარე აფსარის (ჭოროხი) სღვის შესართავთან ახლოს მდებარეობდა. მისი მარცხენა შენაკადის სახელი კი აკამფსისი იყო. იგი "ინოხების" განსახლების ბოლო წერტილია, სღვასა და ჭანეთის მთებს შორის უეწროეს ადგილზე იმყოფება და წარმოადგენს სამხრეთ სღვისპირეთიდან საკუთრივ კოლხეთში შემოსასვლელ კარს. ამ დერეფანს აბსარის გასასვლელი ერქვა.

ეს რეგიონალური ტერმინოლოგიური თაზისი იქცა აფხაზოლოგიის სამეცნიერო ისტორიოგრაფიისა და ლინგვისტიკის გამოუვალ ნიხად. კოლხეთის შაეიზღვისპირეთის, აუხსნელი ტერმინებით ისედაც გადატვირთულ ზონაში, ნანს კიდევ უფრო "უცხო" სიტყვები, რომელთა ფუძეებში აშკარად არის გამოკეტილი "ფას-ბას-ბაზ-ფაზ" ბგერათკომპლექსები, რომელთაც, თითქოს, არავითარი კავშირი არ უნდა გააჩნდეთ ადგილობრივ ენობრივ სამყაროსთან და იწყება საქართველოს ისტორიის საწეისების რეეზია ლინგვისტურ-ფონეტიკურ დონეზე. ქართული ისტორიული აზრი გაიყო ორ ნაწილად, რომელთა შორის შეუთანხმებლობა დღემდე გრძელდება.

ისტორიკოსთა პირველი თაობის შეცდომები

ქართველი ისტორიკოსების პირველი თაობა (ივ. ჯავახიშვილი, ს. ჯანაშია, ნ. ბერძენიშვილი, ა. ნიქობაძე, ქ. ლომთათიძე, გ. მელიქიშვილი, ზ. ანნაბაძე და მათი მიმდევარნი, მ. იმაძე, ნ. ლომოური და სხ.) მივიდა დასკვნამდე, რომ: "არსებობს სერიოზული საფუძველი ვივარაუდოთ, რომ დასავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე ქართველურ ტომებს წინ უსწრებდნენ აფხაზურ-ადიღური ტომები" (არნოლდ ნიქობაძე. "იბერიულ კავკასიური ენათმეცნიერება", 1948 წ. II, გვ. 265).

უფრო მეტიც, ამ პრინციპულ შეცდომაზე დაყრდნობით, ქართველმა მეცნიერებმა უცხო სამყაროში დაიწყეს პოზიციის დამადასტურებელი და გამამაგრებელი ფაქტების ძებნა და "აღმოაჩინეს" კიდევ:

ა. "როგორც ცნობილია, ადიდური მოსახლეობის ოდითგანვე არსებობას საქართველოს მიწა-წყალზე ვარაუდობდა ივ. ჯაფარიძე. ამ მოსაზრების გამოთქმისას მკვლევარი ურადრებას ამახვილებდა იმ გეოგრაფიულ სახელებზე, რომელთა მეორე ნაწილსაც ფს, ფშ ელემენტი შეადგენს. ივ. ჯაფარიძის დაკვირვებით, ყველა შემოთმთქმანილი სახელები იმით არის საყურადღებო, რომ ამ მდინარის სახელებში ფს და ფშ ნაწილებს აფხაზურად ვერაერთარი განმარტება ვერ ეძებნება (!) სამაგიეროდ კი ფსე ნერქესულად წყალს ნიშნავს, ფსუხუო კი მდინარეს. თუმცა ფშ კომპლექსი თანამედროვე ნერქესულს წყლის სახელად რომ აქონია (!) ეს იქიდანაც (კანს, რომ ქვიშას, ღამს ნერქესულად ახლაც ფშახუა და ყაბარდოულად ფშახო ეწოდება" (მ. ინაძე. "ძველი აფხაზეთის ეთნო-პოლიტიკური ისტორიის საკითხები". "მაცნე", 1992, II).

ბ. "აღებულ ხანაში (ძვ.წ. II ს.) ნერქესული ეთნიკური ბინადრობა შეიძლება ვივარაუდოთ არა მხოლოდ სანაპიროს ნრდილო-დასავლეთით მდებარე სექტორში, არამედ მის სამხრეთ რეგიონებში, სადაც აგრეთვე (?) მეგრულ-ჭანური ტომები სახლობდნენ. ამ თვალსაზრისით, ურადრებას იქცევს ს. ჯანაშიას მიერ ნერქესულ ტოპონიმებად მიჩნეული "ყვა" ნაწილაკიანი სახელები, რომლებიც მკვლევარის დაკვირვებით თავმოყრილი აღმოჩნდა გურია-აჭარის ტერიტორიაზე. ამგვარი სტრუქტურული სახელებია აგიდაყვა, ბერეყვა, მდინარე და სოფელი აჭყვა (აქ, ჩემის აზრით, მეცნიერებს მხედველობიდან გამორნათ მალთა[ყვა], [ყვა]რელი და ა.შ. - გ.ე.). იმავე აღნაგობის სახელწოდებებია, მხოლოდ გართულებული (!) ქართული ადგილის "თა" სუფიქსით: ჯურეყეთი, ბობოყეთი, მურეყეთი და სხვა" (მ. ინაძის იგივე ნაშრომი, სადაც ავტორი იქვე აღნიშნავს, რომ "წერილობით ცნობებში ამგვარი ტოპონიმები დადასტურებული არ არის" (!).

ამ პოზიციებზე დაფუძნებული, აფხაზეთის საქართველოს მიმართ სურშექცევის თანმიმდევრული იდეოლოგია, რომელმაც სეპარატიზმთან წყენი საკუთარი ხელით მიგვიყვანა. ამ პოზიციის გამოყენებით ხდებოდა და ხდება მისი მხარდაჭერა

ი. ეორონოვის, ა. ეორონოვის, ტურნიანინოვის, პიუტის თუ სხვათა მხრიდან.

მიუყვანილი მეცნიერული დასკვნების გამომსეურების შემდეგ, შეკითხვა ახლა მკითხველთან მეზადება: რას ვერნით არძინბას?

ინგოროყვას პოზიცოის გავგებრობა

ქართველ ისტორიკოსთა შემდგომი თაობა, პავლე ინგოროყვას შრომებზე დაყრდნობით (ა. ონიანი, ეპისკოპოსი ანანია, ბ. თაეაძე, აკ. მათიაშვილი, რ. ნხეიძე, თ. მიბზუანი, ბ. ჭყონია, დ. გოგოლაძე და სხვა), აფხაზეთის ისტორიული, კულტურული, ტოპონიმური და რელიგიური მონაცემების საფუძველზე დაპირისპირებულია ისტორიკოსების ძველ ბანაკთან. მათი პოზიცია, მიუხედავად იმისა, რომ ცალკე საკმოდ დამაჯერებლად გამოიყურება, მოკლებულია ძველი სკოლის მიერ ძირითად არგუმენტებად ნათვლილ მონაცემების საკუთარი პოზიციიდან არამც თუ ახსნას ან მის განეიტრალებას, არამედ ამის ცდასაც კი. მათი მტკიცებულობების მიმართულებას ერთი საერთო დედააზრისაკენ მიუყავართ: "ძველი" აფხაზი არის მოსხი, ხოლო აფსუად წოდებულნი არიან აფხაზეთში ნრდილოეთიდან XVII საუკუნეში გადმოსულნი. აფხაზი არ უდრის აფსარს (აფსუას)! ედგები რა, "აფსუათა პოზიციაზე", ლოგიკურად მეზადება კითხვა ახალი თაობის ისტორიკოსებთან: რა ეუყოთ "ფს"- "ბს" ბგერათკომპლექსიდან აღმოადმოცენებულ შავიზღვისპირეთის უძველეს ტერმინოლოგიურ ოაზისებს? რა ეუყოთ "ქართლის ცხოვრებაში" ნათქვამ ფრაზას: "ბედსა და სევსა ზედა ღაშასა, რომელი განმანათლებლად სოფლისა იტარგმნა აფსართა ენითა", თამარ მეფის ეაჟის დაბადებას მიძღვნილ [ლაშქრობას ქართული მხედრონისას? რა ეუყოთ კოლხეთის უფლისწულის, მედეას ძმის სახელს, აფსირტეს, ბერძნები ხომ ციხე-ქალაქ აფსაროსის სახელდებას მასთან ეაკშირში ვარაუდობენ? სად გადაემალთ ტრაქეზუნტთან მითითებული, ინგოროყვას მიერაც "ნერქესად" აღიარებული "კერკეტები"? ეს "ისტორიულ-ალთრუისტული" მომენტი ხომ ბოლომდე აუფასურებს მისიეე ფუნდამენტალურ კვლევებს აფხაზეთის ტოპონიმიკაში? და ბოლოს, თუ ბგერათკომპლექსების დონეზედა დარნა "ბედი ქართლისა" გადასაწევეტი, რა ეუყოთ მითოლოგიურ ფაზისს ანუ ფასისს??

როგორც ხედავთ, ისტორიული ტერმინოლოგიურ-ფონეტიკური დაბირინთის წრე ბოლომდეა შეკრული. მეცნიერების ორივე მიმართულება, სხვადასხვა გზით, ამტკიცებს აფხართა მიმართ განკერძოებულობას! თავად აფხარნი ("აფხაზნი") არ სთვლიან თავს ადიღელებად და წყენსავით უწოდებენ მათ "აედიღუ"-ს ან "აზიხუ"-ს (!!). არსებობს კი აქედან გამოსავალი?

არსებობს, თუ კიდევ ერთხელ ვენდობით ქართული სიტყვიერების ისტორიულ მახსოვრობას, მის ბგერათსიმბოლოკის განსაკუთრებულ სიმყარეს და მის ბა'ხა'ხე შევეცდებით, წყენთვის საინტერესო, "ფას-ბას" ფუძეების მნიშვნელობების ახრობრივ გაშიფრვასაც.

საიდან დაეთვალათ ქართული სიტყვიერების
მახსოვრობა?

მოდით, საკუთარი ენის მახსოვრობის სიღრმეშიც შევიხედოთ.

ხმელთაშუა ზღვისა და შავი ზღვის დამაკავშირებელ სრუტეების სამხედრო კონტროლს უპირატესი სტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭებოდა ჯერ კიდევ ისტორიული ძველი მსოფლიოს მოწყობის დროსაც, ვინაიდან შავ ზღვაზე ანუ "ზღვათა დედაზე", როგორადაც მას ბერძენი თვლიდნენ, გაბატონება ნიშნავდა უმნიშვნელოვანესი საწყლო სავაჭრო გზების ფლობას.

როგორც ცნობილია, ელინური სამყაროს მიერ შავი ზღვის სანაპიროთა კოლონიზაციის დაწყებას აკუთვნებენ ძვ. წ. VIII საუკუნეს. მანამდე კი ელინების პრაქტიკულ საზრუნავს წარმოადგენდა ეგეოსის ზღვის არქიპელაგის ათვისება, პელაგზური კულტურის ნაშთებისაგან და მის მახსოვრობიდან გაწმენდა, ფეხის მოკიდება წინა აზიის ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე, რომელიც პელაზგთა მატერიკული საყრდენი იყო. ამ მიმართულებით არგონავტების ლაშქრობა მხოლოდ წარმატებით სადაზღვევრო სამხედრო გამოხდომად შეიძლება ჩაითვალოს. მას უნდა მოჰყოლოდა ხანგრძლივი სტრატეგიული კომპანია შავი ზღვისაკენ გზის საბოლოოდ გასახსნელებად, რომლის ფაქტიურ მფლობელებად, მაშინ, კაბადოკიის პელაზგური ტომები გვევლინებოდნენ. ამიტომაც ეწოდებოდა მას "კონტოს ზღვა". აღმოსავლეთის მიმართულებით მომძლავრებული ბერძნული ექსპანსიის გზაზე გადაულახავ ზღუდედ იყო აღმართული დასაღუპად განწირული ქალაქი ტროა, პელაზგთა უკანასკნე-

ლი ბასტიონი. იგი მდებარეობდა წინა აზიის უაღრესად სტრატეგულ პუნქტში, ბოსფორის სრუტეში სამხრეთიდან შესასვლელთან (!). ტროას ტრაგედიის პომპროსისეული წარმოდგენა, როგორც მშვენიერი ელენეს მიზეზით ატეხილი ომისა, რეალობის წარმოდგენის ისეთივე გულუბრყვილო სცენარია, როგორც იაზონის ფანტასტიკური ბატალიები კოლხიდისაკენ მიმავალ საწყლო გზაზე. ყოველივე ეს ზემოთაღონებით გაიაზრა პენრიხ შლიმანმა და მიწასთან გასწორებული ტროას ნაშთები აღმოაჩინა. ტროა, როგორც ქალაქი, აღიგაჟა, რადგან, იმ დროიდან მოყოლებული ხმელთაშუა და შავი ზღვების დამაკავშირებელი გასასვლელის კონტროლი უკვე ჩრდილოეთის მხრიდან, დარდანელიდან უნდა განხორციელებულიყო!

"ეექსინოს პონტო" - ასე გადაარქვეს ელინებმა ზღვას სახელი, რაც ნიშნავს სტუმართმოყვარე პონტოს, რომელსაც მანამდე "აქსინოს პონტოდ" - არასტუმართმოყვარედ სთვლიდნენ. და დაიწყო შავი ზღვისპირეთის ელინიზაციის ხანგრძლივი პროცესი.

ამ მოვლენებთან დაკავშირებით, თუ შლიმანმა მითოლოგია ისტორიად გეიქცია, ქართულმა ენამ იმ ეპოქის, მოვლენებისა და მათდამი განწყობის თანადროული, სამახსოვრო ერთი პატარა ფრაგმენტი შემოგვინახა. ეს არის ნეენთვის, ახლა ასე უცხო, და განყენებულად სახმარი სიტყვა - ატროუბა! ანუ, აზრობრივად, როგორც დასაღუჟად განწირულის, ბედისწერული გარდაუქვლობით მოსიღის ქმედება.

ყოველმა გიორგიანმა და არაგიორგიანმა იცის, რომ ტოპონიმი "ფაზისი" მდინარე რიონის სახელი იყო ოდესღაც. იქვე, ზღვის შესართავთან მდებარეობდა ქალაქი ფაზისიც. რიონის ხეობის მოსახლეებს კი ფასიანელებს უწოდებდნენ. გიორგიანთა უმრავლესობამ არ იცის, რომ იმავე სახელით, სხვადასხვა დროს, წყაროებში მოხსენებულია მდინარე ჭოროხიც და, ასევე, მდ. არაქსის მარცხენა შენაკადი (სავარაუდოა "კარის წყალი", ვინაიდან მასზე მდებარეობს კარი ანუ დღევანდელი ეარსი, რომელიც წარმოადგენს მესხეთის მთებიდან საქართველოში შემოსასვლელ უღელტეხილ "საქართუთანზე" მოხვედრის ერთადერთ წერტილს). როგორ შეიძლება აიხსნას ის ფაქტი, რომ სხვადასხვა მდინარეთ, სხვადასხვა დროს, ერქვათ ერთი და იგივე სახელი? ამ ფაქტიდან ერთადერთი ლოგიკური დასკვნა შეიძლება გაკეთდეს: ტერმინი "ფაზისი", აზრობრივად, არ უნდა

ჩაითვალოს ნეკულებრივ სამდინარო ჰიდრონიმად! სხვა რა დატვირთვა შეიძლება კიდევ ჰქონდეს მას?

ელნიური მასალები იძლევიან ამის გარკვევის საშუალებას:

1. ფლავიუს არიანე თავის "პერიპლუსში", აღწერს რა "შაეიზღვისპირეთს, გაკერით ეხება მდინარე ტანაისს (ქერნის სრუტე), როგორც ევროპისა და აზიის უკვე მაშინდელ გამყოფს, იქვე ვერ ეთანხმება ამ ფაქტს და დასადასტურებლად მოაყავს ესქილეს "განთავისუფლებული პრომეთე", სადაც პრომეთეს სანახავად მისული ტიტანები ამბობენ თუ რა დიდი ქვეყანა გაიარეს, "სადაც ორმაგი საზღვარია ევროპისა და აზიის მიწისა, დიდი ფაზისი".

"ფაზისს" აქ რომ საზღვრის მნიშვნელობა აქვს, ფაქტია, მაგრამ რატომ არის ის ორმაგი საზღვარი? ვფიქრობ იმიტომ, რომ რიონის სათავე გეოგრაფიულად წარმოადგენს კავკასის ქედის სუსტად შუაზე გამყოფ წერტილს. ამ წერტილს ჰქვია "ფაზისის მთა" ანუ გამყოფი მთა.

2. მდინარის სახელისა და საზღვრის შემთხვევით დამთხვევას რომ არ აქვს აქ ადგილი ამას თუთ გეორგაფი სტრაბონიც გვიდასტურებს: "ეინაიდან დიოსკურიადა მდებარეობს ისეთ ყურეში და მთელი ზღვის ყველაზე აღმოსავლეთი პუნქტი უკაეია, მას ვექსინის კუთხე ეწოდება და ცურვის ზღვარი. ანდაზური გამოთქმა "ფაზისზე სად გემთა ბოლო რბენაა" უნდა გაეიგოთ ისე, რომ იამბიკური ლექსის შემდგენელი, აქ მდინარეს და მასთან ერთსახელა ქალაქს კი არ გულისხმობს, არამედ კოლხეთის ნაწილს..." სტრაბონის ამ პირდაპირ განმარტებაში აშკარად ჩანს ტერმინ "ფაზისის" უკიდურეს მიჯნად ანუ ზღვრის აღმნიშვნელ ტერმინად გამოყენების შემთხვევა გამდინარე წყლები და ქედები ყველაზე მოსახერხებელი გეოგრაფიული ნიშნულებია ტერიტორიალური დაყოფისათვის, იმიტომ, ტერმინმა "ფაზისი" აქ, გარკვეული დროით, შეიძინა საწყლო-სამდინარო გამმიჯნავის ანუ საზღვრის დატვირთვა!

ბუნებრივია ჩნდება კითხვა, ბერძნული გავლენით არის ეს ბგერათკომპლექსი ზღვრის გაგებით შემოსული ტოპონიმ-ჰიდრონიმებში, ქართულ საწყისზეა აღმოცენებული თუ მართლად მხოლოდ ადიღურ "ფსი"-წყალს უკავშირდება, როგორც ამას ვარაუდობენ სენი მუცნიერები?

მთავიძით ქართულ სიტყვიერებაში "ფას" ბგერათკომპლექსთან დაკავშირებულ სიტყვათა სიმრავლე და განესაზღვროთ მისი აზრობრივი კატეგორია:

ა. "ფასი-სახლაური" (სულხან-საბა) ანუ ღირებულების
"ხდურული ოდენობა.

ბ. "აფსკი" - სითხობრივ და გაზობრივ მდგომარეობათა შორის
"ხდვარი.

გ. "ფსკერი" - სითხობრივ და მეარ მდგომარეობათა შორის
"ხდვარი.

დ. "ფასკუნჯი" - ქართული ზღაპრების ქვესკნელთა გიგან-
ტი ფროთოსანი, გმირთა მცველი. თუ უნჯი ქართულად არის
განძი, საუნჯე, მაშინ ფასკუნჯის მნიშვნელობა არის განძის
მცველი.

ე. "ფასკი" საწყისი, ძირი.

ვფიქრობ, ეჭვგარეშე ღებბა "ფას"-ბას" ფუძეფორმანთა
"ზოგადქართული აზრობრივი მნიშვნელობა სასახლერო ინტერ-
პრეტაციით. აქედან კი, უაღრესად ღირებულები, გამოუვლენ
კანონზომიერებათა გახსნის შესაძლებლობები იქმნება. მათი
სიმრავლე და ლოგიკურობა კი ყოველნაირად გამოორიცხავს
შემთხვევითობას. უპირველესი ის არის, რომ სასახლერო ფენო-
მენტან შავიზღვისპირეთის ზონიდან ინაცვლებს ისტორიული
საგიორგიანოს მოელ პერიმეტრზე! იგი აგრეთვე შესამნევი
ხდება სტრატეგიულად მნიშვნელოვან გეოგრაფიულ გასასუ-
ლელებში თუ უღელტეხილებთან, არა მარტო "კავკასოს" მო-
ქმედების არეალში, არამედ საგიორგიანოს სხვა მნიშვნელო-
ვან შიგა წერტილებშიც. შესაბამისად, საშუალება მოგვევა
ახალი კუთხით შევხედოთ ამ ბგერათკომპლექსის მატარებელ
სახელების მნიშვნელობებს. გასაგები ხდება სხვადასხვა მდინ-
არეთა ერთი და იგივე სახელით აღნიშვნის პრინციპებიც, რასაც,
როგორც ქვემოთ დაერწმუნდებით, ადგილი აქონდა არა მარ-
ტო დასაყლეთ საქართველოში და არა მარტო "ფაზისის"-ს
შემთხვევაში.

1. დავიწყეთ იქიდან, რომ შავიზღვისპირეთის "აფსაროსის"
ღიამეტრალურად საწინააღმდეგო გურგანის (კასპიის) "ხღვი-
სპირეთში თავს იხენს მისი აბსოლუტური მნიშვნელობით შე-
ნარუნებული შესატყვისი ტოპონიმი "აფშერონი", "კავკასოს"
სისტემის უკიდურესი აღმოსაყლეთი საყრდენი! ამ ტოპონიმთან
უშუალო კავშირში სრულიად კარგავს აზრს, ელინ ისტორი-
კოსების მიერ გაზიარებული ვარაუდი ციხე-ქალაქ "აფსარო-
სის" დაარსებისა მითოლოგიურ უფლისწულ აფსირტეს
სიკვდილთან ურთიერთკავშირში. პირიქით, თუ "აფსაროსი"

სახალღერო საგარნიზონო საყრდენია მდ. აფხარის შესართავთან, ხოლო აბსარნი მის უშუალო კონტინგენტს შეადგენენ და იცავენ "აბსარის გასახვლულს" პონტოსა და კოლხეთის სამეფოებს შორის, მაშინ კოლხი უფლისწული თავისი მდგომარეობით, მოვალეობით და ტრადიციით, ქვეყნის სახალღერო სამსახურის უფროსია ანუ "აფსირტია", (აკი, დაიდუპა კიდევ სახალღერთან მოვალეობის აღსრულებისას და იქვე დასაყლაკდა!) ისევე, როგორც აიეტი აიას მმართველს უნდა ნიშნავდეს. აფსირტე, რომ აიეტ მეფის ვაჟის სახელი არ იყო და ის მხოლოდ თანამდებობას ანუ აფხართა სპარსალარს აღნიშნავდა, დასტურდება არგონავტების მითების ერთ-ერთი ვერსიით: "აიეტმა შეირთო იგი (ჰეკატა) და ჰყავდა მისგან ორი ქალიშვილი - ცირცქა და მედეა და ერთი ვაჟი, სახელით ჰკალეა" - გადმოსცემს დიოდორი (*Латышев. Известия древних писателей*. IV, 45). სახელთა ერთნაირი სუფიქსირება "ეა" აძლიერებს ასეთში რწმუნებას.

II. კასპიის ზღვისპირეთში, მდ. თერგის (არაგვი) მიმდებარე გაღმა რეგიონში (თანამედროვე ეიზლარია!) მითითებულია "ABZOA"-თა დასახელება! (იხ. რუკა გარეკანზე.)

III. თუ წამოვეყვებით კავკასს აღმოსავლეთიდან და შემოვალთ "მეშვიდე ძმის, ლეკანის წილხევედრილში", მდ. "ავარიის ყოისუს" ზედა წელში, კავკასის უკიდურეს მისადგომებთან, შემორჩენილია ნაცნობი ხმოვანების ტოპონიმი "ბეშთა" (ბასთა), ტიპიური ქართული მიკუთვნებითი სუფიქსით "თა"...

IV. მთიანი თუშეთის ისტორიული მოსახლეობის მეცნიერულად ბუნდოვან საკითხს შეადგენენ წოვა თუშები, რომელთა თვითსახელია "ბაკბები" (!) ანუ ბასბები. როგორც ცნობილია, ისინი პირიქითა აღაზნების აუზის მკვიდრნი იყვნენ და ქართულ ენასთან პარალელურად სარგებლობენ "ბასბური" ენით, რომელიც მეტისმეტად ახლო დგას ინგუშურის ერთ-ერთ დიალექტთან, ღლიღურთან. მათი მივიწყებული ისტორია, ნემის აზრით, ტიპიური შემორჩენილი შემთხვევაა "კავკასოს" თავდაცვითი სისტემისა. მათი შემთხვევითი გადარჩენა კი დაკავშირებულია კავკასიის ომში, ტრაქტატის მიხედვით, რუსეთის მხარის დაკავებასთან. ისინი, 1830 წელს აიყარნენ ისტორიული საცხოვრისიდან და წამოსახლდნენ (დაბრუნდნენ!) კახეთს მდ. სტორის მიდამოებში. აღმოსავლეთ საქართველოს ზოგიერთ ტოპონიმთა ეტიმოლოგია "ვაინახურ ენას" რომ ექვემდებარება

სწორედ ბასბების არსებობის ფაქტით უნდა აიხსნას, მათი ისტორიული მნიშვნელობით, და არა ხალხთა გადასახლების ახალი თეორიების შეთხზვით! აქ სრული ანალოგიაა დას. საქართველოს შემთხვევასთან დღესაც აუხსნელ ანაქრონიზმად მიანინათ მეცნიერებს მაგალითად, გურიის რეგონში ტოპონიმ "ღვებზუს" არსებობა და კელაფ, და მერამდენედ, ადიღურ მომენტს უკავშირებენ, მაშინ როდესაც იგი მარტივად შეიძლება აიხსნას ქართულ ენაში სასახლერო მნიშვნელობის ბგერათკომპლექსების არსებობით! "სემო იმერეთსა და რაჭას შორის, სანხერეონის მონაკვეთის უმნიშვნელო ხამთო გადასახველელის მისადგომებთან არსებობს ტოპონიმი ფასქნარა"! როგორ აეხსნათ იგი? პრეისტორიულ ადიღთა ნაკვალევად ნავთვალთ ეს თუ შემთხვევითობას მივაწეროთ ასეთი ზუსტი გეოგრაფიულ-ასრობრივი და ბგერითი თანმხვევა?

V. "ფს-ფშ ბგერათკომპლექსს საერთო რომ არ აქვს პიდრონიმთან, "კაეკასის" სამი მწერეალის სახელითაც დასტურდება: {ფას}ის მთა, [ფშ]ში და ამე[ფს]თა.

VI. სვანეთის კაეკასის პირიქით, ყაბარდო-ბალყარეთში შემორჩენილია ისტორიული რეგიონალური ტოპონიმი ბასიანი (მესხეთის მთების პირიქითა ცნობილი ბასიანის სრული ანალოგიით და გეოგრაფიულად სიმეტრიულად) ანუ ბასთა საცხოვრისი. ეთნოგრაფიული მონაცემებით, ამ რეგიონში დაფიქსირებულია მოსახლეობის ნაწილი, რომელთაც აქვთ მახსოვრობა სვანური წარმომავლობისა გეართა ფუძეების სრული მსგავსებით სვანურთან, ოღონდ რუსულ "ოვის" სუფიქსებით. რასაკვირველია, ისინი უნდა წამოადგენდნენ "კაეკასოს" თავდაცვითი სისტემის ნაშთებს. მიმანიშნებელია ის ფაქტიც, რომ ყარაჩაელები და ბალყარელები ქართველებს დღესაც "ებზე"-თ, ხოლო სვანებს "ტაუებზე"-ს სახელით ანუ მთიელ ქართველად მოიხსენიებენ. (იხ. *Волкова, "Этнонимы и племенные названия Северного Кавказа"* 1973. გვ. 178). ეს ცნობა მეტად მრავლისმთქმელია. ისიც, ბასბების ანალოგიით, მეტყველებს ბასიანელი სვანების აბაზობის ინსტიტუტისადმი მიკუთვნებაზე. აქვე აღსანიშნავის, რომ სვანური ღვთაების, დაღის, მეომარი შვილის სახელი არის "აფსაასტი"! აშკარად საქმე გვაქვს კაეკასის ხალხთა შორის შემორჩენილ მახსოვრობასთან, სრდილოეთის მხრიდან ქართველების აბაზებად სახელდების შესახებ! არსებობს კი, ასეთის დამადასტურებელი წყაროები?

რუსული ისტორიული წყაროების დასტური

პირიქითა კაკკასიაში მიმდინარე გიორგთანული პროცესები, როგორც ვრწმუნდებით, ვერ ეტეოდა ქართული სამეფო კარის მემკვიდრეთა ყურადღების წყდომის რადიუსში. სამაგიეროდ, წყნზე და ყველაზე უფრო ახლო ამ რეგიონებთან იდგა სლავური ეთნოსი, თავისი ძველი უამთაადმწერლობითი კულტურით, სადაც, პირველივე ნაწარმებიდან მოუღებულნი, ქართველთა ასეთი ტერმინით სახელდება ისეთივე წვეულებრივი მოვლენაა, როგორც, ვთქვათ, ქართველთა მოხსენიება სამხრეთის მიმართულებიდან ივერთა, იბერთა თუ გურჯების სახელით! მეტიც, ერთ-ერთი რუსული ხელნაწერი, "*Русская толковная поля*", რუსებს უნმარტავს, რომ "*Аверы иже суть Обезы*" ანუ ივერიელები ეს იგივე აბაზები არიანო! (*А. Шахматов. "Повесть временных лет и ее источники". Труды ОДРЛ, т. IV, 1940, გვ. 75*). XI ს. რუსული ხელნაწერის, "*Летопись по Ипатьскому списку*"-დან (*СПб, 1871 წ. გვ. 479*) კიდევ ერთ მაგალითს მოვიყვან, სადაც რუსი უამთაადმწერელი ნესტორი (პენსორის ღაერიდან) გვიყვება თუ როგორ გაიქცა ყივნაღთა მთავარი, "*Отрок*"-ი, უღადიმერ მონომახის ღვენას "*в обезы за железные ворота*". ყივნაღთა უფლისწულის ობქსებთან ანუ ქართველებთან გაქცევა რკინის კარის (ღარუბანდი) მიღმა დასტურდება ქართული ქრონიკით: "და ამით თანა უადვილეს იყენენ მოსვლად მახლობლობითა(ცა და უპოვარებითა, და რამეთუ პირველ (მრავაღთა წელსა(ცა მიერ) მოყევანა სანატრელი და ყოვლად განთქმული სიკეთითა გუარანდუხტ ღედოფალი შვილი ყივნაყთა უმთავრესისა ათრაქა შარაღანის ძის... რუსულ წყაროებში საქართველო იწერებოდა როგორც "*Обезы*".

როგორც ირკვევა, "კაკკასოს" თავდაცვით სისტემაში, ტერმინი "აბასა" ქედის მთელ სიგრძეზეა დაფიქსირებული და, ასევე როგორც ტერმინთა წინა კომპლექტის შემთხვევაში, არ წარმოადგენს ეთნონიმს. წრდილო შავიზღვისპირეთში იგი გამოიწინდა პლინიუსისა და არიანეს შორის პერიოდში "აბასგის" ხმოვანებით და თანდათან შექნაცვლა ტერმინი "ინიოხს", ისევე, როგორც ტერმინი "ქორაკი" შეცვალა "მისიმბიანელმა", "აფსილმა", "აფსილმა" და მოგვიანებით აფშარმა, აფსარმა, აფსუამ და ა.შ. ქრონოლოგიურ სიზუსტეს აქ უკვე მნიშვნელობა აღარ აქვს! "ბას-ფას" ფუძეებზე შესაბამის ხმოვანებას იძენდენ გამდინარე წყაღნიც, როგორც გეოგრაფიულად საუკეთესო გამმიჯნაყი ნიშნულები, ვთქვათ მღ. "ბზიფი" ან "ფსირცხა" ანუ აფსართ ციხე,

ისტორიული ანაკოფიის, ამ მიუკაღი სიმაგრის, შემორჩენილი სახელის ნაშთი.

VI. სვანურ ბასიანის დასავლეთ გაგრძელებაზე, მდინარე ეუბანის შემდეგ, იწებოდა აფხაზური თავდაცვითი ზონა, რომელიც მოიცავდა მდინარეთა: ხელენუკების, ლაბებისა, ურუპისა და ბელაიას ხეობების აუზებს, სადაც ძირითადად განსახლებულნი იყვნენ აბაზები, იგივე ფუნქციონალური დანიშნულებით, როგორც ეველგან, საქართველოს სტრატეგიულ გასასვლელებში. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ისინი მეთვალყურეობდნენ "დარინის გზას". ავადხარასთან გადმოსასვლელი უღელტეხილის სახელია "სანჭარა", რაც ნიშნავს სანებში, ჭანებში გასასვლელს. ამ მიდამოებში მრავლად გვხვდება, მეცნიერებისათვის დღემდე გაურკვეველი დანიშნულების, ძველი აფხაზური ე.წ. "აცანგუარები", ალპიურ ზონაში ქვისგან ნაშენი, მცირე კარიანი, დაბალი ნაგებობების კომპლექსები. უინაიდან "გუარა" აფხართა ერთ არის ზღუდე, მთლიანობაში იგი უნდა აღნიშნავდეს სანების ზღუდეს, რაც, რასაკვირველია, სრულ შესაბამისობაშია უღელტეხილის დასახელებასთან და, ერთდროულად, დანიშნულებასთან. ამავე მნიშვნელობისაა მთელ საქართველოში მიმოხეული ანალოგები: აცანა, ცანა, საზანო, ზანავი, ალაზანი და სხვა.

რომელი წარმომავლობის ხალხი იყო დაკავებული აბაზობითა თუ აფხარობით პირიქით თუ პირაქით კავკასზე ნათლად ნანს იგივე რუსული ეთნოგრაფიული და ანთროპოლოგიური მონაცემებით.

ა. *"Многие из них (прежде всего абазины-шкарауа) до сих пор сохранили представление о своей прародине, находящейся около Абхазии или даже в самой Абхазии. Неоднократно в Карачаево-Черкесии приходилось слышать мнение, что шкарауа (უნდა იყოს შხარაუა ანუ მთიელი - გ.ე.) переселенцы из Абхазии"* (Волкова, *iqve. gv. 72*).

ბ. *"Абазинцы, малочисленное племя, в сущности те же абхазцы, которые покинули родину вследствие внутренних раздоров, ссор и кровомщений и перевалившись через Кавказский хребет, поселились среди закубанских черкесов. От коренных Абхазцев они отличались более суровой воинственностью и чистотою нравов"* (Каспари. *"Покоренный Кавказ"*. С-Петербург. 1904, გვ. 126). შემდეგ კას-

პარი წვრილმან დეტალებში აღწერს ადიღელებსა და აბხაზ-აფხარებს შორის განსხვავებულ ნაცმულობას.

გ. *"Антропологические данные, следовательно, как-будто свидетельствуют об исторических связях абхазцев в большей мере с грузинским этническим миром, чем адыгейским. Вхождение абхазцев в состав народов адыгейской языковой семьи осуществлялось, по-видимому, сравнительно позднее и во всяком случае представляет собой вторичное явление в их этнической истории"* (В.Л. Алексеев. *"Происхождение народов Кавказа"*. М., 1947, გვ. 133). ალექსეევი აქ. რასაკვირველია, აფხაზებში აფხუებს გულისხმობს.

დ. უკვლახე საინტერესო ამ მონაცემებს შორის არის აფხართა ენის, ლიტერატურის, ისტორიისა და პოეზიის მამამთავრის, დიმიტრი გულიას შეხედულებები 1925 წლის მისივე წიგნიდან *"История Абхазии"*:

"Повторяем еще раз, что все это дает нам право думать, что гениохи (предки абасгов, абхазов) суть те же колхи. Видеть в гениохов новый особый народ колхов нет смысла... единственный вывод - тот, что в источниках меняется лишь название и старое прозвище гениохов уступает место новому (настоящему) имени абасги, каковое и появляется в дальнейших источниках." (გვ. 52). მართალია, გულია ვერ შიფრავს ტერმინთა ეტიმოლოგიებს, მაგრამ ის საკმაოდ ახლო მდის ზოგად ჭეშმარიტებასთან, რომ ჰენიოხი = აბას-გი = აფსა-რი და = კოლხს!

ენახით, შემორჩა თუ არა ტოპონიმურად "კაეკასოს" სისტემის ანარეკლები პირიქითეთს?

ჟ. *К. Меретуков. "Адыгейский топонимический словарь"*. М. 1990. სტავროპოლის მხარეში: "სონნოს" სვანების ქელი (გვ. 180), "ქურჯიფს" - ქართველის წყალი ან "ქურჯიე" - დიდი ქართველი (გვ. 85), "ქურჯ ნიბ" ქართველთა ველი (გვ. 96), "სონე იმეუ" - სვანების ტყე (გვ. 180), "მერენეთე კუშხახუ" იმერლების საძოვარი" (გვ. 136), "მერეთუევა" - სოფელი მდ. ბელაიაზე და სხვა. თავად კასიმ მერეთუკოვი წარმომავლობით აბაზაა, მერეთუევა ანუ იმერლიშიელი!

ყოველივე ამის გააზრების შემდეგ, ამ საკითხში პოლარიზებულ ქართულ საზოგადოებრივ აზრს მინდა დაეუხეა ასეთი შეკითხვა: პირიქითეთიდან გადმოვიდნენ აბაზები აფხაზეთში თუ პირაქითიდან არიან ჩანერგილნი მდ. ყუბანის აუზში?

მაშ, ვინ შეითხზა "აფხაზურ-ადიღური ტომის ლეგენდა? კავკასიოლოგმა ლინგვისტიკებმა! ქართველი ისტორიკოსები, სამწუხაროდ, მას დღემდე იყენებენ.

VII. "ფას-ბას" ბგერათკომპლექსების გაერ(კვლების) ზოგად სტრატეგიულ გეოგრაფიაში მნიშვნელოვან რეგიონს წარმოადგენს საგიორგიანოს სამხრეთ-დასავლეთი კიდე. მესხეთის მთები. მის გადაღმა, არაქს-ეუფრატის სათავეებიდან ორგანიზებული იყო ცნობილი დაცვითი სისტემა "[ბას]-იანი" ანუ ბასთა სადგომისი. აქ იყო კარნე ქალაქი, ტაოში შემოსასყელელის, "გურჯი ბოლახის" (საქართველოს გზა) საწყისი, რომელსაც იმიერტაოელი "ბასები" აკონტროლებდნენ. თურქულად დღესაც მას "ფასინღერი" ანუ ფასიანთა ველი ეწოდება!

VIII. მესხეთის ქედი აღმოსავლეთით გადადის ე.წ. კარის მთებში, რომლის პირიქით, მდ. არაქსის მარცხენა შენაკად "კარის წყალსუ" განლაგებული იყო ციხე-ქალაქი კარი (ახლანდელი ყარსი), რომელიც აკონტროლებდა ზემო ქართლში გადმოსასყელულ უღელტეხილ "საქართუთანს" ანუ საქართველოს ზღუდეს. "საქართუთანიდან" იხსნება გზა "სუქარის" ანუ ზედა კარის უღელტეხილისაკენ, რომელიც მეორადი ზღუდის ფუნქციას ასრულებდა და მოითხოვდა ცალკე დაცვით სისტემას. "სუქარის" ძირში განთავსებული ა[ბას]თ უბანიც (და არა აბაზ-თუმანი?) ამ მოვალეობას ასრულებდა!

IX. საგიორგიანოს გულში ყველაზე მნიშვნელოვან თავდაცვით როლს ასრულებდა არაგვის ხეობა, მოელ თავის სიგრძესე თავისუფალი გასამხედროებული დასახლებებით, რომელიც ცოცხალ მაგალიტად არის შემორჩენილი "კავკასოს" თავდაცვითი სისტემიდან. აქ, როგორც იცით, ჯვრის უღელტეხილის ძირში შემორჩენილია დასახლება ტოპონიმ [ფას]ანაური ანუ ფასიანთა ხაცხოვრისი. მდ. არაგვის ვიწროების დასაწყისთან მდებარეებს დასახლება [ბა]სალეთი, რაც ასევე ბასთა ადგილსამყოფელსე მიგვითითებს. და ა.შ. მნიშვნელოვანია თავად მდინარე "არაგვის" სახელთან დაკავშირებული მოსაზრებები. უპირველეს ყოვლისა, ეურადლებას იქცევს ამ სახელის გაერ(კვლების) სიმრავლე (ოთხი არაგვი არსებობს, მათ შორის არის თერგიც), რაც, მსგავსად "ფაზისისა", გვაფიქრებინებს, რომ ის არ უნდა იყოს პიდრონიმი და მისი გეოგრაფიული მდებარეობით დაკავშირებულია კვლავ სასაზღვრო ტერმინოლოგიურ მნიშვნელობასთან. ამ საკითხის გარკვევისათვის, აუცილებელია, წინასწარ გავითვალისწინოთ

საქართველოსათვის ისეთი მნიშვნელოვანი და უპირველესი სახელების აზრობრივი მნიშვნელობა, როგორც არის "გიორგი". ერთადერთი, რაც ვიცით მის შესახებ ის არის, რომ ნიშნავს მიწათმოქმედს! (ცნობილია, რომ ქართული სახელი გიორგი არ უკავშირდება წმ. გიორგის სახელს და წარმართული, მთვარის კალენდრის ეპოქის მოსაველიანობის ღვთაების საკულტო რიტუალებში გამოყენებული სახე - თეთრი გიორგია.

ამ ორფუძიანი სახელის პირველი მარცვალი "გეო" თითქოს ბერძნულ საწყისზე მიგვითითებს, მიწაზე, მაგრამ არსებობს კოლხური, მიწასთან დაკავშირებული მიდგომებიც, მაგალითად, მეგრული სმნები გე-დგ, გე-ხე, გე-ფინ, გე-რე, გე-ნოსორ, აღნიშნავენ სხვადასხვა საგნების მიწაზე დგომას. სვანურად კი მიწა არის გი! სახელის ქართულ წარმომავლობაში უფრო ვრწმუნდებით, მისი მეორე ფუძის, "რგი"-ს მიწის ტექნოლოგიასთან უშუალო კავშირის გააზრების შემდეგ. ამაზე მიუთითებს სიტყვები: [რკ]კა, ნე[რკ]ი, მა[რკ]კელა, მა[რკ]ალი, მა[რკ]კეთი, ა[რკ]კეთა, სოფ. [რკ]ალი. მოსაველიანობის სიკეთიდან, სა[რკ]კებლიანობიდან მომდინარეობს კატეგორია სიტყვებისა: [რკ]კება, სა[რკ]ი, მა[რკ]ი, კა[რკ]ი, მო[რკ]კეა, თა[რკ]ი, [რკ]კალი, ქა[რკ]კეა, იგივე სა[რკ]კებელი, [რნ]ენა, სა[რნ]ო, გა[რჯ]ა, მა[რჯ]კენა, მა[რჯ]კე, გამა[რჯ]კება და სხვა. ამ სიტყვათა უარყოფითი მნიშვნელობებიც იგივე ფუძეფორმატზე ვალიბდება: უ[რკ]ი, კა[რკ]კეა, უ[რნ]ი. საქართველოს სახელებიც, "გეორგია", "ჯორჯია", "გურჯისტანი", "გრუსია", ამ საწყისიდან უნდა იყოს აღმოცენებული.

წყენს თემასთან უშუალო კავშირში, იგივე ბგერათკომპლექსი, იმ სიტყვათა კატეგორიაში ფიგურირებს, რომელნიც არასამიწათმოქმედო მიმართებაში არიან მიწის სხვა დანიშნულებით გამოყენებასთან. მაგალითად, როგორც სასახლერო ნიშნულების გატარების, ტერიტორიალური გამიჯვნის განხორციელების თუ შემოსახლერის არსის სიტყვიერად გამოხატულების ერთადერთი საშუალება! მაგალითად, ასეთებია: [რაგ]კა ანუ შეღობვა, მა[რკ]ილი, ნახე[რკ]კეა, ა[რაგ]კეა!

შესაბამისად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ "არაგვად" წოდებულ გამდინარე წყალთა სახელი ისევე არ არის ჰიდრონიმი, როგორც ფასისი. იგი დაკავშირებულია ტერიტორიალურ შემოს[რაგ]კასთან. ჩრდილოეთიდან ქსნის ხეობას ანუ მაღრან დვალეთი-ყელის ტბის გადმოსაველს ახალგორისაკენ იცავს

ლა[რგ]ვისის ციხე. სუსტ ანალოგიასთან გვაქვს საქმე საქართველოს მესამე, მრავალწეაღრქმეულ სახელ "ალაზანთან", მიმართებაშიც (ოთხი ალაზანი არსებობს, ერთი საკუთრივ, ორი პირიქითა და მეოთხედ, ოდესღაც იწოდებოდა მდინარე ევფრატის სათავეები!). ტერმინ "სანის" მნიშვნელობას რომ აღარ შეეკხოთ, "ალა" ქართულად არის "გრძივად აღმართული" (სულხან საბა!). როგორც ხედავთ, სოგად კანონსომიერებასთან გვაქვს საქმე, რომლის მხოლოდ ერთ-ერთი ნაირსახეობაა ჩვენთვის დღეს მნიშვნელოვანი "ფას-ბას" ბგერათკომპლექსი.

ყოველივე ამის მახსოვრობა ქართული წყაროების დუმილის გამო ჩვენ დაკარგული გვაქვს, მაგრამ ის მკაცრი (გამონაკლისების გარეშე) ფონეტიკურ-გეოგრაფიული კანონსომიერება, რომელიც არსებობს "ფას-ბას" სტრატეგიულ ბგერათკომპლექსებთან დაკავშირებით და, ასევე, ქართული სიტყვიერებით სრული აზრობრივ-განმარტებითი შეთანადება მის მნიშვნელობასთან, სრულ უფლებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ:

ბგერათკომპლექსი "ბას-ფას" არის ქართული სიტყვიერებიდან წარმომავალი ფუძეფორმატი, დაკავშირებულია ზღვარის აზრობრივ კატეგორიასთან და გამოიყენებოდა უმნიშვნელოვანეს, გეოგრაფიულად სტრატეგიული დერეფნებისა და უღელტეხილების დამკავ კართა მოსახლეობის აღმნიშვნელი სახელების ფორმირებისას. "კავკასოს" თავდაცვით სისტემაში, ისტორიული საგიორგიანოს მთლიან პერიმეტრზე და, ასევე, შიგა სარეზერვო უღელტეხილთა მისადგომებთან. ამიტომ არ შეიძლება ამ ბგერათკომპლექსით წარმოებული ტერმინების ეთნონიმებთან გაიგივება!

შესაბამისად, "აფსარობა" თუ "აბაზობა" საგიორგიანოს უქველესი სოციალური მოვლენაა და არა ეთნიკური ერთობა. საყოველთაოდ ცნობილი, თვითორგანიზებადი თავდაცვითი სისტემა "კაზაკობა" "კავკასოს" სისტემის ანალოგიით, სლავურ სამყაროში მხოლოდ მე-15 საუკუნეში ფლობდნენ შავ ზღვას, თავიანთ სახელებს არქმევდნენ ყველას და ყველაფერს, ყირიმელი ხანები კი გამუდმებულ თავდასხმებს ანხორციელებდნენ რუსულ სტანიცებზე. მრავალმა არ იცის, რომ: *"Казак" - тюркское слово, означает вольный человек. ("Словарь русского языка". 1983).* ამ მიმართულებით, საინტერესოა მოვიძიოთ, ხომ არ შემორჩა გიორგიანულ სინამდვილესაც თურქულენოვანი ხმოვანების აზრობრივი დატვირთვით? რასაკვირველია, შემორჩა. უპირველესად,

ეს არის შირაქის მკველთა თავისუფალი თემის სახელი "ქიხ-იყი", საკუთარი (ვიხე-სიმაგროთ სიღნაღით, რაც, სიტყვა-სიტყვით, თურქულად თავმესაფარს ნიშნავს! უფრო მნიშვნელოვნად მიმანია აბაზების თურქული სახელწოდება "ალთიქესეკ" (*"Алтыкезек", Кудрявцев, "Сборник материалов по истории Абхазии"* 1921, გვ. 13), ხადაც "ალთი" ანუ ექესი, რაოდენობრივად შეესაბამება აბაზთა ექესთემიან დასახლებას ჩრდილოეთის მდინარეთა ხეობებში. "ქესეკ"-ის მნიშვნელობა თავისთავად ნათელია და ერთხელ კიდევ მიგვითითებს საგიორგიანოს სასაზღვრო დასახლებათა სახელების ისტორიულ მრავალფეროვნებაზე!

ეფიქრობ, მკითხველთათვის თანდათან იკვეთება განსხვავება ტერმინებს "აფხაზსა" და "აფსუას" შორის. საწყისიდანვე არასწორი მიმართულებებია ტერმინ "აბასგიდან" თუ "მოსხიდან" "აფხაზის" ფონეტიკურად მიღების ფორმულები, რომელნიც ახასიათებდა "აფხაზოლოგიის" ორივე ქართულ ფრთას (ჯაე-ახიშვილისას თუ ინგოროსეას) და მიმანია, არა მარტო უსაფუძვლო ლინგვისტურ თამაშებად (ტიპისა, *"как делать из мухи слона"*), არამედ სამეცნიერო მიმდინარეობათა ნიხში მოქცევის მიზეზად!

"აფხაზი" დამოკიდებული ქართული სიტყვაა და ნიშნავს ამ რეგიონის მაცხოვრებელ გიორგიანს. ჩემის აზრით, მისი ეტიმოლოგია ეგრისის სამყაროს ენობრივ სინამდვილიდან უნდა მომდინარეობდეს და მეგრულ "აფხა"-ბეჭს უკავშირდებოდეს. მეგრულად "აფხაზი" არის "აფხაზა".

ტერმინი "აფსუა", რომლის ეტიმოლოგია აქამდე ვარკვეული არ იყო, მოყვანილი გამოკვლევების საფუძველზე არც ეთნონიმია და არც თვითსახელი. იგი მომდინარეობს ქართული ლიტერატურული და ისტორიული ფორმიდან "აფსარი" და წარმოადგენს მის კუთხურ თუ კინობით ფორმას, შთამომავლობითობის აღმნიშვნელ მეგრულ "სქუა"-დან გამომდინარე შეკვეცილი სუფიქსირებით "უა". აფს-(არიშ სქ)-უა ანუ "აფსუა". მათი წარმომავლობა არის მთიელი ზანური, ხოლო ფუნქცია განსაკუთრებული, სასაზღვრო, არსებობის დამოუკიდებელი ცხოვრების წესითა და ტრადიციებით იმ უხსოვრი დროიდან, საიდანაც თვით კოლხეთი მიმდინარეობს! თუ შევეცდებით საერთო ფორმულის გამოყვანას ან რეგიონისათვის, იგი შემდეგნაირად ჩამოყალიბდება: "ყველა აფსარი (აფსუა) არის აფხაზი, მაგრამ ყველა აფხაზი არ არის აფსუა"!

ა) ძნელია უკახუხო შეკითხვას, ნაუხედავთ თუ არა ქართველ მეცნიერ "აფხაზოლოგებს" უფლისწულ ეახუშტის "ქართლის ცხოვრებაში", (ტ. IV, 1973), სადაც 784 გვ-ზე შემდეგი ცნობაა მოყვანილი: "არამედ შემდგომად განდგომისა, დაიპყრეს რა ბერძენთა, მათ უწოდეს აბასა, ხოლო ქართველთა აფხაზეთი". აქედან ხომ ერთმნიშვნელოვნად მიმდინარეობს დასკვნა, რომ ტერმინები "აბასა" და "აბხაზი" აზრობრივად იდენტურია! რასაკვირველია, ლეონ II-ის ქუთაისის ტახტზე ასვლის შემდეგ, რითაც მან ტრიუმფალური ქვაკუთხედი ნადო ქვეყნის გაერთიანებისათვის და საქართველოს ისტორიაში ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენებისკენ გახსნა გზა, ტერმინმა აფხაზეთი (აბაზგია), გარკვეული დროით მოკლი დასაყვლეთ საქართველოს მნიშვნელობა შეიძინა.

ბ) თამარ მეფის დროის ქრონიკა (XII ს.) იუწყება ტახტის ახალდაბადებულ მემკვიდრის სახელის, ლაშას აზრობრივი მნიშვნელობის შესახებ: "რომელი განმანათლებლად სოფლისა ითარგმნა აფსართა ენითა" (ქ.ც. ტომი II, 1956, გვ. 53). ეს ცნობა, რომელიც ქართველ ისტორიკოსებში დაუფარავ კანიკურ შიშს ბადებს, სამეფო კარის წინაშე აფსართა განსაკუთრებულ პრივილეგირებულ მდგომარეობასა თუ სამხედრო დამსახურებაზე მეტყველებს მხოლოდ, რომლის გაერთიანებულ ლაშქრის მარჯვენა ფრთას იხინი წარმოადგენდნენ "ჯიქითურთ".

"აფსართა ენის" საკითხთან კავშირში, თავს მოვალედ ვთვლი სასოგადოებას ვამცნო მნიშვნელოვანი ფაქტი: აფსართა (ანუ აფსუათა) ენაზე ოსები იწოდებიან როგორც "აუაფსი"! თუ იმ გარემოებასაც გაეთვალისწინებთ, რომ "აუა" აფსართა ენით ნიშნავს კაცს, ხოლო ფსი სასაზღვრო სუფიქსია, მაშინ "აუაფსი" აზრობრივად ინმარტება როგორც "კაცი საზღვრისა" (მესაზღვრე!). როგორც ხედავთ, აფსართა ენამ შემოგუინახა და მოგვაგონა ისტორიული ფუნქცია ისტორიული ძურძუკებისა თუ დვალეებისა, რომელთა ენა სპეციალისტთა აზრით გამქრალად ითვლება. მაგრამ ეს ასე არ უნდა იყოს! საქმე ის არის, რომ ნრდილოეთ ოსეთში დღესაც არსებობენ დასახლებანი, რომელთა შორის "დვალურმა ენამ" მონღოლთა შემოსვლიდან დღემდე შემოინახა არსებობა! განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ თავად აღანები, ამ "განსაკუთრებულ ოსებს", რომელნიც მათთვის გაუგებარ ენაზე

საუბრობენ, "დგურებად" მოიხსენებენ ანუ მდგომარეთ! (იხ. სადგური, დგმური და სხვა.)

XVII საუკ. იტალიელი მისიონერის, დონ ქროსტოფორო დე კასტელის ("ცნობები და აღბოში საქართველოს შესახებ", 1977) წინახატები, აფხაზეთში მისი მოღვაწეობის პერიოდში, "აბაზოზის" (აფსაროზის) ინსტიტუტის ფუნქციონირების დოკუმენტალურ ილუსტრირებას წარმოადგენს.

გ) "*Abaza e cerchieso*" ("აბაზები და ნერქეზები") ასე ეწოდება მისი ხელით გაკეთებულ წარწერაში აბაზებისა და ნერქეზების ბრძოლის ბატალურ სცენას! (ნახ. 236. იხ. გარეკანზე)

დ) "*obilis Abaza armatus*" ("მეიარაღებული კეთილშობილი აბაზა"). აქ ფოტოგრაფიული სიხუსტით არის გამოსახული თავად სუენი გამოკვლეების ობიექტი- "აბაზა"! (ნახ. 224.)

"აბაზგები" ხომ ჯერ კიდევ ა.წ. II საუკუნეში არიან ისტორიოგრაფიულად აფხაზეთის მიწებში დადასტურებულნი რომის პროკურატორის, ფლავიუს არიანეს მიერ. ნუ ეცდებით აღმოაჩინოთ რა ეროვნების იყვნენ ისინი!

უფიქრობ, ზემოთ მოყვანილი მაგალითები საკუთარი სინამდვილიდან სრულიად საკმარისია, რომ ერთხელ და სამუდამოდ შეწყდეს "სამეცნიერო" თუ საღონურ-ინტელექტუალური კამათი "აბაზა" და "აფხაზ" ტერმინთა შორის უტოლობის ნიშნის არსებობის თემაზე! იქნებ ახლა მაინც დამშვიდდეთ ქართველებო, ისტორიული ტერმინები აბაზა=აბაზა=აფსარი=აფხაზი ეთნონიმი არ გახლავთ!

ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის უმარტივესი მეცნიერული გასაღები

„უერთოდ არ იხარჯების
წყენის აფხაზის ისარი“
ხალხური

საკითხის დასმა

ხშირად ისმის კითხვა, რა მოხდა აფხაზეთში? მე ვიტყვოდი: დაინგრა ერთიანობის ისტორიული ცნობიერების შენობა. საბოლოოდ ასეთი აზროვნება მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ წამოყალიბდა. რამ გამოიწვია ყოველივე ეს? ზოგადად, მეცნიერებამ, უფრო კონკრეტულად კი, ქართულმა „კავკასიურიბერიულმა“ ლინგვისტიკურმა სკოლამ, რომლის გამოკვლევებს ბოლომდე ენდო ისტორიკოსთა პირველი თაობა და აფხაზურ მისხს (ტომის ტომთაგანი, - საბა) სავიორგიანოსაკენ გზა გადაუკეტა. ასეთი წინააღმდეგობა მაშინ აღმოცენდა, როცა აფხაზური მისხსის ეთნიკური წარმომადგენლობის შესახებ მეცნიერული დაეა ენობ-რივი საწყისებიდან გამომდინარე დაიწყეს. იგი ახლაც გრძელდება და დამთავრების არაერთი პერსპექტივა არ ჩანს. ათწლეულობით მიმდინარეობს ადიღური „წყლის ნაყეა“, ამ სიტყვების პირდაპირი მნიშვნელობით!

საქმე ის არის, რომ აფხაზეთის ტერიტორიაზე ხშირად გეხვდება მდინარეთა სახელები (ჰიდრონიმები), რომელნიც აზრობრივად გაუშიფრავ „ფს-ბზ-ფშ“ ბგერათკომპლექსებს შეიცავენ. მეცნიერებმა საკითხი ასე დააყენეს: ვისი ენის საფუძველზეც მიენიჭებოდა ამ ბგერათკომპლექსებს აზრობრივი მნიშვნელობა, ის ეთნოსი ჩათვლებოდა მეცნიერულად აფხაზეთის აბორიგენად!

როგორც ივ. ჯავახიშვილი-ჯანაშია-ნიქობაეა ამტკიცებდნენ, ადიღურ ენაში მოიპოვება ამ ბგერათკომპლექსების შესატყვისი მნიშვნელობა-ფსი ანუ წყალი! არც ქართულ და არც აფხარულ ენებში, (ეს დაიმახსოვრეთ! - გ.ე.) მათი აზრით, შესატყვისი არ არსებობს! ამრიგად, ეს საზად-სამი კომპლექსი გახდა ძირითადი საფუძველი ქართული მეცნიერების აფხაზოლოგიური აკადემიური მოდელისა: „არსებობს სერიოზული საფუძველი ვივარაუდოთ, რომ წინარეისტორიულ პერიოდში, მთელ დასავლეთ

საქართველოს ტერიტორიაზე, ქართველურ ტომებს წინ უსწრებდნენ ადიღური ტომები“(!).

აი, აქ შეუდგა „მეცნიერული წყალი“, პირდაპირი თუ გადატანითი მნიშვნელობით ქართველ-აფხაზთა ერთიანობის ისტორიულ ცნობიერებას!

მეორე საუკუნის უცხოური წყაროებიდან აფხა-ზეთის ტერიტორიაზე დაფიქსირებულ მცხოვრებთა შორის ჩანან „აბაზგები“ და „აფსილები“. ამ სახელთა ხმოვანება ახლოა დღევანდელ „აფხაზთა“ თვითსახელ „აფსუა“-სთან და „აბაზა“-სთან, რომელთა მაწარმოებელი კომპლექსია „ფს-ბზ“. თუ რა მიმართებაშია მათთან მერვე საუკუნის ქართული ტერმინი „აფხაზი“, აფხაზოლოგიის დღევანდელი მთავარი პრობლემა სწორედ ამაში მდგომარეობს. აფსუთა („აფხაზთა“) შორის ეჭვს არ იწვევს საკუთარი თავი იცნონ ამ სახელებში! მათ პოზიციას ამაგრებს „ქართლის ცხოვრებაში“ დაფიქსირებულ „აფსართა ენის“ და, შესაბამისად, „აფსართა“ არსებობის ფაქტი! აქვე ისიც აუცილებლად უნდა ითქვას, რომ მდ. ჭოროხის სახელიც იყო „აფსართი“, იქვე, შესართავთან იყო ციხე-ქალაქი „აფსართისი“, ზღვასა და ჭანეთის ქედს შორის დერეფანს ერქვა „აფსართის გასასვლელი“, დაღის ხეობაში მდ. ჩხაღთის ზემო-წელში იყო დასახლება „აფსართას“ სახელით და ა. შ. მიუხედავად იმისა, რომ არც ერთი ისტორიული წყარო, არც ძველი, არც ახალი, მათ ეთნიკურ კუთვნილებაზე არაერთარ მინიშნებას არ იძლეოდა, ამ დარგში მომუშავე უკლებლივ ყველა მკვლევარმა ეს სახელები მაინც ეთნონიმებად გაითავისა(!). ასეთი დაშვების შემთხვევაში ხომ აუცილებლად რომელიმე კონკრეტული ეთნოსი უნდა ეგულისხმათ ან ქართული, ან ადიღური (წელის ადიღური სახელის გამო). პოდა, აფხაზოლოგი მეცნიერებიც ამ ნიშნის მიხედვით დაჯგუფდნენ. პირველთ ადიღურობის „აკადემიური“ ვერსია განავითარეს, მეორენი კი („პატრიოტ-მეცნიერები“) აბაზ-აფსართ (აფსუებს) ამ სახელთა მნიშვნელობის განმარტების გარეშე ეუბნებიან: „აბაზები“ და „აფსილები“ „ძირძველი ქართველები“ იყვნენ, თქვენ კი ახალი მოსულები ხართ“ (!). ქართველი ისტორიკოსები ამ დაპირისპირებას საკუთარ ხალხს საგანგებოდ უმაღავედნენ და მას პუბლიცისტური პრესა ადრე არასდროს შეხებია.

ვინაიდან აფხაზურ ენაშიც არ იძებნება მათი შესატყვისი განმარტება წელის ან მდინარის მნიშვნელობით, ამ შემთხ-

ეკვაში, თითქოს აფხაზიც არაფერ შუაში უნდა აღმოხენილიყო, მაგრამ, ვინაიდან „აფხა-რთა ენა“, ენათმეცნიერული კატეგორიებით, ე. წ. „აფხაზურ-ადილური ენების“ ჯგუფშია შეყვანილი (მიუხედავად ანთროპოლოგიური მეცნიერების დიამეტრალურად ხაწინააღმდეგო დასკვნებისა, რომლის მიხედვით აფხაზები ქართველურ ტიპს განეკუთვნებიან), მეცნიერთა ცნობიერებაში ავტომატურად შემოვიდა სრულიად უნიადაგო ტერმინი – „აფხაზურ-ადილური ტომები“, რაც, სენი გამოკვლევების საფუძველზე, ბუნებაში არ არსებობს! ეს ტერმინი „ქარის წისქვილივით“ ბრუნავს მას შემდეგ საზოგადოების ცნობიერებაში და „აფხაზა“ და „აბაზა“ ტერმინთა მიმართ პანიკური შიშით შეპერობილი „პატრიოტი“ ისტორიკოსები მას გააფრთხილეს და უშედეგოდ ებრძვიან! ასე და ამგვარად, პიდრო-ეთნო ლინგვისტური მოდელის შემოტანით შესანიშნავი „მეცნიერული“ საფუძველი წაეყარა სამომავლო ფონეტიკურ ეთნო-პოლიტიკას. აფხაზოლოგიის მდინარე განყრდა და დაჭაობდა, რომლიდან ამოსვლა შეუძლებელია თვით მოდელზე უარის თქმის გარეშე! მოგეხსენებათ, ენა, რომელზეც ისტორია არ იწერება, მით მოსარგებლე ხალხის წარმომავლობის შესახებ ვერავითარ პირდაპირ ცნობებს ვერ ტოვებს და ვერც სიღრმითი წარმოდგენა ექნება საკუთარი წარმომავლობის შესახებ. ამიტომ თავად „აფხაზებს“ ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ ამ საკითხზე. აფხართ ის იციან გადმოცემით, რომ მიეკუთვნებიან „აბაზა ხალხს“, არ არიან ადილები და არიან კოლხები!

ადილურ ტომთან მათი გაერთიანება „ისტორიული ჭეშმარიტების“ მაძიებელ ქართველ მეკვლევართა დამსახურებაა.

ისეთი შთაბეჭდილება რომ არ დარჩეს, თითქოს სრულიად უარყოფილი რუსეთის იდეოლოგიურ დივერსიას, მე მაინც ფორმულით ვამჯობინებ აზრის გამოთქმას: თეთრი რუსეთის მიერ განადგურებული აფხარნი („დამნაშავე ხალხი“) ქართული მეცნიერებით უარყოფილი სენი ღვიძლნი, წითელმა რუსეთმა შემოირიგა! ეჭვობენ, ხომ არ აქონდა მეცნიერებზე რაიმე ძალდატანებას ადგილი? სენი აზრით, ეს იყო მეცნიერული შეცდომა და არა იძულებითი მავნებლობა! თავად წარმოიდგინეთ: მდინარეთა კალაპოტების, მიმდებარე ზღვისპირა ციხე-ქალაქებისა და მის გარშემო ადგილობრივ მოსახლეთა სახელნი ერთი და იგივე „ფს-ფშ“ ბგერათკომპლექსებით ფორმირდება! როგორ უნდა გაერკვე ამ ლაბირინთში თუ ტერიტორიულად გამმიჯნავი ხეი-

ბის მნიშვნელობას წყლის ტერმინს დაუკავშირებ და, მით უმეტეს, როცა დასახლებათა სახელში საწყისშივე ეთნონიმს იგულისხმებ? აქ იმდენად ცოდნა კი არ იყო საჭირო, არამედ ხედვა! ამ შემთხვევაში რუსეთმა ეს შეცდომა (აფხართა მეცნიერული გარიყვა ქართული გენეტიკური ველიდან), სრულიად უმტკივნეულოდ, თავის სასარგებლოდ გამოიყენა.

ქართული აფხაზოლოგიური ნიხი

სა'სოგადოებას რომ ელემენტარული წარმოდგენა შეეკმნას ქართული მეცნიერული მხარის როლ'ზე აფხაზთა გაუცხოების საქმეში, თავს ვალდებულად ვთელი, ერთად წარმოვიდგინოთ სხვადასხვა მეცნიერთა ძირითადი შეხედულებანი ციტატებით.

I. პირველი, ვინც ეურადლება გაამახვილა „ფს-ბს“ ფორმანტიზმის მნიშვნელობით ხასიათ'ზე, გახლდათ მოსე ჯანაშიელი. 1894 წლის გა'სეთ „ივერიაში“ (№127) იგი აქვეყნებს სტატიას ნეენთვის მეტად მნიშვნელოვანი სათაურით „ვინ უნდა იყენენ ბესებო?“ საკითხის დასმის სახით ჯანაშიელი დასკვნის გარე'შე, პრობლემა'ზე 'სოგადად მსჯელობს: „ობე'ს, ობე'სებად ოსებს დაუსახავდით, იმ ოსებს, რომელთაც „ქართლის ცხოვრება“ მეუდამ უწოდებს ოფსებად, ხოლო მეგრულნი დღესაც უწოდებენ ოფსებად (ოფსი-ოფსი-ობე'სი). თუ რომ არ გექონიდა ზემო ხსენებული ცნობა პლანო კარტინისა, ეოლინის მატიანოს, აგრეთვე რუსულ მატიანეში არ ყოფილიყოს ხმარე'ბული ხან ობე'ს, ხან ობე'სე“ (ივერიაა განმარტებად გამოყენებული! - გ. ე.).

II. ჯავახიშვილ-ჯანაშია-ნიქობაეას „აკადემიური“ მოსა'სრებები და არგუმენტები უკვე იცით, დაახლოებით ამ პოზიცია'ზეა აგებული 'სურაბ ანნაბაძის, ედიშერ ხოშტარია-ბროსეს, მერი ინაძისა და სხვათა პოზიციები.

III. პავლე ინგოროყვა აფხაზეთის ტოპონიმიკის საფუძელიანად შესწავლით აელენს მათ ქართული წარმომავლობის ძირებს, ამით ადგენს აფხაზეთის უძველესი მოსახლეობის ქართულენოვნებას. აქედან, წყაროების მიხედვით ეთნიკურად გაურკვეველ „აბაზგებს“ (მე-2 სა'უკ.) იგი აცხადებს ძველ ქართველებად შემდეგი ლინგვისტური გადასვლით: „მოსხიბასხი-აბასხი“. ეს კი ეწინააღმდეგება აფხართა („აბა'სა ხალხის“) მახსოვრობას საკუთარი წარმომავლობის შესახებ, რომელსაც ისინი აბა'ზგი-აბა'სა და აფსილი-აფსუა ტერმინების დღევანდელი უღერადობით ხსნიან.

ბუნებრივად იქმნება წინააღმდეგობა, ხოლო რას ნიშნავს ახრობრივად ტერმინები „აბაზა“ და „აფსუა“. ეს თაყადაც არ იციან!

სუენი პოზიციის გადასახედიდან პაკლე ინგოროყეაც ზოგადად ვერ სცდება პიდრო-მოდელს. იგი მას უპირისპირებს „ფს-ფშ“ ბგერათკომპლექსიან ქართულ საწყლო ლექსიკას. თავად მას მოუესმინოთ: „ცხადია, თუ დაუეშეებთ, რომ ეს სიტყვა ფსი-ფსისი, ფასი-ფასისი წერქესულიდან მომდინარეობს, მაშინ უნდა დაგეეშევა, რომ ეს ტერიტორია ოდესღაც დასახლე-ბული იყო წერქესთა ტომებით, რომელთაც დაუტოეებიათ კვალი ადგილობრივ ტოპონიმიკაში“ (?). შემდეგ ინგოროყეა ცდილობს დაამტკიცოს, რომ ეს ფორმატი ქართული არქაული ფორმაა და აგრეთვე ნიშნავს წყალს. მისი ძირითადი არგუმენტებია:

ა. „ფშანი“-დიდი ფშა, წყარო-მდინარე“. ბ. „განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია *Urina*-ს სახელი ქართულად ფ(ა)სელი, საიდანაც დასტურდება, რომ ფუქე „ფას-ფს“ აღნიშნავდა ცნებას წყალი“ (?).

აქ უნდა ითქვას, რომ არც „ფშა“ (ფშანი) არის მდინარე (ფშა მდინარიდან გამოსული წყაროა, – საბა.) და არც *Urina*-თი (შარდით) არის მაინცა და მაინც მოხერხებული, მდინარე ფასისის ეტიმოლოგიის გაშიფვრა! ამდენად, ინგოროყეას ეს მოსახრებები, ისტორიკოსების აკადემიური მხრიდან თაყიდანეე, „არამეცნიერულ პატრიოტიზმად“ იქნა აღქმული.

IV. ნოდარ ღომოურის პოზიცია შემდეგია: „მე სრული პასუხისმგებლობით შემიძლია განვაცხადო, რომ არც ერთი პირველწყარო არაერთარ, სულ მცირე მინიშნებასაც კი არ იძლევა აფსილებისა და აბაზგების ქართული (ქართველური) წარმომავლობის შესახებ, ხოლო თვით ეთნონიმთა ენათმეცნიერული ანალიზი (დაუკვირდით ვის ეყრდნობა ისტორიკოსი, – გ. ე.) ასევე უტყუარს ხდის აფსილებისა და აბაზგების აფხაზურ-ადიღურ წარმომავლობას“ (?). ხედავთ, საიდან მომდინარეობს აფხაზთა ადიღურობის ვერსია? „ჭეშმარიტების მაძიებელ“ ქართველი ლინგვისტებისგან!!! ახლა ნოდარ ღომოური აფხაზეთის მოსახლეობის ორაბორიგუნულ თეორიას უთავსებს შექმნილ ვითარებას!

V. გიორგი მელიქიშვილი აფხაზთა მიგრაციულ სურათს მკირე აზიიდან, სამხრეთიდან ჩრდილოეთისაკენ ხედავს. იგი დასკვნას ერთადერთ სიტყვა - „ქაშქა-აბეშლა“-ზე დაყრდნობით აკეთებს.

VI. თამაზ გამყრელიძე ერთმანეთისგან კეოფს ტერმინებს „აბაზგ“-სა და „აბაზა“-ს:

„არსაიდან ჩანს „აბაზა“ და ბერძნული „აბაზგ“ ეთნონიმთა (გამყრელიძე) მას ეთნონიმად მიიხვევს, - გ. ე.) ეტიმოლოგიური კავშირი; ისინი ისტორიულად ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელ ფორმებს უნდა წარმოადგენდნენ (რატომ? - გ. ე.) ამათგან ბერძნული „აბაზგ“ ფორმა ქართულში დადასტურებული „აფხაზ“ ეთნონიმის ისტორიული ეკვივალენტია, ხოლო აბაზა სახელი სულ სხვა შინაარსს გამოხატავს (რა შინაარსს? - გ. ე.) და ჩრდილო კავკასიურ ჩერქეზულ-ადიღურ ენობრივ სამყაროს უკავშირდება“. გამყრელიძე არც აფხილ-აფსუებს თელის „ჩეკენიანებად“, და ეს მაშინ, როცა ვახუშტი ბაგრატიონი ტერმინებს „აბაზასა“ და „აფხაზს“ შორის არაორაზროვნად ტოლობის ნიშანს გულისხმობს: „არამედ შემდგომად განდგომისა დაიპერეს რა ბერძენთა, მათ უწოდეს აბაზა, ხოლო ქართველთა აფხაზეთი!“ („ქართლის ცხოვრება“ გვ. 784).

VII. აფხაზოლოგიის ერთი „ორიგინალური და ლინგვისტური ვერსია“ ეკუთვნის ენათმეცნიერ თეიმურაზ გვანცველაძეს. მან სულ ახლაახან „ადმოაინა“, რომ თავად ტერმინი „აფხაზი“-ც „ქართლის ცხოვრებაში“ ხელოვნურად ჩამატებული უცხო ელემენტი ყოფილა და მისი ჭეშმარიტი სამშობლო მდ. ყუბანია! ასეც ხდება!

ეფიქრობ, საგულისხმო უნდა იყოს ბოლო წლების ზოგიერთ აქტიურ „პატრიოტ მეცნიერთა“ მოხაზრებებიც, რომელნიც ასევე ჰიდრო-ეთნო მოდელის „აფხაზოლოგიური ჭაობიდან“ ეკამათებიან თავის „აკადემიურ“ კოლეგებს!

VIII. მაგალითად, „ფს“ ბგერათკომპლექსის მიმართ პანიკური შიშის ნათელ დადასტურებად გამოგვიადგება თეიმურაზ მიბნუანიის „გამოკვლევები“ მდ. ჭოროხის ძველ სახელ-ტერმინ „აფხართან“ დაკავშირებით სტატიაში „აფხაზები და აფსუები“ (გაზ. „საქართველო“, 7-9.3. 1998).

„მდ. ჭოროხის ბერძნული სახელია „აკამფსისი“ და „აფხაროსი“. ორივე ბერძნულია და ნიშნავს: „აფხაროსი“ („ა-ფხაროს“, სადაც ა უარყოფითობის აღმნიშვნელია, ხოლო „ფხაროს“ - თეუზი) - მდინარე, სადაც თეუზი არ არის (შიაქციეთ უურადლე-

ბა, რა ადვილად გაწვევია მიბნეანმა ჭოროხში ფაუნა?! – გ.ე.). ბერძნებს თან გაჰყვათ ეს გეოგრაფიული სახელები, ხოლო მდინარეს შერსა ადგილობრივი (!) სახელი „ჭოროხი“, რაც სკანურად სამერცხლეს ნიშნავს („ჭურ – მერცხალი“)(?!).

IX. საბოლოოდ, კიდევ ერთ მაგალითს მოგიყვანთ გამახარიას 900–გვერდიანი წიგნიდან „*Абха-уа*“, რომელიც ეხება აფხაზოლოგიის ეკლასე მნიშვნელოვან საკითხს, „აფსილ-აბაზთა“ ეთნიკურ ვინაობას:

„არც „აფსილი“ და „აფსუა“ ეთნონიმების იდენტურობისათვის არსებობს რეალური საფუძველი. ეტიმოლოგიურად „აფსილი“ წარმოსდგება ბერძნული „პსილი“–საგან (შიშველი, მელოტი, ქანალი) და უარყოფის-ა ნაწილაკისაგან. შესაბამისად, „აფსილი“ ნიშნავს ვინც არაა შიშველი, მელოტი, ქანალი, არის შეუბუმბლავი“, – ასკენის გამახარია.

მიბნეანისა და გამახარიას „მეცნიერულ“ – პირადული სურვილი გამჭვირვალეა – ნებისმიერი საშუალებით მოაშოროს ტერმინ „აფსუას“ მისი თანაბრადხმოვანი ისტორიული ტერმინი „აფსილი“! ვინ როგორ შეხედავს ამას ხეაღ პოლიტიკურად, სულერთია! თუ ამასე კომენტარს გააკეთებდი, ეს თემა, როგორც ხედავთ, (აფხა)-ზოოლოგიური უფროა, ვიდრე ისტორიული, მეათადი კი ხელოვნურ-შერწყვითია, სელექციური!

ასეთია მოკლე მიმოხილვითი სექტრი ქართველი „აფხაზოლოგების“ სააზროვნო დიაპაზონისა. ერთადერთი პროფესიონალი ისტორიკოსი, რომელმაც კავკასიონის პირიქითეთს მეცნიერული მსურა მიაპერო, სურაბ რატიანი გახლავთ.

წუთით წარმოიდგინეთ, იმყოფებოდეთ იდეოლოგიურად ჩვენს მოწინააღმდეგეთა ბანაკში და იქიდან უსმენდეთ ამდენ სხვადასხვა „მეცნიერულ ჭეშმარიტებას“? ყოველივე ზემომოყვანილი ხომ მხოლოდ ერთ რამეში გვარწმუნებს – ყველაფერი ჩვენი ბრალია!

ჩვენ შეეკმენით მათგან უცხო ეთნოსი და ახლაც ყოველნაირად ვაღრმავებთ ამ დაპირისპირებას, ვნათლავთ რა მას ეთნოკონფლიქტად. ამის გამო არ არსებობს აფხაზეთის პრობლემის გადაჭრის იდეოლოგიური პლატფორმა. ლტოლვილი პოლიტიკოსები ამ მკედარ მეცნიერულ ნიადაგზე „მშვიდობიან“ ოცნების კოშკებს აგებენ. სოფი კი სხვის იარაღს აუღარუნებს. ან რა დღეშია „აფხაზთა“ თუ „ქართველთა“ ათ ნაწილად გახლეჩილი საზოგადოებრივი აზრი, თავად საკითხით ან ამ საკითხით

დაკავებულ მეცნიერთა შესახებ, ამის განსჯა თქვენთვის მო-
მინდვია.

„აკადემიურთა და პატრიოტთა ღუგული“

ამ ორ, „აკადემიურ“ და „პატრიოტ“ აფხაზოლ-ოგთა შორის, ათწლეულობით უაღრესად მწვევე დამოკიდებულებაა. პირველნი „პატრიოტებს“ საერთოდ მეცნიერებად არ თვლიან და არც ეკამათებიან მათ, ხოლო ეს უკანასკნელნი „აკადემიურებს“, „სიყალბის გამაერცვლებლად“ და „ისტორიის ფალსიფიკატორებად“ ნათლავენ. ასეთია დღევანდელი რეალობა. მათი მორიგება კი არა, ერთად დასხდომა ვერ მოხერხდება ევრასდროს! ეს კიდევ არაფერი, რაზეც მე ვლაპარაკობ, ისე აქეთ ყოველივე მიწურმათებული, რომ საზოგადოების არც ერთმა ფენამ ამ სა-
კითხ'ზე არაფერი იცის! ამიტომ არის, დროდადრო რომ გად-
მოდგებიან „ერის სალონური მამები“ და ეახიდად კითხულობენ,
– რატომ ერთად არ სხდებიან სპეციალისტები და არ მორიგდუ-
ბიანო?

ამის მაყურებელი აფხარნი, დიდი ხანია, ამბობდნენ:

Вы там разберитесь грузины, а потом нас обучайте!-ო.

მეცნიერებას და ე. წ. „სპეციალისტებს“ რომ თავი დაე-
ანებოთ, არც ერთი მათი მიმართულება, არც იდეოლოგიურად,
არც პოლიტიკურად, საქართველოს საერთო საქმისათვის მის-
აღები არ არის. ორივეს ერთად და ცალ-ცალკე, კონფლიქტი-
საკენ მიჰყავდა და კელაე მიჰყავს საქმე! ერთმანეთს ეჯიბრე-
ბიან, ეინ უფრო ღრმა თხრილს გაიყვანს „აფხაზებსა“ და
დანარსენ საქართველოს შორის!

ახლა ორაბოროტგენული თეორიით უნდათ მკედარი მეცნიერ-
ული წერტილიდან გამოსავალი მოძებნონ და მაშველ რგო-
ლად გამოიყენონ.

ისტორია ხომ აღგებრა არ არის, ორი მინუსის ნამრაველი
პლიუსს გვაძლევდეს. მსოფლიო ისტორიოგრაფიაში გაუგო-
ნარ აღმოჩენასთან გვაქვს საქმე!

რა არის ის საერთო გასაღები, რომელიც ბოლოს და ბოლოს, ყველა კითხვას ერთი კრიტერიუმით უპასუხებს?

აღმოსწინილია კავკასიის ქედის, როგორც ძველი მსოფლიოსარი სამიწათმოქმედო და სამომთაბარო ნაწილად ბუნებრივი გამყოფის რეგიონალური როლი (ხელოვნური „წინეთის დიდი ქედის“ დანიშნულების ანალოგიით) და მასთან, ჩრდილოეთის მხრიდან, უნაგირული სქემით, თვითორგანიზებადი თავდაცვითი ფუნქციის მატარებელი დასახლებების არსებობა (კაზაკური ტიპის).

ამ ისტორიული ფუნქციის აღსრულება ყოველთვის ერთხეულოდა სამხრეთის ყველა დიდი ცივილიზაციების ინტერესებს და მისი უშუალო შემსრულებლები ვიყავით ჩვენ, გიორგიანნი, პონტოს ზღვიდან ვიდრე გურგანის ზღვამდე.

„ფას-ბას“ ფონეტიკური კომპლექსი ქართულ-აფხაზური ლექსიკური მარაგით შესატყვისია ზღვრის, გამყოფის, გამმიჯნავის, ბოლოს, კიდურას აზრობრივ მნიშვნელობასთან და მის მომსახურებასთან დაკავშირებულ კატეგორიაში იყრის თავს მესაზღვრის თუ მცველის სახით!

საქმე ისაა, რომ ისტორიულ-გეოგრაფიულად მდინარესა და, შესაბამისად, მის ხეობას, გაცილებით მნიშვნელოვანი დატვირთვა ეკისრებოდა და ეკისრება, ვიდრე მასში გამდინარე სითხის განმარტებაა, – ვთქვათ, წყალი, რომელ ენაზეც არ უნდა იყოს იგი თქმული. ეს არის გეოგრაფიული ტერიტორიების ადმინისტრაციულად გამყოფი ნიშნულის ფუნქცია – ხეობა თუ ქედი!!!

ეს არის და ეს აფხაზოლოგიის უმარტივესი გასაღები. სრულიად საკმარისი აღმონდა უარი გუთქვა „ჰიდრო-ეთნო-მოდელზე“, რომელიც, როგორც ღარწმუნდით, თვით აფხაზური ენითაც კი არ დასტურდება. ყველაფერი თავის ადგილზე დადგა და „აფხაზოლოგიური ჭაობი“ ფაქტობრივად ამოშრა. ძირითად და ამოსავალ მიგნებად მაინც შეიძლება წაითვალოს არიანესა და სტრაბონის მითითებები ტერმინ „ფაზეს-ზე“, როგორც ზღვრის, ბოლო მიჯნის კატეგორიასთან უშუალო კავშირში. ამ ავტორების მონაცემებით, მითოლოგიური სახელი „ფაზისი“ არ გახლავთ მდ. რიონის ძველი ჰიდრონიმი! იგი წარმოდგენილია, როგორც ზღვრის (ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ევროპისა და აზიის) კატეგორია. რიონი - ევირილა – ჩხერიმელას ხეობათა სახით!!! ასეთი უძველესი დადასტურებული მონაცემი საშუალებას იძლევა, ამ სადაო

ბგერათკომპლექსს საბოლოოდ ჩამოვაშორეთ მისი პიდრონიშური იარღლიყი! შეესაბამისად, სახელეები "აფსილი" (აფშილი), "აფსარი", "აფსუა" და სხვა კარგაეენ როგორც პიდრო, ასეეე ეთნიკურ შეყვერ-ილობას და ახალი აზროვნების სფეროში გეაქცეეენ! თანაბრად – აბაზგი, აბაზი, ებსე, თბესი, აბეშლა თუ ნებისმიერი ამ ხმოე-ანების სემანტიკურად აუხსნელი ისტორიული სახელნი ფუნქ-ციონალურ სამესახლერეო დანიშნულებას იქენენ. ეეელაზე მოუ-ლოდნელი კი ის აღმოჩნდა, რომ ისინი თავის-თავად განეყინენ სრულიად კავკასიის გასავალი გზების უსტრატეგიულეს წერტილებ-ში! გამოსნდა ღლოგიკური სქემა, რომლის გაუთვალისწინებლობა და უარყოფა შეუძლებელია!

ამრიგად, "ფონეტიკური ეთნოპოლიტიკის" ნაცვლად, გიორ-გიანთა საცხოვრისის მთელ პერიმეტრზე ადგილს იკავებს "ფონეტიკური სტრატეგიული გეოგრაფიის" რეალური ისტო-რიული სურათი!

ჯერ კიდეე 1994 წელს, გაზეთ "საქართველოს რესპუბლიკის" ფურცლებზე (4-5/10) სტატიაში, "ნუ უფრთხით სიტყვა "აფსუას" ანუ "ღამის დარაჯებით" ამოხსნილი პრობლემა", ნეენს მიერ ბოლომდე იყო წარმოდგენილი კონცეფცია: "შე ვამტკიცებ, რომ სიტყვა "კერკეტონი" არ არის ეთნონიმი და არც ადილური წარ-მოშობისა (თანაბრად "პენიოხის", "აბაზგის", "აბაზის", "აფსა-რისა"). იგი ქართველური სამყაროს სასახლერო-გასამხედროე-ბული დასახლების ერთ-ერთი ადრინდელი სახელია, გეოგრაფი-ულ-სტრატეგიულ დერეფნებში გამოყენებული!"

"აფსართა ენის" ადგილი

განსახილველი საკითხისადმი ასეთი ზოგად-კავკასიური მასშტაბური ხედვით ენობრივ-ბარიერული მიდგომა საერთოდ აზრს კარგავს, რადგან კავკასიონის ზღუდის პირიქითეთში, იქ, სადაც ეთნოსახლვარი პირობითი ხასიათისა იყო, ორენ-სენება ეეელგან ისტორიულ ხასიათს ატარებდა.

კავკასიონის პირიქითეთის დაცვის ზოლში ათასწლეულობთ მცხოვრებთა ყოფის წესი გარემო პირობებთან შემგუებლობას ითხოვდა, უშუალო კონტაქტში მეოფე უცხო ეთნოსებთან. ასე-თი ეთნონიშური სამოსახლეო კანონზომიერად არის განფე-ნილი პირიქითეთის მთელ სიგრძეზე "ლეკანის სახლერიდან, ვიდრე ზღუამდე პონტოსი". შედეგად აღმოსავლეთ საქართვე-ლოს პირიქითეთში დომინირებს ვაინახური ენების ელემენტი –

"ბაცბური" (წოვა თუშური) და "დვალური" ენების სახით. დასაყ-
ლეთ საქართველოს პირიქითეთში აღიღური ენების ლექსიკის
ნარევი ჰარბობს, როგორც "სეანურში", ასევე "აფსართა ენაში",
რომელიც წყენი გამოკვლევით, კავკასიის ერთ-ერთ ეთნოიმუნურ
ენას წარმოადგენს. "ენის მიხედვით ვერ ვიმსჯელებთ გვარტო-
მობის შესახებ და პირუკუ, გვარტომობა ენის საკითხს არ არკვევს",
– წერს არნოლდ ჩიქობავა. მით უმეტეს, თუ ეს ენა ორენოვნებ-
ისა და სოჯერ სამენოვნების ფონზე ვითარდება.

რა არის ამაში საკვირველი, გაუგებარი ან, თუნდაც, უარსაყ-
ოფი მხოლოდ იმიტომ, რომ საქართველოს სამეფო კარის ეზოს-
მოდვერებმა საჭიროდ არ მიიჩნიეს, შთამომავლებისათვის და-
ეტოვებინათ ცნობები საზღვრების დაცვის შესახებ (აფსარ-
ი კი არა, რუსთაველი "გამორჩათ" მიხედველობიდან!). ეს ხომ
ფაქტების მთელი ჯაჭვია, რომელთა ერთ ლოგიკურ სიერცვეში
მოქცევა ახალი აზროვნების სიერცვეს აჩენს. ყველა ეს ენა
ადგილზე ყალიბდებოდა პირიქითეთში, კავკასიონზე უნაგირ-
ული სისტემით ცხოვრებისა და სამესაზღვრეო მისიის აღ-
სრულების საუკუნოვანი ინსტიქტით.

პროფესიონალთ ისტორიკოსებო, ვახუშტი ბაგრატიონის
რუკას თუ დაკვირვებებხართ, სად "მოუქცევა" ბატონიშვილს
სვანეთი? პირიქითეთში, ბატონებო, პირიქითეთში! ჰოდა, მის
გაგრძელებაზე ხომ პირიქითა აფხაზეთი იყო?!

ტერმინები – "აფსარი" და "აბაზა" არ არის ენისა თუ ეთნი-
კურ სამოსელში შესამოსი კატეგორია. როგორც კი ამას წარ-
მოვიდგენთ, საკითხი მეცნიერულად სრულიად ურკვევადი ხდება!
ისტორიული სახელები: "კერკეტები", "ჰენიოხები", "სანიგები",
"ქორაკები", "აბაზგები", ("აბაზები"), აფშილები ეთნიკურად
ურკვევადია. ისინი თვითორგანიზებადი სასაზღვრო დაცვის
ისტორიულად და რეგიონალურად (ველად სახელთა შესატყვი-
სობაა, რაც როგორც ქვემოთ დავინახავთ, აფსართა ენითაც
დამტკიცდება.

სიტყვა "აფსარი" – სამესაზღვრეო სამსახურის აღმსრულე-
ბლის ტერმინია.

"აფსართა ენა" – კონკრეტულად მხოლოდ ჩრდილო-დასაყ-
ლეთ მიმართულებით მდგარ "აფსართა" თუ "აბაზათა", "კბზე-
თა", "ობეზთა" კუთვნილებაა!

ასეთი ხედვით, ამიერიდან გონიერებას დაემორჩილება ორი
ურთიერთგამომრიცხავი ფაქტის ერთდროული არსებობა: აფხ-

ახეთის ქართული ისტორიული კულტურული მემკვიდრეობისა და მის პარალელურად, მეცნიერთა მიერ (სახელთა ეტიმოლოგიურად გაუხსნელობის გამო) "არაქართულად" შერაცხული სამეცნიერო მოსახლეობის ისტორიული თანადროულობა! იხსნება გზა ერთაბორიგეობის აღიარებისაკენ!

იქნებ, აღარ დავაყენოთ ასე გამაღიზიანებლად "პატრიოტთა" მიტოცვებას მოკლებული თეზა, რომ "აბაზგები და აფსიდლები თურმე "ძირძველი" ქართველებია, ხოლო აბაზები და აფსუები არა", რაც აფხაზეთის კონფლიქტის შემდგომ გამოქვეყნებულ "პატრიოტულ-სამეცნიერო" ლიტერატურის ძირითადი აპრიორული თემაა! ეს ხომ მხოლოდ აღრმავებს "აფხაზურ" დაპირისპირებას!

ეს არის აზროვნების ის კეთხე, რომლითაც უნდა ვუყურებდეთ სამომთაბარო და სამიწათმოქმედო სამეაროთა დაყოფის მსოფლიო ისტორიულ მოვლენას, რომლის შემთხვევითი და უშუალო შემსრულებელნი წეენ აღმოვინდით, როგორც მსოფლიოს უსტრატეგიულესი ზონის მცხოვრებნი.

აბა, წეენი ხედვით გაიაზრეთ ყველასათვის ცნობილი ქართული წყაროები:

ა. "ეს მდინარე აქეუნტი (იწოდება ბასისად და) ჯიქებსა დ სანიხებს შორის შუა არს" (!) - (ანონიმი). მდინარის მეორე, პარალელური სახელი (ბასისი) (ფაზისი, როგორც ტექსტობრივად, ისე ტერმინოლოგიურად ზღვარს ნიშნავს!!!

ბ. "ნიკო(პს) ქალაქსა, შორის აფხაზეთისა და ჯიქეთისა"-ლეონტი მროველი. აქაც საზღვარზეა საუბარი!

გ. "ტრაპეზუნტი მუნ არს, საყოფელი იგი აფსარეისაი და ნა(ფს)აის ნავთსადგური" - იოანე საბა-ნისძე.

როგორც ხედავთ, გაურკვეველ ბგერათკომპლექსთა მატარებელნი სახელნი ყველგან საზღვრებად არის მოხსენიებული.

დასასრულ, ყველა მიმართულების მიდრო-აფხაზოლოგებს მინდა წარმოუდგინო წეენი კონცეფციის დამადასტურებელი მასალები" აფსართა ენის" (ანუ მესაზღვრეთა) ლექსიკიდან. გავაკეთოთ სრული შედა-რებითი სურათი: ივანე ჯავახიშვილი საკითხთან დაკავშირებით წერს:

"ყველა ზემომოყვანილი სახელები იმ თვალსაზრისით და იმიტომ არის საყურადღებო, რომ ამ ფს-სა და ფშ-ს მდინარის სახელში აფხაზურად ევრაეითარი განმარტება ეერ მოეძებნება,

სამაგიეროდ – კი "ფსკე" ნერქე"სულად წყალს ნიშნავს, "ფსუხო" – მდინარეს" (?!).

"ამავე მასალის ანალიზით აფხაზეთსა და სამეგრელოზე უფრო სამხრეთით მდებარე მიწა-წყლის ძველისძველი მოსახლეობის ტომობრივი ვინაობის გაგება(ც ხერხდება" (ჯავახიშვილს აქაც კვლავ ნერქე"სები ჰყავს მხედველობაში) (?!).

თუ ყოველივე ეს სინამდვილესთან ახლოა, მაშინ ხომ სრულიად გაუგებარია "აფხართა ენაში" ფონეტიკურ-აზრობრივ შესატყვისობათა არარსებობა!

აფხარ-ქართული ბგერათმეცნიერების ერთიანობა

ახლა კი ვნახოთ, "უძებნება" თუ არა "სასაზღვრო-სტრატეგიული მოდელით", "აფხართა ენის ლექსიკაში, აზრობრივი შესატყვისობები იმ მრავალ ფონეტიკურ კომპლექსებს, რომელთაც ჰიდრო-ეთნო მოდელში, ათწლეულობის განმავლობაში თავისი ადგილი ვერ ჰპოვეს!

1. ა(ფს)ოსრ-ჯარი, ღაშქარი!!! მისი შეკვეცილი ფორმაა "არ" (შედარებით აფხარს, როგორც სამესაზღვრო კონტიგენტის ჩვენეულ წარმოდგენას).

2. ა(ფს)თა-ხეობა (როგორც ხედავთ ხეობა და არა წყალი თუ მდინარე)

3. ა(ფს)თა-ტყვია (დანაშაულებრივი ატრიბუტიკა)

4. ა(ფს)ა -შუბი, ღახვარი, ოროლი (იარაღი)

5. ა(ფშ)სიხურა-სეერვა, დასეერვა!!! (პროფესიულ დანაშაულეუბაზე მეტიველებს)

6. ა(ფშ)ისხუე-მსეერავი (აქაც!)

7. ფს(ხუა)-საშეული!

8. ა(ფს)ა-ფასი (როგორც ქართულში-ღირებულების ზღვარი)

9. ა(ფს)ადგხსლ-სამშობლო (აფხართ ადგილი სამშობლოს საწყისია-საზღვარი)

10. ა(ფს)ახრა-გამოცვლა, შეცვლა (ერთის დამთავრება, მეორეს დაწყება)

11. ა(ფს)რა-ქრობა, გაქრობა (ანუ ბოლო, დასასრული)

12. ა(ფს)-სული (აფხნის-აფხაზეთის, როგორც "სულის ქვეყნის" განმარტება არასწორია. უნდა იყოს "აფხართ ქვეყანა".

მრავალი შემთხვევა ეხება სიცოცხლის ბოლოს, და სასრულს, ასე მაგალითად:

13. ა(ფს)ათა-სასუფეველი.

14. ა(ფს)ათაბ'ხია-განსვენებული და სხვა მრავალი.

აქვე მოგაგონებთ ქართული ლექსიკური ფონდიდან 'ხღერის კატეგორიაში მოხვედრილ სიტყვებს: ა(ფს)ეი, (ფს)ეერი, (ფს)ეი, (ფს)ეენა, (ფს)ეენჯი, (ფს)ეი უ(ფს)ერული.

ასე და ამგვარად, ქართული და აფხარული ბგერათსიმბოლიკური სააზროვნო სივრცე ერთ სიბრტყეში მოექცა და აფხარული ლექსიკის აზრობრივი მნიშვნელობებით პირველად გახმოვანდნენ! ასეთი მი-დგომით აფხაზოლოგიურ ძიებათა ლაბირინთში, „ფს-ბზ-ფშ“ ბგერათკომპლექსნი თავისი ნამდვილი ისტორიული მნიშვნელობით ერთ კატეგორიაში განთავსდნენ!

აქვე, ისტორიკოსებს სამომავლო გაფრთხილება მინდა 'შევთავაზო: ენაში დაღუპილი ისტორიული სინამდვილენი ენის ლექსიკაში უნდა ვეძიოთ და არა მორფოლოგიური სტრუქტურის მსგავსებებში სხვა ენებთან!!!

რაზეც ვსაუბრობთ, იმდენად მარტივი, გასაგები და ცხადია ამ ენებზე ყველა მოლაპარაკეთათვის, დამეთანხმებით, პროფესიონალი ლინგვისტების დახმარების გარეშეც მოვევლება საქმეს.

ყოველივე ეს საფუძველს გვაძლევს განეაცხადოთ, რომ თუ აფხაზოლოგიის პრობლემური საკითხები, ლინგვისტიკის დონეზე რჩება გადასაწვევტი, მაშინ ეს ამოცანა შესრულებულად შეიძლება წაითვალოს! ჩვენი ისტორიული ერთიანობის მორყეული ცნობიერება ასეთნაირად უნდა აღსდგეს!

„არშას {ბაზ}ალი ჯურღში,
ვეფხვი – პწკალებზე დგებო,
განჯას შაგლიჯა კარები, –
ნემს არშას მაუხდებო“.
(მოხვეური სახა'სღერო
ფოლკლორიდან)

ქართული ლინგვო-ისტორიული მეცნიერება აფხაზური სეპარატიზმის წყარო

წინათქმა

ქართული სა'ხოგადოების, მათ შორის სა'ხოგადოებრიობის საგრძნობი ნაწილის აკადემიური ცნო-ბიერება დღემდე სერიო-ოზულ ტენდენციურობას აელენს აფხაზეთის ისტორიისა და აფხაზური ეთნოსის პრობლემებისადმი, რის უშუალო მიზეზადაც ქართველ მეცნიერთა ნაშრომების დასკვნები მიმანია, რომელთა საბედისწერო შეცდომების მსხვერპლიც გახდა მთელი საქართველო.

აფხაზურ კონფლიქტს საფუძვლად უდევს უცხო ისტორიული წყაროებით ამ ტერიტორიაზე დადასტურებული ისეთი ტერმინები, რომელთა ეთნიკური მნიშვნელობების დადგენა ვერ ხერხდება. მათ შორის უმნიშვნელოვანესია, "ფს-ბ'ზ" ბგერათ-კომპლექსთა შემცველი და აფხაზეთის ტერიტორიაზე II საუკუნით დათარიღებული "აბაზგად" და "აფსილად" წოდებული მოსახლეობა; მიუხედავად ამისა, მეცნიერთა მხრიდან, მათ შორის ქართველ მეცნიერთა პოზიციიდან ისინი, ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, მაინც ეთნიკურად აღიქმებოდნენ (?). ამ ილუზიამ მრავალი ურთიერთსაწინააღმდეგო მიმართულებისა და ისტორიულად არარსებული მიგრაციული თეორიები წარმოშვა, რომელთა მიმდევრები, მიუხედავად ამ საბაბით გამოწვეული ტრაგედიისა, კვლავ აგრძელებენ უსაგნო ნახევარ-საუკუნოვან კამათს! ქართველ მეცნიერთა ორ ფრთას შორის შეუთანხმებლობა აფხაზეთის მიწის აბორიგენული მოსახლეობის დადგენისათვის ასეთი კუთხით მიმდინარეობს:

არიან თუ არა დღევანდელი აფხაზნი (რომელნიც თავს ასევე "ა[ბას]ა ხაღხად" თვლიან ანუ ა[ფსა] -რებად ანუ ა[ფს]უებად) II საუკ. "ა[ბას]გთა" და ა[ფსი]ლთა" გენეტიკური მემკვიდრენი?

პირველი ფრთა დადებითად პასუხობს მათ გენეტიკურ იდენტურობას არაქართულ (ადილურ) საფუძველზე და აფხაზეთის აბორიგენულ ეთნოსად მიიჩნევს მათ. საპირისპირო ფრთა ძველ ა[ბაზ]გებსა და ა[ბას]ებს, მიუხედავად სახელთა ხმოვანების სრული იდენტურობისა (!), ახალ არაგიორგიანულ (ადილურ) მოსახლეობად (?) თვლის და ეს მაშინ, როცა არც ერთ

მათგანს არა აქვს ასეთთა მტკიცების პირდაპირი ისტორიული მონაცემები!

მოყვანილ ნაშრომთა დანიშნულებაა კონფლიქტის მომწესრიგებულ სტრუქტურებსა თუ ფართო მკითხველს ამცნოს "აფხაზთალოგიაში" მეცნიერული გასაღების მიკვლევის შესახებ. უყურადღებოდ დარჩენილ და ყველა პროფესიონალისათვის (კნობილ დოკუმენტურ პირველწყაროებში გამოვლენილია ყველა იმ სადაო სიტყვათა (მათ შორის "აბაზგისა" და "აფსილის"), ჭკმმარიტი, აზრობრივი მნიშვნელობანი, რომელთაც მეცნიერული დავა კონფლიქტამდე მიიყვანეს.

კვლევისათვის გამოყენებულ იქნა სრულიად ახალი, (კომპლექსური) მიდგომები, რომელნიც ერთ აზრობრივ ფოკუსში იყრიან თავს.

1. ისტორიულ ტერმინთა სიმეტრიის პრინციპი

1. შავი ზღვის აღმოსავლეთ სანაპიროზე წყაროებში მოთხებულ უძველეს დასახლებათა ისეთი სახელნი, როგორიცაა კერკეტი, პენიოხი (ინიოხი), ქორაკსი, აფსარი და სანიგი (სანი), სიმეტრიულად მეორდებიან კოლხეთის ისტორიულ-გეოგრაფიული ღერძის ფაზისის მიმართ უკიდურეს წრდილო-დასავლეთისა და სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულებით. ამასთან სწორედ იქ, სადაც ისტორიული კოლხიდისაკენ მიმავალი აფხაზეთისა თუ ლაზისტანის ვიწრო სტრატეგიული მნიშვნელობის სამხედრო დერეფნებია!

2. პირველი სამი ტერმინის (კერკეტი, პენიოხი, ქორაკსი) მნიშვნელობის დადგენა, როგორც თავდაცვითი ფუნქციონალური, უშუალოდ სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონით ხერხდება!

დასკვნა: არც ერთ, მეცნიერულად სადავო, და წყაროებში რეალურ დასახლებათა აღმნიშვნელ უძველეს ტერმინს ეთნიკური დატვირთვა არ გააჩნია და დაცვითი სამსახურის ტერმინოლოგიიდან იღებენ სათავეს!

II უძველესი ისტორიოგრაფიის ახლებური ხედვა

1. პეროდოტი, სტრაბონი და არიანე არაორაზროვნად განმარტავენ ტერმინ [ფაზისის, როგორც ზღერის მნიშვნელობას!

2. ძველი რუსული და იტალიური წყაროები გვიდასტურებენ „ობესი“, „ებზე“ ტერმინთა, ივერთან და გიორგიანელთან სინონიმურობას.

3. ქართული ისტორიული მასალების მიხედვითაც ფს-ბზ ბგერათკომპლექსთა შემცველი ყველა ტოპონიმი, გამონაკლისის გარეშე, ტექსტობრივად უშუალოდ სახლვარს განმარტავს!

4. ეახუშტი ბატონიშვილი ქართულ ქრონიკაში „აბასა“ და „აფხასეთი“ ტერმინთა აზრობრივ იდენტურობას ადასტურებს!

დასკენა: ტერმინები აბაზგი, აბაზა, აფხარი, აფსილი (აფსუა) - კავკასიონის მცველთა (ჩრდილო და სამხრეთ მისადგომებიდან) ფუნქციონალურ დასახლებების რეგიონალურ სოგად სახელებად გვევლინებიან!

III. კავკასიონის თავდაცვითი სისტემა „კავკასოსი“..

1. ფას-ბას ბგერათკომპლექსთა სასაზღვრო მნიშვნელობა მასშტაბურად და საბოლოოდ დადასტურდა საგიორგიანოს ისტორიულ-გეოგრაფიული საცხოვრისის მთელ პერიმეტრზე სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანეს სასაზღვრო გეოგრაფიულ წერტილებში მათი აღმოჩენით!

2. „ქართლის ცხოვრების“ მითოლოგიურ ნაწილში მინიშნებით მოყვანილი თარგამოსიანელთა მერვე ძმის, „კავკასოსის“ საცხოვრისი ადგილი პირიქითეთში და ტექსტში მითითებულ, ეთნიკურად გაურკვეველ „კავკასინ“-ს არსებობა ადასტურებს თავდაცვითი სისტემის რეალობას.

დასკენა: ფას-ბზ შემცველ სიტყვათა გაერცვლების გეოგრაფია არ გვევლინება საკუთრივ აფხაზურ-რეგიონალურად! ისინი „ნიკოფსიიდან ვიდრე დარუბანდამდე“ სასაზღვრო ტერმინოლოგიური დანიშნულებით ერცვლდება! აღბანელები, თუშები (ბასბები), ხევსურები, მოხეყენი, დვალეები, სვანები და აფხარები (ანუ აბასები) კავკასიონის ჩრდილოეთიდან ძველი მსოფლიოს ორ, სამომთაბრო და სამიწათმოქმედო სამყაროთა გამიჯნავ, ისტორიულ საერთაშორისო საზღვრის რეგიონალურ მცველებად გვევლინებიან!

IV. „ლინგვისტური არქეოლოგიის“ მეთოდი

1. სიტყვათა ძირების თანხმომიან ბგერათა კომპლექსნი ენაში აზრის მატარებელ ფუნქციას ემსახურებიან და საუკუნეების მანძილზე ინახავენ ინფორმაციას. ამიტომ, ენის ლექსიკაში მოძიებული ანალოგიური თანხმომიან-კომპლექსებიანი სიტყვები ერთ აზრობრივ კატეგორიაში იყრიან თავს!

2. აბორიგენული ენების შემთხვევაში შესაძლებლობა ჩნდება, თანამედროვე ენის გამოყენებით მნიშვნელობადაკარგულ ისტორიულ ტერმინთა აღსრობრივი რესტავრაცია მოვახდინოთ, რითაც ისტორიის გაცოცხლებაა შესაძლებელი.

3. ქართულ ლექსიკაში მოძიებული „ფას“ ხმოვანების კომპლექსის მატარებელი ყველა სიტყვა ზღვრის აღსრობრივ კატეგორიაში მოექცა!

4. ანალოგიური შედეგი გეიხვენა „ლინგვისტური არქეოლოგიის“ მეთოდის „აფსართა ენა“ზე მიყენებაში!

დასკვნა: ვინაიდან „ფას“ ბგერათ-კომპლექსის მნიშვნელობის მიმართ ქართულ და აფსარულ ენებში აღმოჩნდა ერთი და იგივე სასაზღვრო მახსოვრობა:

ა. საბოლოოდ შეიძლება ითქვას უარი „ფას-ბას“ ბგერათ-კომპლექსთა წელის მნიშვნელობით ინტერპრეტაციაზე, როგორც ადილურ (ჯავახიშვილ-ჯანაშია-ჩიქობავა), ასევე ქართულ (ინგოროყვა) სადავო ვერსიებზე! იხსნება გზა მეცნიერული ერთაბორიგენობისაკენ!

ბ. გიორგიანთათვის ასე დამახასიათებელი ორენოვნების სინამდვილეში, აფსართა, დვალთა, სვანთა, ბასბთა ენები, სასაზღვრო დანიშნულების ეთნო-იმუნურ ენებად გვევლინებიან და მათი „ინდო-ევროპისტიკული“ ლინგვისტური მეთოდოლოგიებით შესწავლა და მითუმეტეს დახარისხება, ისტორიული მახსოვრობის ნგრევის მეტს არაფერს მოუვლენს არც ერთ მხარეს!

დამატება

2000 წლის 26-27 აპრილი № 43 (1114)

“რესპუბლიკა აფხაზეთი”(სოხუმი)

აფხაზ მეცნიერთა შეფასებაზე

თბილისელმა ქართველმა მეცნიერმა გაიოზ ერაძემ “რესპუბლიკა აფხაზეთი“-ს რედაქციას მოგემართა თხოვნით განხილულიყო ქართულ-აფხაზეთურ ურთიერთობის ისტორიაში მისი სამეცნიერო კონცეფციის პუბლიკაციის შესაძლებლობა. წერილში, რომელიც ჩვენ გადმოგვცა საკოორდინაციო კომისიის მდივანმა ბატონმა სურაბ ლაკერბაიამ, ასევე ნათქვამია, რომ ბ-ნი ერაძე ამ

საკითხში არ სარგებლობს საქართველოს სამეცნიერო წრეების მხარდაჭერით.

"რა"-ს რედაქციამ სთხოვა აფხაზეთის პუმანიტარული კვლევების ინსტიტუტის, "ანა"-ს მეცნიერებს მოცემული ნამუშევრის რეცენზირება.

"რა"-ს

სამეცნიერო განყოფილება

"თბილისი" 1996 წლის 20 ოქტომბერი

სიახლე

თავდაცვის სისტემა "კავკასია"

გაიოზ ერადის სამეცნიერო გამოკვლევები საქართველოს ისტორიული თავდაცვითი სისტემის "კავკასიის" არსებობის შესახებ სალექციო კურსის სახით პირველად წაიკითხა საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის პირად შემადგენლობას. ისტორიულმა წყაროებმა აღნიშნულის თაობაზე ვერავითარი ცნობები ვერ შემოგვინახეს. ამიტომაც ავტორი სარგებლობს მეტად ღოგიკური და ყველასათვის გასაგები მეთოდოლოგიით ქართული სიტყვიერების "მეხსიერებით", რომელმაც იგი მიიყვანა მკაცრ გეოგრაფიულ კანონზომიერებამდე (სტრატეგიულ-ფონეტიკურ გეოგრაფიამდე).

ამ გამოკვლევაზე დაყრდნობით, სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტი უკვე ამუშავებს სამომავლო სტრატეგიულ გეგმებს.

რამდენადაც გ. ერადე გამოკვლევები უშუალოდ ეხება კავკასიონის ქედის დაცვის პრობლემატიკას, სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის სარდლობას აუცილებლად მიაჩნია მისი ფართო რეკლამირება სხვადასხვა ენაზე.

სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის პრესცენტრი.

ამონარიდი გაეროს მისიის პოლიტიკურ მრჩევლის,
ბატონ ვესელის კოსტოვის ინტერვიუდან
(გაზ. „ლიტერატურული საქართველო“,
№ 22-28 თებერვალი 2002წ.)

“იალტის ქართულ-აფხაზურ შეხვედრის დროს (2001 წლის აპრილის), აფხაზური მხარის (ცხოველი ინტერესი გამოიწვია პუბლიცისტ გაიოზ ყრაძის ბუკლეტმა სათაურით: “ქართული მეცნიერება აფხაზური სეპარატიზმის კატალიზატორი“. ამ საკითხთან დაკავშირებით პირადად მე მომიცია მოლაპარაკების წარმართვა აფხაზური მხარის არასამთავრობო ორგანიზაციის წევრებთან. ამგვარად მე გაუხდი უნებლიე მოწმე აფხაზეთის ხელმძღვანელობის მხრიდან ბატონ ყრაძის ისტორიული კონცეფციისადმი კეთილგანწყობილი დამოკიდებულებისა, რომელთანაც ისინი პრინციპულად გაცნობილი არიან და სთვლიან მას მეტად საინტერესოდ.

მათ ამ ინტერესში, სამწუხაროდ, მე ვერ აღმოვანიე კონცეფციის გარკვეული პრქტიკული პოლიტიკური მიზნებით გამოყენების სურვილი. ეს გასაგებიცაა... კონცეფცია ხომ ეწინააღმდეგება სეპარატულად განწყობილ წრეების ზრახვებს. ამიტომ, მათ ურწევნიათ, ეს თემა სახალხო დიპლომატიის დონეზე დასტოვონ. ამ თემაზე ცალკე მინდა გაენერდე. საკვირველი ჩემთვის ის არის, რომ უკვე შეიდი წელია რაც არსებობს მშვიდობიანი და კონფლიქტში მყოფ მხარეკეთათვის ორმხრივობისადმი მეცნიერული საფუძველი, ახალი ისტორიული კონცეფცია. იგი მთელი ქართული საზოგადოებისთვის ცნობილია (რომელთანაც მხოლოდ ოთხი თვეა, რაც გაცნობა მომიწია) და მხარდაჭერით კი არ სარგებლობს, თუნდაც, რევანშისტულად განწყობილი პირებისა და პოლიტიკური ორგანიზაციების დასაშოშმინებლად, რომელნიც ასე დიად, უკიდურესად აგრესიულად გამოთქვამენ აზრებს და ამით მხოლოდ ნავოს ასხამენ ცეცხლს. თუ გერმანიის გაერთიანებას 40 წელი მოანდომა მსოფლიომ, ეს რასაკვირველია არ ეხება საქართველოს (ივინის), თქვენთვის ეს პროცესი შეიძლება გაგრძელდეს დაახლოებით 10-15 წელი!

რასაკვირველია, იმ საშინელებათა შემდეგ, რომელიც თან სდევს ნებისმიერ ომს, მოსახლეობისათვის მეტად ძნელია მომხდართან შეგუება, როცა მსხვერპლთა ნათესაობა ცოცხალია, მარამ მხარეთა სტრატეგიული დიპლომატიისთვის ამას

მნიშვნელობა არ უნდა ჰქონდეს. ბატონ კრაძის კონცეფციის გამოქვეყნებას სამხედრო მოქმედებების დაწყებისთვის რომ დაესწრო, დარწმუნებული ვარ, არაფერი მოხდებოდა. ახალი კონცეფცია ეს არის ისტორიული ერთობის იდეა მოსახლეობის დაახლოვებისა, რომელიც ორივე მხარის უბედურებათა და ტანჯვათა სწრაფად დაფიქვების ერთადერთ საუკეთესო გზად მიმანია. დღესდღეობით კი, სახელმწიფოს მხრიდან კონფლიქტის დარეგულირების ანუ აფხაზური პრობლემის პოლიტიკური ამოქმედების მიმართულებად ვთვლი ეკონომიკური ბერკეტების ამოქმედებას ახალი კონცეფციის მშვიდობისა და ერთიანობის ბაზაზე.

გაერო-ს მისია მზადაა მომავალშიც ყველა საშუალება გამოიყენოს ამ პრობლემის გადასაჭრელად სამართლებრივი ნორმების ფარგლებში. მიუხედავად იმისა, რომ ამ სიტუაციაში ახალ ისტორიულ კონცეფციას არ ძალუძს სრულად გადაჭრას ეს ურთულესი პრობლემა, რომელთანაც გლობალური ხასიათის პოლიტიკურ-ეკონომიკური საკითხებია გადაჯაჭვული, მას დღესვე შეუძლია ნიადაგი შეამზადოს, გახდეს შეუცვლელად საჭირო პირველი ორის სასიკეთო მიმართულებით (ველილებ-ის მომენტისათვის“.

ეს არის მისტერ კოსტოვის პირადული აზრი.

CONTENTS

<i>From editor</i>	5
<i>The Simplest Scientific Solution to the Kartvelo-Abkhazian Conflict</i>	8
<i>Abkhazology? - It's so simple</i>	20
<i>Georgian Lingvo-Historic Research as the Source of Abkhazian Separatism</i>	25
appendices	28

ОГЛАВЛЕНИЕ

<i>От редактора</i>	32
<i>Оборонная система "Кавкасо" и "абхазология"</i>	35
<i>Абхазология? - Это так просто!</i>	64
<i>Грузинская лингво-историческая ниука источник абхазского сепаратизма</i>	70
<i>Приложения</i>	73

სარჩევი

რედაქტორისგან	76
"კავკასოს" თავდაცვითი სისტემა და "აფხაზოლოგია" ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის უმარტივესი მეცნიერული გასაღები	114
ქართული ლინგვო-ისტორიული მეცნიერება აფხაზური სეპარატიზმის წყარო	128
დამატებანი	131

მხატვრული გაფორმება
ზაალ სულაკაური,
ოლეგ ქონაკიძე.
კომპოზიცია
ქეთევან ჯაყელისა